

Structuurvisie buitengebied Franekeradeel 2010-2020

**Structuurvisie
buitengebied Franekeradeel 2010-2020**

Gemeente Franekeradeel
Structuurvisie buitengebied
Franekeradeel 2010-2020

Code 07-17-11 / 05-10-09
Documentnaam: 071711_SVI05

INHOUDSOPGAVE

0. Samenvatting	1
1. Inleiding	3
2. Vertrekpunten en planopzet	7
3. het landschap als drager	8
4. Ruimte voor Landbouw	15
5. Ruimte voor duurzame energie	25
6. Ruimte voor Recreatie	29
7. ruimte voor Wonen en Bedrijvigheid	35
8. haalbaarheid, instrumentarium en uitvoeringsprogramma	40

Bijlage 1	Beleidskader
Bijlage 2	Landschappelijke analyse
Bijlage 3	Schaalvergroting en landschap
Bijlage 4	Landelijk wonen
Bijlage 5	Uitvoeringsprojecten

0. SAMENVATTING

Om een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van het buitengebied van Franekeradeel mogelijk te maken, is *een nieuw ruimtelijk beleidskader* in de vorm van een structuurvisie voor het hele buitengebied een vereiste. De structuurvisie geeft een samenhangend beeld van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van het buitengebied. Daarnaast fungeert de structuurvisie ook als richtingwijzer voor de diverse initiatiefnemers in de gemeente. De structuurvisie moet gezien worden als een visie op hoofdlijnen op de toekomst van het buitengebied. De wensen voor het buitengebied die in de dorpenvisies zijn opgenomen zijn grotendeels overgenomen in de structuurvisie. De structuurvisie zal gebruikt gaan worden als toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied. Het is de bedoeling dat de structuurvisie te zijner tijd gaat fungeren als beleidskader voor de herziening van het bestemmingsplan voor het buitengebied. Een onderdeel van de structuurvisie vormt een uitvoeringsparagraaf. De uitspraken in het kader van de structuurvisie zijn dus niet vrijblijvend.

Voor de structuurvisie is gekozen voor een integrale benadering vanuit verschillende ruimtelijke thema's, te weten:

- het landschap als drager;
- ruimte voor de landbouw;
- ruimte voor duurzame energie;
- ruimte voor recreatie;
- ruimte voor wonen en bedrijvigheid;

Het landschap als drager

Een structuurvisie is een ontwikkelingsgerichte visie voor het buitengebied, waarbij het landschap de basis vormt. Het landschap van het buitengebied van Franekeradeel wordt dan ook gezien als de belangrijkste drager voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Dit betekent dat de structuurvisie uit gaat van de gedachte dat ontwikkelingen in het buitengebied mogelijk zijn, mits rekening wordt gehouden met de karakteristieken van het landschap. Ook kunnen ruimtelijke ontwikkelingen worden aange-

grepen om de bestaande kwaliteiten te versterken, te verbeteren dan wel om nieuwe kwaliteiten aan het landschap toe te voegen. De 'basiskaarten landschappelijk kwaliteit' vormen een belangrijk afwegingskader bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Het gaat daarbij om het behouden van de identiteit van het landschap, het versterken van de aanwezige verschillen (diversiteit) en het benutten van de aanwezige landschappelijke structuur voor de inpassing van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Ruimte voor de landbouw

Het buitengebied is hoofdzakelijk in gebruik als agrarisch gebied. Ontwikkeling en behoud van deze sector zijn daarom speerpunten van het gemeentelijk beleid. In de landbouw is een belangrijke ontwikkelingsrichting zichtbaar: er is sprake van schaalvergroting naar gespecialiseerde landbouw met grote bedrijven, onlosmakelijk verbonden met een verdergaande afname van het aantal agrarische bedrijven. De *ruimtelijke consequenties* komen vooral tot uiting in de behoefte aan grotere bouwpercelen en het verschijnen in het landschap van biovergistingsinstallaties en grote stallen, nodig voor de ruimtelijke schaalvergroting in (voornamelijk) de melkveehouderij. De opgave is om de schaalvergroting dusdanig vorm te geven dat nieuwe ruimtelijke kwaliteiten ontstaan en dat bestaande landschappelijke karakteristieken worden gerespecteerd, behouden, en waar mogelijk versterkt. De "basiskaarten landschappelijke kwaliteit" vormen voor dergelijke ontwikkelingen het afwegingskader. Aan de hand van onderwerpen als de landschappelijke inpassing van grotere bouwpercelen, intensieve veehouderij, landbouw en waterberging, biovergisting, alternatieve teelten, grote stallen, nodig voor de ruimtelijke schaalvergroting in (voornamelijk) de melkveehouderij en nieuwvestiging agrarische bedrijven wordt de 'ruimte voor de landbouw' nader uitgewerkt.

Ruimte voor duurzame energie

Het buitengebied leent zich bij uitstek voor vele vormen van duurzame energie opwekking. Dit komt vooral door de geografische ligging en de specifieke opgaven die daaruit voortvloeien.

In de structuurvisie gaat het erom vooral te focussen op mogelijkheden voor duurzame energie die *ruimtelijke consequenties* hebben, zoals de kweek van zilte teelten, wind- en zonne-energie en biovergisting. De opgaven voor het thema duurzame energie spitst zich aldus toe op wind-energie. Bij opschaling van de bestaande parken moeten alle mogelijkheden aangegrepen worden om dat samen te laten gaan met het verdwijnen van bestaande solitaire molens. Hiermee komt opschaling ten goede aan de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied. Nieuwe solitaire molens zijn niet toegestaan. Er moet ruimte zijn voor meer vermogen dan tot nu toe in de gemeente aanwezig is. Gezien de mogelijkheden binnen de bestaande clusters is het niet wenselijk om ruimte te bieden voor nieuwe clusters. Ingezet wordt aldus op de opschaling van de bestaande parken.

Ruimte voor recreatie

Recreatie en toerisme in het buitengebied van Franekeradeel is met name gebaat bij een betere afstemming van het buitengebied op recreatief medegebruik, bijvoorbeeld door een betere ontsluiting voor fietsers en wandelaars. De structuurvisie richt zich vooral op de mogelijkheden om kleinschalige (dagrecreatieve) voorzieningen verder uit te bouwen. Een aantrekkelijk landschap is een van de 'dragere' van toerisme en recreatie. Behoud en versterken van de kwaliteit van het landschap is voor de betekenis van recreatie en toerisme in het buitengebied dan ook van essentieel belang. Het landschap vormt de onderliggende basis voor de ontwikkelingsmogelijkheden. Voor een verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme is het van belang vooral de sterke punten te benutten. In Franekeradeel is dit met name de dooradering van het gebied met waterlopen. Tevens liggen er kansen om een aantrekkelijk, recreatief fietsnetwerk te ontwikkelen. Ingezet moet worden op het realiseren van de ontbrekende schakels in al bestaande routes en op ontbrekende schakels in het netwerk als geheel.

Ruimte voor wonen en bedrijvigheid

Het buitengebied is voor veel mensen ook een woon- en/of werkgebied. Ook hier zal ontwikkelingsruimte voor geboden moeten worden. De woonfunctie in het buitengebied levert een positieve bijdrage aan de leefbaar-

heid. Met een woonfunctie in een voormalige boerderij kan een karakteristieke boerderij worden behouden, blijft het cultuurhistorische karakter behouden en wordt kapitaalvernietiging tegengegaan. Ten aanzien van bedrijvigheid in het buitengebied is het wel van belang dat het karakter van het buitengebied gehandhaafd blijft. Aan de hand van onderwerpen als 'herinvulling vrijkomende boerderijen', de 'ruimte-voor-ruimte' regeling, en 'landelijk wonen' wordt het thema verder uitgewerkt.

Haalbaarheid, instrumentarium en uitvoeringsprogramma

Een structuurvisie is een strategisch beleidsdocument en geeft de koers aan voor de lange termijn (15 a 20 jaar). In een structuurvisie moet aannemelijk worden gemaakt of de gestelde beleidsdoelen ook kunnen worden bereikt. In het uitvoeringsprogramma staan projecten en maatregelen die op middenlange (5-10 jaar) en korte termijn (3-5 jaar) die moeten bijdragen aan de beleidsdoelen uit de structuurvisie.

Per project zijn de volgende aspecten aangegeven:

- wat is de naam en type van het project;
- wat is doel en beoogde resultaat;
- wat is de te volgen strategie;
- welk(e) planologisch-juridisch instrument wordt ingezet ter uitvoering van het beleid;
- wat zijn de financiële aspecten van het project;
- wat valt er te zeggen over de uitvoerbaarheid;
- wat is de rol van de gemeente;
- wat is (globaal) de planning;
- welke partijen worden in elk geval bij het project betrokken.

Het uitvoeringsprogramma geeft de gemeente zo een actueel inzicht in de te realiseren projecten en maatregelen en is een goede basis om strategische keuzes te maken.

1. INLEIDING

Aanleiding en doel structuurvisie

Het buitengebied is in beweging. Tal van ontwikkelingen zullen in de komende jaren ook in het buitengebied van Franekeradeel een rol gaan spelen. Te denken valt aan de toenemende schaalvergroting in de landbouw, de toenemende belangstelling voor wonen in het buitengebied en het vraagstuk rond de vrijkomende agrarische bebouwing. Maar ook thema's als waterberging, verzilting en bodemdaling spelen in Franekeradeel een belangrijke rol. Voor een gezonde toekomst van het buitengebied is ruimte voor nieuwe ontwikkelingen een noodzaak. Om een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van het buitengebied mogelijk te maken, is *een nieuw ruimtelijk beleidskader* in de vorm van een structuurvisie voor het hele buitengebied dan ook een vereiste ¹.

Voor wat betreft de *kaderbepaling voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen* zijn in de gemeente Franekeradeel de structuurvisie voor de stad Franeker en de dorpsvisies voor de verschillende dorpen bepalend. De structuurvisie buitengebied is, volgens het collegeprogramma 2006-2010, de laatste stap die gezet moet worden in deze kaderbepaling. De structuurvisie buitengebied moet een samenhangend beeld geven van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling

¹ Op basis van de Wet ruimtelijke ordening is de gemeente verplicht om het toekomstige ruimtelijke beleid neer te leggen in één of meerdere ruimtelijke structuurvisies. De structuurvisie is een strategisch en zelfbindend beleidsdocument over relevante ruimtelijke ontwikkelingen in een bepaald gebied. De structuurvisie is bedoeld om flexibel te kunnen inspelen op nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen. Daarom zijn er weinig vorm en procedurevereisten. Een structuurvisie is de basis voor nieuwe bestemmingsplannen en gebiedsontwikkelingen en kan een rol spelen bij het onderbouwen van kostenverhaal.

van het buitengebied. Daarnaast moet de structuurvisie ook fungeren als richtingwijzer voor de diverse initiatiefnemers in de gemeente.

Karakter structuurvisie

De structuurvisie moet gezien worden als een visie op hoofdlijnen op de toekomst van het buitengebied. De visie is daarmee globaal van aard. Het abstractieniveau kan echter per onderwerp verschillen. De structuurvisie zal gebruikt gaan worden als toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied. Het is de bedoeling dat de structuurvisie te zijner tijd gaat fungeren als beleidskader voor de herziening van het bestemmingsplan voor het buitengebied.

De structuurvisie is verplicht in het kader van de nieuwe Wro. Een onderdeel van de structuurvisie vormt een uitvoeringsparagraaf. De uitspraken in het kader van de structuurvisie zijn dus niet vrijblijvend.

Beleidskader

De structuurvisie wordt vormgegeven conform de nieuw Wet ruimtelijke ordening (Wro). Hiervoor wordt verwezen naar de startnotitie. Verder vormt het Streekplan Fryslân 2007 een belangrijk kader. Het beleidskader is in deze structuurvisie nader beschreven en opgenomen als *bijlage 1*.

Voortraject

Ten behoeve van de structuurvisie buitengebied zijn in het voortraject de volgende notities opgesteld:

Startnotitie (2007)

Ter voorbereiding van de structuurvisie is in 2007 de 'startnotitie structuurvisie buitengebied' opgesteld. Hiermee is een belangrijke *basis voor de werkzaamheden van de structuurvisie* gelegd. De startnotitie kan tevens worden gezien als een 'plan van aanpak'. Uitgangspunt voor het opstellen van de startnotitie is geweest dat de raadscommissie in een vroegtijdig stadium richtinggevend betrokken wil zijn bij het opstellen van de structuurvisie. De startnotitie diende dan ook voornamelijk als bestuurlijke kaderstelling voor de reikwijdte en het proces van de structuurvisie.

De raadscommissie heeft op 25 oktober 2007 kennis genomen van de startnotitie. Zij heeft daarbij gekozen voor een ontwikkelingsgerichte visie. Als kanttekening is daarbij geplaatst: "mar wol ûs lânskip hoedzje en noedzje..."). Het tegengaan van de verrommeling van het landschap wordt door alle partijen als belangrijk item aangedragen.

Kaderstellende notitie (2008)

Als vervolg op de startnotitie is vervolgens de 'kaderstellende notitie structuurvisie buitengebied' opgesteld. De kaderstellende notitie is in oktober 2008 behandeld in het College van B & W en op 20 november 2008 in de raadscommissie. De raadscommissie is gevraagd een uitspraak te doen over de richtinggevende keuzes. Op basis van de uitkomsten van de raadscommissie-bijeenkomst is overgegaan tot het daadwerkelijk opstellen van de onderhavige structuurvisie.

De kaderstellende notitie legt de inhoudelijke uitgangspunten en vertrekpunten voor het beleid op hoofdlijnen vast. In de notitie zijn per thema beknopt trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden aangegeven. Vervolgens is een overkoepelende opgave geformuleerd

als vertrekpunt voor de verder planvorming. De overkoepelden opgave is vervolgens vertaald in de inhoudelijke uitgangspunten en vertrekpunten voor het beleid. Hiertoe zijn een aantal "richtinggevende uitspraken" opgenomen. De opgaves en de richtinggevende keuzes zijn een uitwerking en verdere detaillering van eerdere uitspraken in het kader van de startnotitie. Tevens zijn een aantal keuzes voorgelegd ("richtinggevende keuzes"). De nota heeft het karakter van een "tussenstap" en is in de structuurvisie nader uitgewerkt.

Notitie 'landelijk wonen' (januari 2009)

In de raadscommissievergadering van 20 november 2008 is bij de behandeling van de richtinggevende uitspraken over de structuurvisie buitengebied gesproken over landelijk wonen. Tijdens de discussie bleek er behoefte te zijn aan een definitie van landelijk wonen en aan een aantal criteria waaraan landelijk wonen zou moeten voldoen. Hiertoe is een notitie opgesteld, welke in de raadscommissie van 22 januari besproken is. De uitkomsten van deze discussie zijn eveneens in de structuurvisie verwerkt.

Gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen

Bij het project 'integrale gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen' zijn diverse partijen betrokken, waaronder de provincie Fryslân, LTO Noord, de gemeenten Franekeradeel en Harlingen, Wetterskip Fryslân. In het kader van de integrale gebiedsontwikkeling wordt gewerkt aan:

- een herstelplan voor de waterhuishouding, waarmee de gevolgen van de bodemdaling door zout- en gaswinning kunnen worden opgevangen;
- een plan voor de verbetering van de landbouwstructuur, waardoor goed op de schaalvergroting geanticipeerd wordt (gericht op verkaveling, ontsluiting en verkeersveiligheid);

- een plan voor verbetering van recreatie, natuur, landschap, cultuurhistorie, leefbaarheid.

In het integrale gebiedsplan, waaraan nog wordt gewerkt, zullen voorstellen gedaan worden voor mogelijke oplossingen voor knelpunten in de landbouw, de waterhuishouding en de infrastructuur, voor kansen voor versterking van natuurwaarden, landschap, cultuurhistorie, recreatieve voorzieningen en voor de leefbaarheid. Overwegend voor de langere termijn, maar ook voor de korte termijn om het al opgetreden verlies aan waterberging door de bodemdaling te compenseren.

Het proces van de structuurvisie buitengebied loopt vooruit op het proces van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen. De structuurvisie wordt eerder vastgesteld en vormt daarmee ook het toetsingskader voor de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen.

Vervolgtraject

De ontwerp-structuurvisie is in de raadcommissievergadering van 14 mei 2009 behandeld en 'vrijgegeven' voor inspraak. De binnengekomen zienswijzen zijn vervolgens gebundeld en beantwoord, waarna de definitieve structuurvisie is opgesteld. De structuurvisie wordt volgens planning in november 2009 aan de raad ter vaststelling aangeboden.

Communicatie

In de aanloop naar de kaderstellende notitie is overleg geweest met maatschappelijke organisaties. In de aanloop naar de ontwerp-structuurvisie is overleg geweest met de LTO aangezien de ontwikkelingen in de landbouw in belangrijke mate bepalend zijn voor het buitengebied.

De ontwerp-structuurvisie is gedurende 6 weken ter visie gelegd waarbij zowel de bevolking als de maatschappelijke organisaties in konden spreken.

Leeswijzer

De opbouw van de structuurvisie is als volgt:

- bij het opstellen van de structuurvisie is uitgegaan van vertrekpunten omtrent karakter, plangebied, planhorizon, integrale benadering, duurzaamheid en communicatie. Deze zijn zowel in de startnotitie als in de kaderstellende notitie verwoord. Tevens is in de startnotitie en de kaderstellende notitie ingegaan op de planopzet. In *hoofdstuk 2* worden vertrekpunten en planopzet nog eens samengevat weergegeven;
- de structuurvisie is een ontwikkelingsgerichte visie voor het buitengebied, waarbij het landschap de basis vormt. Het landschap van het buitengebied van Franekeradeel wordt dan ook gezien als de belangrijkste drager voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. In *hoofdstuk 3* wordt dit nader toegelicht;
- het buitengebied van Franekeradeel is hoofdzakelijk in gebruik als agrarisch gebied. Landbouw is in de gemeente de belangrijkste grondgebruiksvorm en een belangrijke pijler voor de economie. Ontwikkeling en behoud van deze sector zijn daarom speerpunten van het gemeentelijk beleid. In *hoofdstuk 4* wordt hier aan de hand van een aantal thema's nader op ingegaan;
- het buitengebied van Franekeradeel leent zich bij uitstek voor vele vormen van duurzame energie opwekking. In het kader van de structuurvisie wordt in *hoofdstuk 5* voor wat betreft duurzame energieopwekking ingezoomd op windenergie;

- recreatie en toerisme in Franekeradeel zijn met name gebaat bij een betere afstemming van het buitengebied op recreatief medegebruik. De structuurvisie richt zich dan ook op de mogelijkheden om kleinschalige (dagrecreatieve) voorzieningen verder uit te bouwen. In *hoofdstuk 6* wordt hier nader op ingegaan;
- het buitengebied is voor veel mensen ook een woon- en/of werkgebied. Ook hier zal ontwikkelingsruimte voor geboden moeten worden. In *hoofdstuk 7* wordt dit aan de hand van een aantal thema's uitgewerkt;
- de in de voorgaande hoofdstukken gedane uitspraken in het kader van de structuurvisie zijn niet vrijblijvend. Om aan de uitvoering hiervan 'handen en voeten' te geven is tenslotte een zgn. uitvoeringsparagraaf" opgesteld. Deze is als *hoofdstuk 8*, haalbaarheid, instrumentarium en uitvoeringsprogramma, opgenomen.

2. VERTREKPUNTEN EN PLANOPZET

Vertrekpunten

Bij het opstellen van de structuurvisie voor het buitengebied van Franekeradeel is uitgegaan van een aantal essentiële vertrekpunten omtrent karakter, plangebied, planhorizon, integrale benadering, duurzaamheid en communicatie. Deze zijn zowel in de startnotitie als in de kaderstellende notitie verwoord en worden hieronder nog eens samengevat weergegeven.

- de structuurvisie beoogt een ontwikkelingsgerichte visie voor het buitengebied te zijn, waarbij het landschap de basis vormt;
- het plangebied betreft het landelijk gebied van Franekeradeel exclusief de dorpskernen. Wel wordt zo nodig aandacht besteed aan wisselwerking tussen dorps/stadsranden en het landelijk gebied. Ook de dooradering van dorpen/stad met water en groenstructuren die vanuit het landelijk gebied de bebouwde kom binnendringen hoort daarbij;
  - de structuurvisie draagt de eigen identiteit uit van het buitengebied van Franekeradeel;
  - de planhorizon van de structuurvisie ligt rond het jaar 2020;
  - aan de structuurvisie ligt een integrale afweging ten grondslag;
  - de structuurvisie richt zich op een duurzame inrichting van de fysieke leefomgeving;
  - de structuurvisie is 'wervend naar buiten en sturend naar binnen';
  - voor de op te stellen structuurvisie wordt gekozen voor een richtinggevende benadering;
  - het proces van de structuurvisie buitengebied loopt vooruit op het proces van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen. De structuurvisie wordt eerder vastgesteld en vormt daarmee ook het toetsingskader voor de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen.

Planopzet

In de startnotitie en de kaderstellende notitie is ook ingegaan op de planopzet. Hieronder wordt de planopzet samengevat weergegeven.

- voor de op te stellen structuurvisie wordt gekozen voor een benadering die enerzijds thematisch, anderzijds gebiedsgericht is;
- voor de structuurvisie is gekozen voor een integrale benadering vanuit verschillende ruimtelijke thema's (thematische benadering). Een thema omvat een clustering van verschillende, met elkaar samenhangende onderwerpen;
- de structuurvisie gaat naast een thematische insteek ook uit van een gebiedsindeling. De gebiedsindeling is gekoppeld aan landschap en functie;
- nieuwe ontwikkelingen zullen worden getoetst aan de gebiedsindeling die voortkomt uit de landschappelijke diversiteit.

3. HET LANDSCHAP ALS DRAGER

Een structuurvisie is een ontwikkelingsgerichte visie voor het buitengebied, waarbij het landschap de basis vormt. Het landschap van het buitengebied van Franekeradeel wordt dan ook gezien als de belangrijkste drager voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Dit betekent dat de structuurvisie uit gaat van de gedachte dat ontwikkelingen in het buitengebied mogelijk zijn, mits rekening wordt gehouden met de karakteristieken van het landschap. Ook kunnen ruimtelijke ontwikkelingen worden aangegrepen om de bestaande kwaliteiten te versterken, te verbeteren dan wel om nieuwe kwaliteiten aan het landschap toe te voegen.

De raadscommissie heeft op 25 oktober 2007 kennis genomen van de startnotitie en op 20 november 2008 van de kaderstellende notitie. Zij heeft daarbij gekozen om bij het opstellen van een ontwikkelingsgerichte visie de *landschappelijke kwaliteiten als belangrijkste afwegingskader* aan te merken.

Ontstaansgeschiedenis

Het landschap van het buitengebied van Franekeradeel is uniek te noemen vanwege de nog altijd herkenbare en in grote mate afleesbare ontstaansgeschiedenis van het gebied. Daarnaast maakt de geografische ligging aan Waddenkustlijn het gebied bijzonder en hebben de thema's van de structuurvisie raakvlakken met de specifieke opgaven die voortvloeien uit deze bijzondere ligging (Waddenzeebeleid, kustverdediging, de lage ligging, de aanwezigheid van buitendijks gebied, verzilting tengevolge van de stijgende zeespiegel etc.)

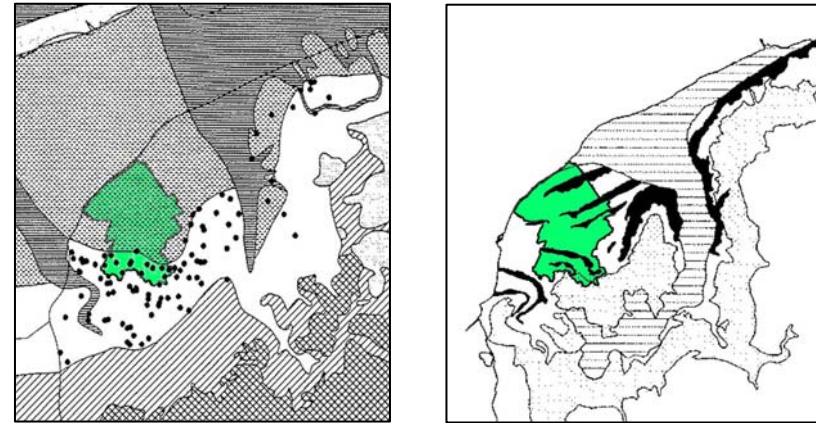

Figuur 1. Ligging plangebied in noord-west Fryslân

De rol van het water

Het landschap van het plangebied is grotendeels gevormd door zeeafzettingen in het gebied tussen de monding van de vroegere Boorne en de Marne. De zee zette zavel af ter plaatse van de oost-west verlopende kwelderwallen en zwaardere klei in de laagten daartussen (kwelderwallen of erosievlakten). Door de wat hogere ligging van de kwelderwallen zijn daar in het verleden door mensen terpen opgeworpen, staan daar de huizen en boerderijen, lopen er de wegen en is daar het bouwland. De laagten contrasteren hiermee door hun openheid en het gebruik als grasland. De waterlopen volgen soms nog het tracé van de oude wadslenken. De kwelderwallen verschillen onderling in breedte en schaalniveau. Kruintige percelen komen nog voor rond archeologische objecten en nabij terpen. Ook de dijken zijn bepalend voor het landschapbeeld (naast de huidige zeedijk zijn dit de Griene Dyk langs de vroegere Middelsee, de Slachtedyk en het als dijk nauwelijks nog herkenbare tracé van de Alddyk langs de Hoarnestreek.

In verschillende fasen is de kustlijn in de loop der tijd opgeschoven van zuid naar noord. Op basis van het natuurlijk watersysteem is het gebied verder ontgonnen en in (landbouwkundig) gebruik genomen. In het zuidelijk gedeelte ontstond op basis van het natuurlijk afwateringssysteem een komvormige structuur. In het noordelijk gedeelte ontstond een parallelle structuur van kwelderwallen en erosievlakten, min of meer evenwijdig aan de huidige kustlijn. Afwatering is daarmee heel bepalend geweest voor de verkaveling.

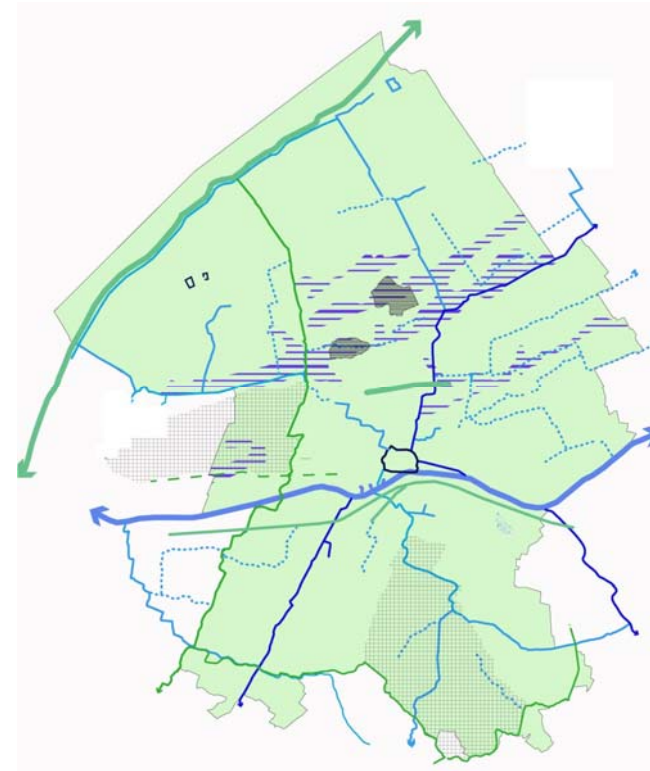
Figuur 2. Kustlijn 300 v Chr. (links) en in middeleeuwen (rechts)

Water als ordenend principe

Water is tot in de recente geschiedenis altijd ordenend geweest. Een tijd lang is geprobeerd het water te beheersen. Gaandeweg komen we tot herontdekking dat water de ruimte moet hebben. Water krijgt daarmee een steeds belangrijker plaats in de inrichting van het landelijk gebied. Water heeft ruimte nodig, bijvoorbeeld door het verbreden van de watergangen of het aanwijzen van landbouwgronden als 'overloopgebied' in tijden van zware regenval. Krijgt het dit niet, dan neemt het de ruimte straks zelf. Klimaatsveranderingen en bodemdaling hebben invloed op het watersysteem. Waterstanden worden te hoog in natte perioden en te laag als het lange tijd droog is. In beide gevallen is dit schadelijk. De veerkracht van het watersysteem zal moeten worden hersteld en de verschillende gebiedsfuncties moeten hierop zijn afgestemd. Ook nu bepaald de waterhuishouding in grote mate waar welke soort landbouw is. Het is een keuze om water in nog grotere mate ordenend te maken. Water is daardoor medeordenend voor de inrichting van het buitengebied van Franekeradeel.

Figuur 3. Watergang en open landschap gekoppeld aan de erosievlakten

Figuur 4. Patroon van waterwegen, erosievlakten, polders en dijken als resultante van de ontstaansgeschiedenis en het watersysteem

Landschappelijke eenheden

Op grond van karakteristieke combinaties van zichtbare kenmerken kunnen verschillende landschappelijke eenheden worden onderscheiden. Deze worden onderscheiden op basis van de maat, de begrenzing van de ruimte, de verkaveling, het reliëf, het patroon van de wegen en de waterlopen, het beplantingspatroon en de aard en groepering van de bebouwing. Er kunnen 3 landschappelijke eenheden worden onderscheiden, te weten:

- het noordelijk terpenlandschap (kwelderwallen en de erosievlakten);
- het zuidelijk het terpengebied (zware klei);
- de aandijkingen (gebied boven de Hoarnestreek).

Basiskaarten landschappelijke kwaliteit

De landschappelijke kwaliteit wordt aan de hand van drie kaartbeelden inzichtelijk gemaakt:

- landschappelijke hoofdstructuur;
- karakteristieke landschapselementen;
- ruimte-massa kaart

De basiskaart '*landschappelijke hoofdstructuur*' geeft de globale structuur aan waaruit het landschap is opgebouwd. Er worden drie verschillende typen landschappen onderscheiden. Deze gebieden hebben door hun ontstaansgeschiedenis een eigen typologie qua infrastructuur, bebouwingspatroon, ondergrond, beplantingspatroon en verkaveling. De dragers (o.a. kwelderwallen, hoofdwegen) bepalen de richting en de structuur van het gebied. Daarnaast worden de dragers en doorsnijdingen onderscheiden die samenhangen met een netwerk van verbindingen op regionaal niveau. Ruimtelijk gezien zijn deze dominant (stad/bedrijfsontwikkeling gekoppeld aan infrastructuur) of ondergeschikt aan het onderliggende landschap

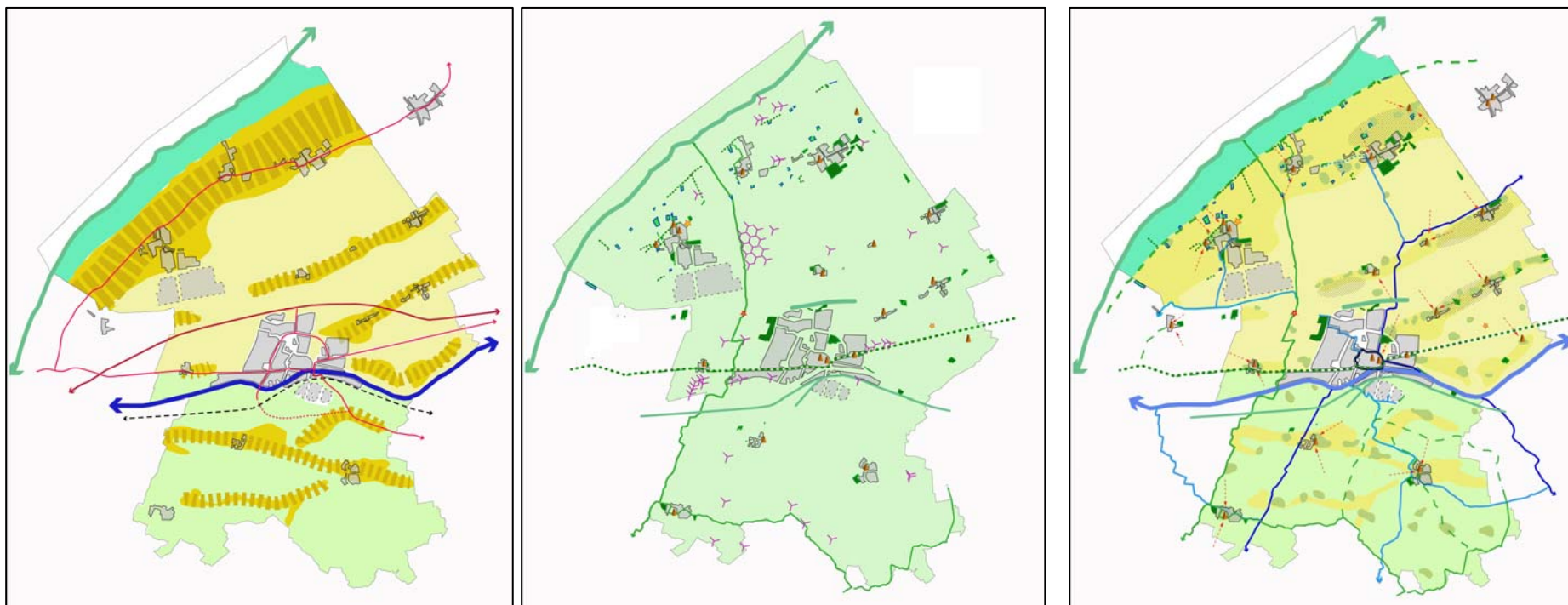
(geen accentuering door middel van talud of beplanting). (Zie ook bijlage landschapsanalyse)

De basiskaart '*karakteristieke landschapselementen*' geeft de elementen weer die het landschap karakteriseren en identiteit geven. Het behouden van deze elementen en het aansluiten op de structuur van deze elementen versterkt de waarde van het landschap.

Als derde is de basiskaart '*ruimte-massa*' aangegeven. De openheid van het terpenlandschap en het aandijkingenlandschap is een van de belangrijkste kenmerken van het landschap. Het kaartbeeld geeft een beeld van de verspreiding van de bebouwing, de ligging van de open ruimten en van de concentraties. Door nieuwe ontwikkelingen te plaatsen binnen de ruimte-massastructuur kan zichtbaar gemaakt worden hoe de openheid van het landschap zich ontwikkeld. *Bijlage 2* omvat een uitgebreidere analyse van het landschap van het buitengebied van Franekeradeel.

Het landschap als afwegingskader

De 'basiskaarten landschappelijk kwaliteit' vormen een belangrijk afwegingskader bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Bij deze afweging staat het *behouden, versterken dan wel het verder ontwikkelen* van de kenmerkende landschappelijke opbouw voorop. Het gaat daarbij om het behouden van de identiteit van het landschap, het versterken van de aanwezige verschillen (diversiteit) en het benutten van de aanwezige landschappelijke structuur voor de inpassing van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Figuur 5. Basiskaarten landschappelijke kwaliteit (v.l.n.r.): landschappelijke hoofdstructuur, ruimte-massakaart en karakteristieke landschapselementen (voor de legenda zie separate bijlage)

Trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden

Wanneer we naar het landschap als drager voor ruimtelijke ontwikkelingen kijken, zijn de volgende trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden zichtbaar:

- een afnemende 'afleesbaarheid' landschappelijke verscheidenheid (de verschillen tussen de landschapstypen worden steeds kleiner);
- een toenemende belangstelling voor landschap en cultuurhistorie;
- een toenemende betekenis van landschap voor recreatie en toerisme;
- een toenemende betekenis van de rol van water als ordenend principe;
- raakvlakken tussen landschap, cultuurhistorie en natuurontwikkeling (o.a. Dykspuiten, Slachtedyk);
- het ontstaan van 'nieuwe' landschappen (bijv. glastuinbouwgebied).

Landschapsvisie in relatie tot landschapsbeleidsplan

Het gemeentelijke landschapsbeleidsplan stamt uit 1991². De landschapsanalyse die in het kader van de structuurvisie is opgesteld kan goed dienen als leidraad voor het benutten van kansen voor de versterking van de landschappelijke kwaliteit. Binnen de uitwerking en uitvoering van de dorpenvisies kan de invulling van de dorpsranden concreet gemaakt worden. Bij uitvoering van maatregelen in het buitengebied zal vanuit de landschappelijke visie de landschappelijke versterking verder ingevuld worden. Er zal vooralsnog geen apart landschapsbeleidsplan worden opgesteld.

² Landschapsbeleidsplan Franekeradeel. Bureau Nieuwland, 1991

Figuur 6. Impressie landschappelijke kwaliteit

De opgave

Het landschap wordt als de belangrijkste drager voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied gezien. Dit brengt echter wel een spanningsveld met zich mee: het behoud van het cultuurhistorisch waardevol landschap versus ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. De opgave is dan ook om de toekomstige ontwikkelingen op zo'n manier een plaats geven dat verschillen weer benadrukt worden en het landschap herkenbaar blijft.

Planuitgangspunten

- bij ruimtelijke ontwikkelingen staat het versterken en behouden van de kenmerkende landschappelijke opbouw voorop (aansluiting zoeken bij de hoofdstructuur van- en karakteristieken in de omgeving);

- de “basiskaarten landschappelijke kwaliteit” vormen een belangrijk afwegingskader bij nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied: nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied van Franekeradeel zullen worden getoetst aan de verschillende landschappelijke eenheden en de bijbehorende karakteristieken;
- bij deze afweging staat het behouden, versterken dan wel het verder ontwikkelen van de kenmerkende landschappelijke opbouw voorop.
- het afwegingskader van de “basiskaarten landschappelijke kwaliteit” vormt de leidraad bij de verder uitwerking van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling per thema (landbouw, duurzame energie, recreatie, wonen en bedrijvigheid).
- water is medeordenend voor de inrichting van het buitengebied van Franekeradeel. Voor een duurzame inrichting van het buitengebied zal water in de toekomst in nog grotere mate ordenend zijn;
- bij de dorpen en bij Franeker komen kleinschalige bossen voor. Het open landschap van Franekeradeel leent zich echter niet voor groot-schalige bosaanleg die los staat van woonbebouwing

4. RUIMTE VOOR LANDBOUW

Het buitengebied van Franekeradeel is hoofdzakelijk in gebruik als agrarisch gebied. Landbouw is in de gemeente de belangrijkste grondgebruiksvorm en een belangrijke pijler voor de economie. Ontwikkeling en behoud van deze sector zijn daarom speerpunten van het gemeentelijk beleid. In de landbouw is een belangrijke ontwikkelingsrichting zichtbaar: er is sprake van schaalvergroting naar gespecialiseerde landbouw met grote bedrijven, onlosmakelijk verbonden met een verdergaande afname van het aantal agrarische bedrijven.

De landbouw in Franekeradeel

In het noordelijk gedeelte van het plangebied zijn de melkveehouderij en de akkerbouw qua aantal bedrijven en qua oppervlakte in evenwicht. In het zuidelijk gedeelte komen overwegend melkveebedrijven voor. De ontwikkelingen van schaalvergroting in de grondgebonden landbouw zullen in ieder geval in het noordelijk gedeelte in de komende 5 jaar een grote druk op de grondmarkt leggen en zullen de landbouwstructuur (huiskavel en ontsluiting) verslechteren. Met het oog op een herverdeling van de goede landbouwgronden zal een verdere samenwerking tussen akkerbouwers en veehouders alleen nog maar groter worden. Ten zuiden van Sexbierum bevindt zich een glastuinbouwgebied. Dit glastuinbouwgebied zal - met ruim 200 ha- fors uitgebreid worden. De planvorming hiervoor is in een vergevorderd stadium.

Trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden

Wanneer we kijken naar de landbouw als belangrijkste grondgebruiker van het buitengebied, zijn de volgende trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden zichtbaar:

- de traditionele, grondgebonden landbouw is sterk aan het veranderen;
- er is een ontwikkeling gaande van schaalvergroting;
- er is belangstelling voor verbreding en verdieping, op dit moment speelt dit echter een ondergeschikte rol;
- naast grondgebonden komt niet-grondgebonden landbouw voor (glastuinbouw, intensieve veehouderij);
- in de laag gelegen gebieden kan ruimte gezocht worden voor water (wateropgave);
- 'nieuwe' grondgebruiksvormen (waterberging) bieden mogelijk kansen voor koppeling met andere functies (bijvoorbeeld natuurontwikkeling of alternatieve teelten).
- voor de bodemdaling zijn structurele oplossingen nodig. Robuuste waterbeheersingsmaatregelen in combinatie met andere functies zijn wenselijk.

Schaalvergroting en landschap

Schaalvergroting in de landbouw is een gegeven waarop moet worden geanticipeerd. Belangrijk aandachtspunt bij schaalvergroting is de landschappelijke en ruimtelijke inpassing. In zowel het noordelijk gedeelte (voornamelijk akkerbouw) als het zuidelijk gedeelte (voornamelijk veeteelt) zullen de *ruimtelijke consequenties* van de schaalvergroting onder meer tot uiting komen in de behoefte aan een groter bouwperceel.

De schaalvergroting voltrekt zich vooral in de melkveehouderij. De ruimtelijke schaalvergroting voor de akkerbouwbedrijven heeft vooral betrekking op bouwvolumes en is beperkt vergeleken met de melkveehouderij. Bedrijven die doorgroeien of een schaalprong maken zullen hun bedrijfsoppervlakte aanmerkelijk willen uitbreiden.

Met de ruimte voor voer- en mestopslag, de logistieke ruimte en de ruimte om de bebouwing en verharding is een effectief bedrijfserf nodig van circa 2 ha. De totale oppervlakte van het agrarisch bouwperceel voor bedrijven die de schaalprong maken is vaak groter dan 2 ha. (bron: Adviesboek De Nije Pleats yn Fryslân).

Een enkel akkerbouwbedrijf met veel pootgoed zal eveneens behoefte hebben aan een groter bouwperceel. Een zeer beperkt aantal veeteeltbedrijven zal daarnaast door willen groeien naar een agrarisch bouwperceel van 4ha.

Wat betekent in dat geval “het landschap als drager” voor de ruimte die een veranderende landbouw nodig heeft? Sommige gebieden lenen zich immers beter voor schaalvergroting dan andere. Zo zal de inpassing van grootschalige agrarische bouwblokken in het relatief verdichte en kleinschalige gebied van de kwelderwallen moeilijker zijn dan in een grootschalig open gebied. In alle gevallen zijn ontsluiting/infrastructuur en landschappelijke inpassing op perceelsniveau belangrijke randvoorwaarden.

Schaalvergroting in de landbouw: maatwerk

Bij ‘de ontwikkeling van het boerenerf’ zal in sterkere mate ‘de landschapontwikkeling’ centraal moeten staan. Deze invalshoek is van belang omdat de nieuwe erven de aanwezige landschappelijke structuren kunnen overheersen in maat en schaal. Naast een bedreiging voor de bestaande landschappelijke structuur kan het nieuwe agrarische erf echter ook kansen genereren voor het versterken van de bestaande landschappelijke elementen zoals watergangen en beplantingen langs bestaande structuren.

De wijze waarop de uitbreiding vormgegeven wordt en kansen benut worden is maatwerk. Voor de daadwerkelijke realisering van

een goed vormgegeven nieuw erf is het wenselijk uitbreidingsrechten van agrarische bedrijven te koppelen aan kwaliteitseisen met betrekking tot de situering en de inpassing van het erf. Ter illustratie van de afwegingen die aan de orde dienen te komen zijn twee voorbeelden uitgewerkt. Ook kan sloop van oude stallen in veel gevallen een kwaliteitsslag voor het boerenerf betekenen. Tevens kan het erf in dat geval veelal efficiënter worden ingericht.

De uitwerking van de voorbeelden zijn gebaseerd op de principes zoals die zijn neergelegd in “de Nije Pleats in Fryslân”³. In deze studie wordt een handreiking gegeven voor de inpassing van de grootschalige landbouw in het Friese landschap. De voor de structuurvisie uitgewerkte voorbeelden zijn gesitueerd in het buitengebied Franekeradeel, echter fictief qua programma. In deze voorbeelden is zichtbaar gemaakt op welke wijze de erven zouden kunnen groeien van circa een halve hectare naar twee hectare. Voor locaties die meer ruimte in beslag nemen dan de twee hectare zijn vergelijkbare argumenten van toepassing. De voorbeelduitwerkingen zijn opgenomen als *bijlage 3*, schaalvergroting en landschap.

Aan de schaalvergroting in de landbouw kunnen verder grenzen worden gesteld door het aangeven van een maximale maatvoering ten aanzien van bouwblokken, omvang van bedrijfsgebouwen en/of bouwhoogtes. De herziening van het bestemmingsplan buitengebied vormt hiervoor het geëigende instrument. Het actualiseren van het bestemmingsplan buitengebied is als een van de projecten opgenomen in de uitvoeringsparagraaf. Zie verder hoofdstuk 8, haalbaarheid, instrumentarium en uitvoeringsprogramma.

³ De Nije Pleats in Fryslân”, adviesboek en werkboek. Provincie Fryslân, 2009

Grote stallen

In Nederland staan zo'n 200 grote stallen, nodig voor de ruimtelijke schaalvergroting in de landbouw. Dergelijke stallen worden ook wel aangeduid met de term 'megastal'⁴. In Franekeradeel komen sporadisch bedrijven met dergelijke aantallen voor. Bij grote stallen wordt uitgegaan van grote aantallen dieren op één locatie, al of niet van één ondernemer. Dit betekent één grote stal, eventueel met meerdere verdiepingen of een concentratie van kleinere stallen op het erf. Al deze verschijningsvormen vallen onder het begrip "megastal"⁵.

Ook in Fryslân komen deze stallen voor (voornamelijk melkvee). De verwachting is dat het aantal grote stallen, nodig voor de ruimtelijke schaalvergroting in (voornamelijk) de melkveehouderij, de komende jaren zal groeien. Ontwikkelingsruimte voor de landbouw staat in het buitengebied van Franekeradeel voorop. Het is daarbij wel van belang dat het karakter van het buitengebied gehandhaafd blijft. Zolang er sprake is van grondgebondenheid horen deze stallen in het buitengebied thuis.

Zodra het principe van grondgebondenheid wordt losgelaten, dient zich de vraag aan of het buitengebied nog wel ruimte moet bieden voor deze vorm van landbouw. Dat is er immers sprake van een ontwikkeling in de agrarische sector die het karakter van het landelijk gebied overstijgt. De situering ten opzichte van de ontsluiting en landschappelijke structuren zijn bij deze locaties van wezenlijk belang. De situering van een nieuwe locatie voor een grote stal, nodig

⁴ vanaf 250 melkkoeien, 7.500 vleesvarkens of 120.000 leghennen wordt gesproken over een "megastal". Bron: Alterra, november 2007

⁵ bron: Alterra, november 2007 (rapport Megastallen in beeld).

voor de ruimtelijke schaalvergroting in (voornamelijk) de melkveehouderij zou gekoppeld moeten worden aan de grootschaligere delen van het landschap om op die wijze goed tot hun recht te kunnen komen. Bij de ontwikkeling van de locaties is het wenselijk nieuwe kwaliteit te ontwikkelen. In *bijlage 3*, schaalvergroting en landschap, zijn hiervoor een aantal uitgangspunten opgenomen.

Schaalvergroting en infrastructuur

De schaalvergroting in de landbouw brengt met zich mee dat er een grotere inzet is van grote landbouw- en transportmachines op de landbouwbedrijven. Bovendien kan er sprake zijn van meer transport door een toenemende verspreide ligging van de grond op grotere afstand van de bedrijfsgebouwen (meer veldkavels). Op het gebied van infrastructuur en ontsluiting is de toename van zwaar landbouwverkeer dan ook een punt van aandacht, dit mede in relatie tot de veelal smalle ontsluitingswegen en de oude dijktrace's. Infrastructuur en ontsluiting is daarom ook een van de toetsingsfactoren bij schaalvergroting in de landbouw.

Figuur 7. Impressie schaalvergroting in de landbouw

Intensieve veehouderij

Grondgebonden agrarische bedrijven hebben de mogelijkheid om een neventak intensieve veehouderij te hebben. Er is sprake van een neventak als deze een ruimtelijk ondergeschikt bestanddeel vormen van de totale bedrijfsomvang van het agrarisch bedrijf. Om deze reden wordt er veelal een maximale maat van 2.000 m² aangehouden voor een intensieve neventak⁶. Nieuwvestiging van intensieve veehouderij als hoofdtak dan wel omzetting van neventaken naar volwaardige intensieve veehouderijbedrijven is uitgesloten in het buitengebied van Franekeradeel. Bestaande intensieve veehouderijbedrijven krijgen evenwel wel enige ontwikkelingsruimte: de uitbreidingsmogelijkheden komen nagenoeg overeen met die van grondgebonden bedrijven. In het nieuwe bestemmingsplan buitengebied zal wederom een regeling worden opgenomen voor de intensieve veehouderij.

De Wet geurhinder en Veehouderij

Op 1 januari 2007 is de Wet geurhinder veehouderij (Wgv) in werking getreden. Deze wet is het nieuwe toetsingskader bij aanvragen om een milieuvergunning van veehouderijen. De veehouderijen moeten voldoen aan individuele wettelijke normen voor de geurbelasting op een geurgevoelig object. De wet biedt de gemeenten echter de mogelijkheid een eigen geurbeleid te gaan voeren en daarmee af te wijken van de wettelijke geurnormen. De gemeente is bezig aan een verkenning van de wenselijkheid van een eigen geurbeleid. Als het wenselijk blijkt te zijn zal dit eigen geurbeleid in een verordening vastgelegd worden.

⁶ Ook in het vigerende bestemmingsplan buitengebied Franekeradeel (2001) is de mogelijkheid opgenomen dat een grondgebonden bedrijf bij recht een veredelingsstak kan realiseren van 2.000 m². Via een ontheffing kan dit oppervlak worden vergroot tot maximaal 3.000 m².

Verspreid in het buitengebied komen enkele volwaardige intensieve agrarische bedrijven voor. In het buitengebied komen echter in hoofdzaak grondgebonden agrarische bedrijven voor die over het algemeen voldoende (milieuhygiënische) ruimte hebben om te kunnen ontwikkelen. Voor de grondgebonden veehouderijbedrijven zullen de standaardnormen vanuit de Wet geurhinder en veehouderij van toepassing zijn bij nieuwe ontwikkelingen⁷.

De gemeente Franekeradeel heeft nog geen eigen geurbeleid. Het verdient aanbeveling om voor het buitengebied van Franekeradeel na te gaan of het opstellen van een eigen geurbeleid voor met name de grondgebonden veehouderijbedrijven wenselijk is. Aanpassing van de aan te houden afstanden zou zo kunnen leiden tot meer ontwikkelingsruimte voor de grondgebonden veehouderijbedrijven. Het is echter maar de vraag of dit wenselijk is. Knelpuntsituaties die hiermee opgelost zouden kunnen worden, zijn namelijk in de meeste gevallen gesitueerd rond dorpen. Een gevolg is ook dat de achtergrondbelasting hoger zal worden wat weer gevolgen heeft voor het leefklimaat (meer kans op geurhinder). De gemeente moet besluiten of dit acceptabel is. Daarnaast kan een verlaging van de geurnorm ook een beperking voor eventuele dorpsuitbreidingen betekenen (de zogenaamde “omgekeerde werking”).

⁷ De afstand tussen een veehouderij en een geurgevoelig object bedraagt (indien de geuremissie per dier niet bekend is):

- a. ten minste 100 meter indien het geurgevoelige object binnen de bebouwde kom is gelegen, en
- b. ten minste 50 meter indien het geurgevoelige object buiten de bebouwde kom is gelegen.

Voor intensieve veehouderijbedrijven zijn geur-emissiefactoren beschikbaar. Voor de intensieve bedrijven (hoofdtakken en neventakken) zal op basis van deze gegevens in geval van nieuwe ontwikkelingen “maatwerk” geleverd moeten worden. Het gaat daarbij zowel om ontwikkelingen van het bedrijf zelf alsmede om de eventuele nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in de nabije omgeving. Per situatie zal de geurcontour berekend moeten worden en afhankelijk daarvan een planologische afweging moeten plaatsvinden.

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt vanaf 1 januari 2007 het toetsingskader voor de milieuvergunning, als het gaat om geurhinder vanwege dierenverblijven van veehouderijen. De nieuwe wet bepaalt op welke manier geur (stank) van veehouderijstallen in de milieuvergunning moet worden beoordeeld. De nieuwe wet Wgv komt in plaats van de stankwet voor de reconstructiegebieden en de drie stankhandreikingen. De nieuwe wet geldt voor heel Nederland. De Wet geurhinder en veehouderij geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object (bijvoorbeeld een woning). Belangrijke inhoudelijke wijziging in de wet is dat onderscheid wordt gemaakt tussen maximaal toegestane geurbelasting binnen en buiten de bebouwde kom en concentratie en niet-concentratiegebieden. Uitgangspunten bij de nieuwe wet zijn dat aan de ene kant de uitbreidingsmogelijkheden van de veehouderijsector niet in gevaar komen, maar ook dat woningen optimaal tegen geurhinder worden beschermd.

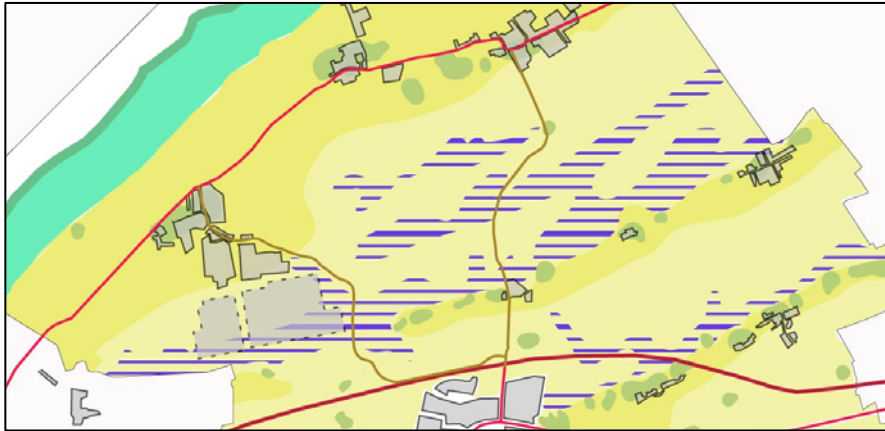
Gemeenten mogen van de wettelijke normen afwijken binnen een in de wet vastgelegde bandbreedte. Dergelijke afwijkende normen gelden alleen in een bepaald gebied. Voor dat gebied moet de gemeente de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in een gebiedsvisie vastleggen. Op basis daarvan wordt de achtergrondbelasting t.g.v. meerdere veehouderijen berekend en wordt een onderbouwing gevonden voor de afwijkende individuele normstelling. De afwijkende normen moeten in een gemeentelijke verordening worden vastgelegd. De gemeenteraad besluit over de verordening. Bij het bepalen van afwijkende normen heeft een gemeente in haar gebiedsvisie ondermeer rekening gehouden met het leefklimaat in relatie tot de geurbelasting ten gevolge van de afwijkende normen.

Landbouw en waterberging

In het noordelijk deel van het buitengebied ligt een opgave voor waterberging. Hier zullen gronden worden gezocht die in tijden van zware regenval dienst kunnen doen als “overloopgebied”. Grondruil kan als middel ingezet worden. Door middel van grondruil kunnen boeren worden gecompenseerd: in ruil voor de waterdiensten kunnen zij elders betere gronden toegewezen krijgen. In het kader van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel/Harlingen wordt dit thema verder uitgewerkt. Er zijn mogelijkheden voor koppeling met natuurontwikkeling (ecologische oevers, weidevogelbeheer).

“Ruimte voor water” hoeft overigens niet altijd grote *ruimtelijke consequenties* te hebben. In dit geval gaat het om landbouwgronden met een wat lagere kade die –eens in de zoveel jaar- als eerste onderlopen. Met name de laag gelegen gronden in het landschap van de kwelderwallen en de erosievlakten lenen zich hiervoor.

“Ruimte voor water” heeft dus geen (planologische) functieverandering tot gevolg. Het land blijft immers beschikbaar voor de landbouw, behalve als het bij hoge waterstanden onderloopt. Vanuit de provincie en het waterschap wordt zoveel mogelijk geopteerd voor vasthouden van water in eigen gebied. Land wordt geschikt gemaakt om water tijdelijk vast te houden. Hierbij wordt de functie van waterberging gecombineerd met de functie landbouw. Van grote, open waterpartijen is in het geval van waterberging op deze wijze dus ook geen sprake.

Figuur 8. Erosievlakten: laaggelegen gronden voor waterberging

Biovergisting

In een biomassa-/vergistingsinstallatie wordt onder andere biogas (methaan) geproduceerd uit organisch materiaal. Het hoofdbestanddeel bestaat uit mest met daarnaast een toevoeging van organisch materiaal, bijvoorbeeld maïs⁸. De opgewekte energie wordt gebruikt op het eigen bedrijf of wordt geleverd aan het energiebe-

⁸ Niet alle producten (gewassen) mogen als co-product in de vergister worden aangewend. Het ministerie van LNV heeft een "positieve lijst" van producten die met mest vergist mogen worden gepubliceerd. Het betreft een lijst waarbij het te vergisten mengsel in hoofdzaak moet bestaan uit dierlijke mest waaraan uitsluitend een of meer van de in de positieve lijst opgenomen producten mag worden toegevoegd. De positieve lijst van covergistingsmaterialen betreft een aantal landbouwgewassen en een aantal producten en reststromen uit de diervoederindustrie, de voedings- en genotmiddelenindustrie en industrieel bewerkte landbouwproducten. De "positieve lijst" wordt regelmatig geactualiseerd.

drijf. Ook andere toepassingen zijn mogelijk, bijvoorbeeld wijkverwarming. Het restproduct van de vergisting (het digestaat) wordt als meststof gebruikt op het (agrarisch) bedrijf of wordt eventueel verkocht⁹.

Biomassa-installaties zijn er in verschillende vormen en grootten. In principe horen grote biomassa-installaties op bedrijventerreinen thuis. Wanneer echter in hoofdzaak mest van het eigen bedrijf wordt gebruikt of wanneer het digestaat in hoofdzaak op het eigen bedrijf wordt verwerkt, is er sprake van een bedrijfseigen agrarische activiteit. Wanneer geen sprake meer is van een bedrijfseigen activiteit is ruimtelijk maatwerk nodig. Een mogelijkheid voor deze categorie is bijvoorbeeld de vestiging op een bedrijventerrein. Biomassa-installaties kunnen het open landschap van het plangebied aantasten. Om dit zo veel mogelijk te voorkomen, moet voor het bouwen van nieuwe installaties c.q. bedrijfsgebouwen derhalve aansluiting worden gezocht bij bestaande (bedrijfs)bebouwing. Dit geldt zowel voor de kleinschalige biomassa-installaties als voor de grootschalige installaties. De aanwezige infrastructuur is eveneens een bepalende factor.

In het plangebied komen enkele biovergistingsinstallaties voor. Het gaat dan met name om installatie op 'boerderijniveau'. In de toekomst kan er wellicht behoefte zijn aan een grote vergister voor meerder bedrijven samen (centrale installaties). De *ruimtelijke consequenties* van een dergelijke grote vergister zijn groot. Sommige gebieden lenen zich beter voor dergelijke ontwikkelingen dan andere.

⁹ Het thema inzake biogasinstallaties kan ook worden gezien als behorende bij 'Ruimte voor duurzame energie', zie hoofdstuk 5.

Ontsluiting/bereikbaarheid en landschappelijke inpassing zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden. Ook hier is maatwerk geboden.

Figuur 9. Impressie ruimtelijke consequenties biovergistingsinstallatie

Voor het ruimtelijk beleidskader is een handreiking opgesteld waarin vergistingsinstallaties in vier categorieën zijn opgedeeld ¹⁰:

- A. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten (bijv. maïs) toe. Het digestaat (de co-vergiste mest) wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.
- B. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt of naar derden afgevoerd.
- C. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest geproduceerd door derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat (de co-vergiste mest) wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.

¹⁰ Zoals is aangegeven in de handreiking '(co-) vergisting van mest' van (de voormalig) staatssecretaris Van Geel (VROM) van december 2004 aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Volgens de handreiking geldt als richtlijn dat wanneer eigen mest wordt verwerkt of als verwerkte mest op eigen grond wordt gebruikt sprake is van een bedrijfseigen agrarische activiteit.

- D. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest van derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt als meststof afgeleverd aan derden.

Bij de categorieën A, B en C is sprake van een bedrijfseigen agrarische activiteit met binding aan de 'gewone' agrarische bedrijfsvoering. In geval van categorie D is geen sprake van binding met de 'gewone' agrarische bedrijfsvoering. De categorieën A, B en C worden aldus beschouwd als een activiteit, passend bij en gebonden aan een agrarische bestemming. Deze categorieën worden veelal als 'nevenactiviteit mestverwerking' bij een agrarische bestemming in het bestemmingsplan buitengebied opgenomen. Categorie D wordt niet beschouwd als een bedrijfseigen activiteit. Hier is ruimtelijk maatwerk nodig. Een mogelijkheid voor deze categorie is vestiging op een bedrijventerrein.

Een biomassa-/vergistingsinstallatie kan over het algemeen een sterke toename van (zwaar) verkeer tot gevolg hebben (aanvoer van mest en/of biomassa). (Uitzondering hierop vormen de installaties 'op boerderijniveau', waarbij zowel co-substraat als mest van het eigen bedrijf komen). Het aanwezige wegennet dient derhalve hier op te zijn afgestemd. Voorgesteld wordt daarom in het plan een aparte regeling op te nemen voor een biomassa-/vergistingsinstallatie, zodat uit ruimtelijk oogpunt sturing aan deze ontwikkeling kan worden gegeven. Ook uit oogpunt van handhaving biedt een aparte regeling meer houvast.

In het algemeen wordt een biogasinstallatie (categorieën A, B en C) als een niet-agrarische nevenactiviteit beschouwd waarvoor een binnenplanse ontheffing gevolgd kan worden. Zodoende kan rekening gehouden worden met landschappelijke en verkeersaspecten. Bij de toepassing van de ontheffing kan tevens beoordeeld worden in hoeverre nog sprake is van een nevenactiviteit. Bij een verschuiving van de activiteit van 'neventak' naar 'hoofdtak' kan dan ook op dit punt gehandhaafd worden. De maximale oppervlakte voor het uitoefenen van deze nevenactiviteit kan (in het bestemmingsplan buitengebied) beperkt worden tot ten hoogste 2.500 m². Hiermee wordt voorkomen dat een biogasinstallatie als nevenactiviteit kan doorgroeien naar een categorie D activiteit.

Alternatieve teelten: zilte teelten

Door de geografische ligging en het voorkomen van verzilting is het buitengebied van Franekeradeel in principe geschikt voor de teelt van zilte teelten. Zilte landbouw kan een goede optie zijn voor verzilte gronden. Alhoewel de geografische ligging van het buitengebied van Franekeradeel de teelt van zilte gewassen (voor consumptie) in principe kansrijk zou kunnen zijn, blijkt uit de praktijk dat dit vanwege het geringe economisch rendement vooralsnog geen item is. Binnen de Westergozone wordt momenteel onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor zilte teelten.

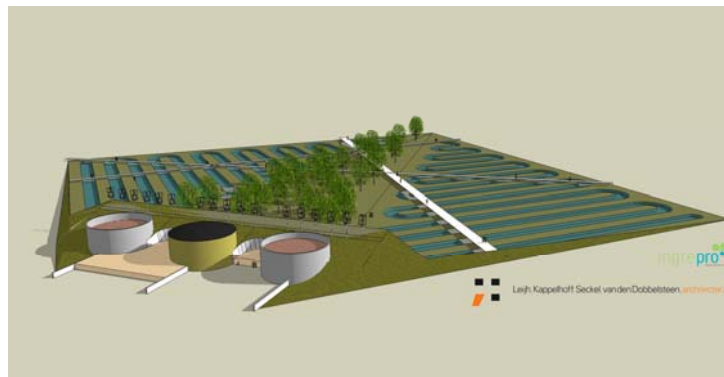
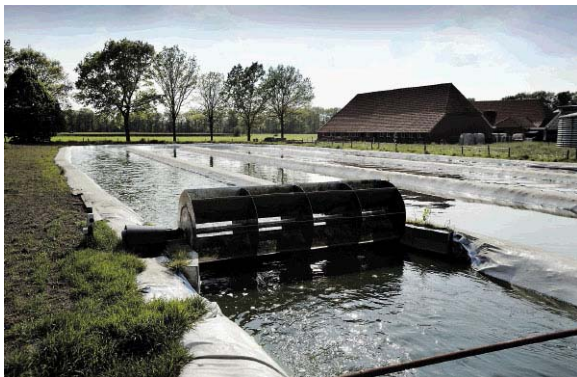
Alternatieve teelten: algenteelt

Het telen van natte biomassa (algen, wieren) staat momenteel in de belangstelling door de potentieel hoge opbrengst per hectare en de veelvuldige hoogwaardige toepassingsmogelijkheden die het kent in de farmacie, voeding, chemie en energiewinning.

Grootschalige algenteelt (op land en op zee) bevindt zich nog in een ontwikkelstadium en wordt nog nauwelijks (op grote schaal) toegepast binnen Nederland. Ook is er nog gebrek aan informatie over de kosteneffectiviteit. De klimatologische en abiotische omstandigheden voor een optimale algenteelt (veel zonlicht, hoge temperatuur, helder water) zijn in de Waddenzee niet aanwezig, waardoor de Waddenzee – op dit moment - niet bij uitstek geschikt is voor grootschalige algenteelt ¹¹.

Er lopen al enkele experimenten op het terrein van innovatieve teelt- en productiecombinaties. In Hallum (gemeente Ferwerderadeel) is een proefproject gestart waarbij kleinschalige algenteelt wordt gekoppeld aan mestvergisting op het agrarische bedrijf.

De teelt van algen kan ondermeer plaatsvinden in open platte bakken en in opeengestapelde bakken. Tevens kan voor de teelt van algen een verruiming van het bouwblok noodzakelijk zijn.

Figuur 10. Impressie algenteelt

¹¹ Bron: Het Waddengebied als proeftuin voor biomassa. Raad voor de Wadden, advies 2008/04

De *ruimtelijke consequenties* voor het aanzien van het buitengebied zijn aldus verschillend. Binnen de Westergozone wordt momenteel eveneens onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor algenteelt.

Voor wat betreft de ruimtelijke- en planologische inpassing is voorts nog sprake van 'maatwerk'. Bij de herziening van het bestemmingsplan buitengebied zal te zijner tijd worden bezien of met betrekking tot de algenteelt een afzonderlijke regeling dient te worden opgenomen.

Algenteelt

Algen zijn kleine eencellige plantjes, een soort kleine 'fabriekjes' die meer dan 50 procent van de zuurstof op aarde leveren. De teelt van algen heeft tot doel de CO₂ om te zetten in halffabrikaten voor de productie van voedsel, cosmetica, vis- en veevoer en biodiesel. De toepassingen voor algenteelt en de verwerking daarvan in halffabrikaten zijn veelzijdig. Algen worden onder meer gezien als een goed en duurzaam alternatief voor fossiele brandstoffen.

Nieuwvestiging agrarische bedrijven

In het buitengebied kunnen zich incidenteel verzoeken tot nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven aandienen. Redenen hiervoor kunnen bijvoorbeeld zijn: schaalvergroting, specialisatie, ontwikkelingen op het gebied van natuur of het oplossen van een milieuknelpunt. In de eerste plaats wordt er echter ontwikkelingsruimte geboden voor de zittende bedrijven. Nieuwvestiging van agrarische bedrijven wordt daarom in beginsel niet toegestaan. Verplaatsing van bestaande bedrijven is wel een mogelijkheid. Infrastructuur en ontsluiting is daarbij een van de toetsingsfactoren. In de gebiedsontwikkeling Franekeradeel - Harlingen zullen de mogelijkheden van verplaatsing van bestaande bedrijven nader onderzocht worden.

Paardenfokkerij

Een paardenfokkerij waarin paarden uit het eigen fokprogramma worden opgeleid, getraind en verhandeld, wordt beschouwd als een grondgebonden agrarisch bedrijf. Vrijkomende boerderijen lenen zich bij uitstek voor de nieuwvestiging van dit soort bedrijven. De landschappelijke inpassing van dergelijke bedrijven vraagt om extra aandacht.

De opgave

De schaalvergroting in de landbouw is een gegeven. De *ruimtelijke consequenties* komen vooral tot uiting in de behoefte aan grotere bouwpercelen en het verschijnen in het landschap van biovergistinginstallaties en grote stallen, nodig voor de ruimtelijke schaalvergroting in (voornamelijk) de melkveehouderij. Hoe verhoudt dit zich met het cultuurhistorisch waardevolle landschap als drager van de ruimtelijke ontwikkelingen? De opgave is om de schaalvergroting dusdanig vorm te geven dat nieuwe ruimtelijke kwaliteiten ontstaan en dat bestaande landschappelijke karakteristieken worden gerespecteerd, behouden, en waar mogelijk versterkt. De "basiskaarten landschappelijke kwaliteit" vormen voor dergelijke ontwikkelingen het afwegingskader, alsmede *bijlage 3*, schaalvergroting en landschap. Infrastructuur/ontsluiting is daarbij tevens een punt van aandacht.

Planuitgangspunten

- in het buitengebied van Franekeradeel wordt bij uitstek ontwikkelingsruimte voor de landbouw geboden: bestaande bedrijven in het buitengebied krijgen de ruimte voor intensivering, specialisatie, schaalvergroting en verbreding, gericht op grondgebonden landbouw;

- bij de ruimtelijke inpassing van de grotere bouwpercelen vormen de "basiskaarten landschappelijke kwaliteit" een belangrijk afwegingskader: bestaande landschappelijke karakteristieken moeten worden gerespecteerd, behouden, en waar mogelijk versterkt;
  - er worden geen voorkeursgebieden voor schaalvergroting aangewezen;
  - de landschappelijke inpassing van de schaalvergroting in de landbouw (vergroting bouwpercelen, biovergisters, grote stallen, etc.) is een kwestie van 'maatwerk';
  - in de herziening van het bestemmingsplan buitengebied zullen maximale maatvoeringen worden opgenomen ten aanzien van bouwblok, bedrijfsgebouwen en/of bouwhoogten;
  - er wordt geen ruimte geboden voor nieuwvestiging van intensieve veehouderij; de bestaande intensieve veehouderij wordt –onder voorwaarde- ontwikkelingsruimte geboden;
  - omvorming van een neventak intensieve veehouderij naar een hoofdtak is niet mogelijk;
  - met name in de laaggelegen gebieden zal water in nog grotere mate ordenend zijn en -in de vorm van medegebruik van landbouwgronden voor waterberging - om ruimte zal vragen;
  - in principe horen grootschalige bedrijfsoverstijgende biovergisters op bedrijventerreinen. Als de landschappelijke context en de infrastructuur daarvoor aanleiding geven kan daarvan afgeweken worden;
  - als richtlijn voor biomassa-installaties wordt aangehouden dat wanneer in hoofdzaak mest van het eigen bedrijf wordt gebruikt, of wanneer het digestaat in hoofdzaak op het eigen bedrijf wordt gebruikt, er sprake is van een bedrijfseigen agrarische activiteit.
- nieuwvestiging van agrarische bedrijven wordt in beginsel niet toegestaan. Verzoeken tot verplaatsing van bestaande agrarische bedrijven zullen individueel worden beoordeeld;
  - een paardenfokkerij wordt gezien als een vorm van grondgebonden landbouw en zal binnen voorwaarden ruimte worden geboden. Landschappelijke inpassing en infrastructuur/ontsluiting zijn hierbij punten van aandacht.

5. RUIMTE VOOR DUURZAME ENERGIE

Het buitengebied van Franekeradeel leent zich bij uitstek voor vele vormen van duurzame energie opwekking. Dit komt vooral door de geografische ligging en de specifieke opgaven die daaruit voortvloeien. Te denken valt aan:

- zilte teelten ten behoeve van energieopwekking ¹² (zie vorig hoofdstuk);
- energieopwekking uit zoet-zout verschillen (zie vorig hoofdstuk);
- biovergisting (zie vorige hoofdstuk);
- wind- en zonne-energie;
- aardwarmte ¹³.

In de structuurvisie gaat het erom vooral te focussen op mogelijkheden voor duurzame energie die *ruimtelijke consequenties* hebben, zoals de kweek van zilte teelten, wind- en zonne-energie en bio-vergisting. Het onderdeel bio-vergisting en zilte teelt voor energie is al in het vorige hoofdstuk aan de orde gekomen. De openheid en grootschaligheid van het gebied lenen zich bij uitstek voor zon-

¹² Met de stijging van de zeespiegel treedt in steeds grotere mate verzilting van de landbouwgronden, met name aan de kust. Ook is er een sterke ontwikkeling in het kader van het herstellen van zoet-zoutovergangen voor natuurontwikkeling. Een oplossing om hiermee om te gaan en gebruik van te maken is het toepassen van zilte landbouw: de teelt van zout(water)minnende planten (bron: www.aquacultuur.nl).

¹³ Toepassing van aardwarmte (geothermie) in de glastuinbouw is één van de pilots uit project de 'Waddenkas' (een pilotproject waar meerdere innovatieve technieken bij tuinbouwbedrijven worden uitgetest) en is belangrijk bij het duurzamer maken van de energievoorziening in Nederland. In het onderzoek wordt het (toekomstig) gebruik van warmte, elektriciteit en CO₂ van het tuinbouwgebied geïnventariseerd en wordt bekeken in hoeverre aardwarmte daarin kan voorzien.

ne- en windenergie. In het kader van de structuurvisie wordt voor wat betreft duurzame energieopwekking ingezoomd op windenergie. Aardwarmte lijkt in deze regio goede mogelijkheden te bieden. De directe ruimtelijke consequentie is echter beperkt. Wel kan het gebruik van aardwarmte faciliterend zijn bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen

Aardwarmte

In Friesland zit op bereikbare diepte gloeiend heet water in de bodem: bij Sexbierum en Leeuwarden, in het Lauwersmeergebied en op Terschelling. De provincie onderzoekt de mogelijkheden van exploitatie van deze 'onontgonnen geisers'. Binnen de ontwikkeling van Waddenglas wordt tevens onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van aardwarmte. Het water staat onder druk en heeft een temperatuur van 110 graden. Doordat de nieuwe energiebron op een diepte van 2 tot 3 kilometer zit, is deze rendabel aan te boren. In heel Nederland zijn er momenteel ongeveer 10 plekken waar aardwarmte te exploiteren is (geothermie). De toepassing is extra aantrekkelijk doordat met heet water ook elektriciteit is op te wekken. Het onderzoek van de provincie richt zich op grootschalige toepassingen in Noord-Nederland.

Windenergie: huidige situatie

In de gemeente zijn twee bestaande clusters en 28 solitaire molens. Het totale vermogen van de windturbines is circa 18 MW. In het windmolenpark De Bjirmen in Sexbierum staan nu 12 turbines met een ashoogte van 40 m en een vermogen van elk 500 kW. In totaal wordt in de Bjirmen nu 6 Mw opgewekt. Het park is in 1996 gerealiseerd en is naar verwachting in 2016 technisch afgeschreven. In het windmolenpark bij Herbaijum staan nu 10 molens met 30m ashoogte en elk een vermogen van 250 kW. Het totale vermogen dat nu in Herbaijum opgewekt wordt is nu 2,5 MW. De solitaire molens staan deels in het landelijk gebied en deels in bebouwd gebied op industrieterreinen. Bij deze solitaire molens is een veelheid aan hoogtes, typen en vermogen te zien.

In de raadscommissie van 20 november 2008 zijn de volgende kaderstellende uitspraken gedaan over de ontwikkeling van windenergie:

- er wordt gestimuleerd dat bestaande solitaire molens verdwijnen;
- nieuwe solitaire molens zijn niet toegestaan ¹⁴;
- er moet ruimte zijn voor meer vermogen dan tot nu toe in de gemeente aanwezig is;
- er moet eerst gekeken worden wat de mogelijkheden zijn van de bestaande clusters voordat er mogelijkheden voor nieuwe clusters geboden worden.

Trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden

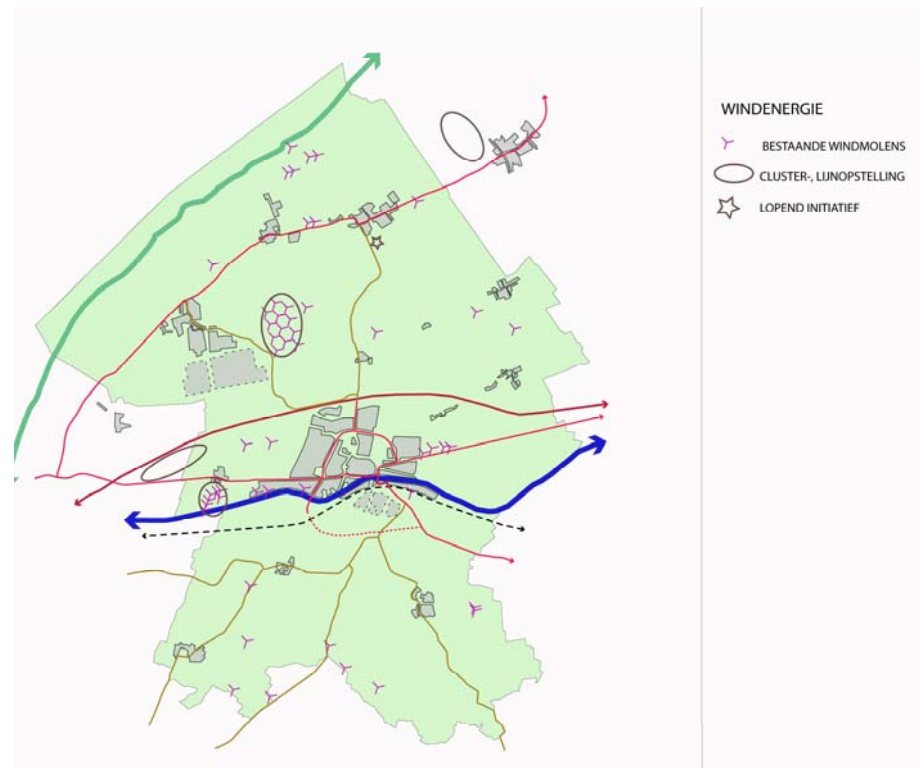
Wanneer we naar windenergie als belangrijkste vorm van duurzame energie in het buitengebied kijken, zijn de volgende trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden zichtbaar:

- er is sprake van een duidelijk wens tot opschaling van windturbines. Was de gangbare (mast)hoogte tot voor kort 40 meter, nu is al sprake van windturbines met een masthoogte van 60 tot 100 meter;
- de opschaling heeft grote *ruimtelijke consequenties* (ruimtebeslag en zichtbaarheid);
- er is in algemene zin sprake van een tendens waarbij clustering van grote turbines plaatsvindt (bijv. in parken of lijnopstellingen) in plaats van solitaire windmolens bij agrarische bedrijven;

¹⁴

Ook kleine windmolens waarvan de wieken binnen in een kastdraaien, zgn “kastmolens” vallen onder het windmolenbeleid in die zin dat het oprichten van solitaire molens niet toegestaan wordt. De mast daarvan is minimaal 10 m maar kan ook oplopen tot 25 m waar bovenop dan nog een kast zit met de echte molen.

- specifiek voor Franekeradeel is het participatiemodel: dorpen participeren in de windmolenparken, de opbrengst komt ten goede van het dorp.

Figuur 11. Huidige situatie windenergie

Opschaling

Opschaling van de bestaande windturbineparken heeft grote *ruimtelijke consequenties*, omdat dit meer ruimtebeslag met zich mee brengt (de turbines moeten op een grotere afstand van elkaar staan) alsmede een grotere zichtbaarheid (door de grotere hoogte zijn de turbines over een groter afstand zichtbaar)¹⁵. Wanneer de opschaling van de bestaande parken gepaard zal gaan met het –op termijn- verdwijnen van de solitaire windmolens in het buitengebied zal dit toch tot minder verstoring van het totale landschapsbeeld leiden. Zonder mogelijkheid tot opschaling kunnen alleen windmolens op de huidige locaties herbouwd worden onder dezelfde voorwaarden (hoogtes) als nu gelden.

Initiatieven en mogelijkheden bestaande clusters

Er zijn de laatste tijd een aantal keren vragen geweest voor medewerking aan het plaatsen van nieuwe solitaire molens. Op basis van de duidelijke uitspraken van de raadscommissie van november 2008 is verder niet ingegaan op deze verzoeken.

Bij beide bestaande clusters lopen initiatieven om deze op te schalen. Opschaling betekent automatisch dat de molens hoger worden. Bij Herbaijum is een initiatief voor opschaling bekend waarbij de mogelijkheden onderzocht zijn voor opschaling met molens met een

---

¹⁵ Windturbines moeten op een bepaalde minimale afstand van elkaar staan. Een vuistregel voor de onderlinge afstand is vijf keer de diameter van de rotor. Een kleinere onderlinge afstand heeft tot gevolg dat de turbines niet optimaal profiteren van de wind: ze staan dan bij sommige windrichtingen in elkaars luwte. Grotere windmolens moeten verder uit elkaar staan, maar een park met grotere molens is toch efficiënter omdat deze wind op grotere hoogte kunnen benutten. In de praktijk blijken parken met grote molens ook economisch efficiënter.

ashoogte van 60 m en een vermogen van ieder 900 KW. In dit gebied zijn maximaal 8 van dergelijke molens mogelijk waardoor er in totaal ruim 7 MW opgewekt kan worden. Defensie heeft aan de initiatiefnemers laten weten dat 60 m in dat geval mogelijk kan zijn terwijl molens van 80 m ashoogte uitgesloten zijn. De opschaling gaat bij dit initiatief gepaard met de sanering van minimaal 15 molens (te weten de huidige 10 windmolens in windpark Herbayum en minstens 5 solitaire windmolens in de gemeente).

Bij de locatie De Bjirmen is tevens een initiatief bekend waarbij op basis van minimale afstandseisen tot woningen en zoveel mogelijk uitgaande van gronden van huidige eigenaar van het windpark en belanghebbenden opschaling tot de mogelijkheden behoort, zowel in aantal als in hoogte. De plannen zijn nog in een verkennend stadium. Duidelijk is wel dat ook hier een substantiële vergroting van het opgewekte vermogen plaats kan vinden.

Naast initiatieven voor het opschalen van de bestaande cluster liggen er ook initiatieven voor nieuwe clusters. De initiatiefnemer van de nieuwe cluster van 5 turbines met 60 m ashoogte langs de A31 heeft zijn plannen in de raadscommissie van 20 november 2008 toegelicht. Gezien de mogelijkheden binnen de bestaande clusters is het echter niet nodig en vanuit ruimtelijk oogpunt niet wenselijk om nieuwe clusters te ontwikkelen. De rechten van de bestaande cluster verdwijnen immers niet als er nieuwe clusters gerealiseerd worden.

Ruimtelijk randvoorwaarden opschaling bestaande windparken

Voor de opschaling van de bestaande clusters is het nodig ruimtelijke randvoorwaarden te formuleren.

Naast deze ruimtelijke randvoorwaarden gelden natuurlijk de randvoorwaarden vanuit bestaande regelgeving en Defensie. Ruimtelijk randvoorwaarden voor de opschaling van de bestaande windparken zijn:

- uitgaan van compacte clusters;
- windmolens in de open gebieden houden;
- geen windmolens op de kwelderwallen;
- opstelling molens niet koppelen aan bestaande lijnen in het landschap.

De opgave

De opgaven voor het thema duurzame energie spitst zich toe op windenergie. Bij opschaling van de bestaande parken moeten alle mogelijkheden aangegrepen worden om dat samen te laten gaan met het verdwijnen van bestaande solitaire molens. Hiermee komt opschaling ten goede aan de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied.

Planuitgangspunten

- er wordt gestimuleerd dat bestaande solitaire molens verdwijnen;
- nieuwe solitaire molens zijn niet toegestaan;
- er moet ruimte zijn voor meer vermogen dan tot nu toe in de gemeente aanwezig is;
- er moet eerst gekeken worden wat de mogelijkheden zijn van de bestaande clusters voordat er mogelijkheden voor nieuwe clusters geboden worden;
- gezien de mogelijkheden binnen de bestaande clusters is het niet wenselijk om ruimte te bieden voor nieuwe clusters.

Bij de opschaling van de bestaande parken worden de volgende ruimtelijke uitgangspunten gehanteerd:

- opschaling is primair bedoeld om solitaire molen te saneren;
- uitgaan van compacte clusters ;
- geen windmolens op de kwelderwallen;
- opstelling molens niet gebruiken om bestaande lijnen in het landschap te accentueren;
- uitgaan van een autonome vormgeving van windturbineclusters.

Figuur 12. Impressie ruimtelijke consequenties opschaling windparken

6. RUIMTE VOOR RECREATIE

Met de veranderingen die zich in het buitengebied de afgelopen decennia hebben voorgedaan, is ook de betekenis van recreatie en toerisme als economische factor toegenomen. Was de landbouw van oudsher de bepalende economische drager van het buitengebied, in de toekomst zal dat in toenemende mate mede recreatie en toerisme zijn. Ook in Franekeradeel is deze ontwikkeling (in bescheiden mate) zichtbaar.

Recreatie en toerisme in het buitengebied van Franekeradeel is met name gebaat bij een betere afstemming van het buitengebied op recreatief medegebruik, bijvoorbeeld door een betere ontsluiting voor fietsers en wandelaars. Alhoewel nieuwe, (grotere) verblijfsrecreatieve voorzieningen niet bij voorbaat worden uitgesloten, richt de structuurvisie zich vooral op de mogelijkheden om kleinschalige (dagrecreatieve) voorzieningen verder uit te bouwen. Grootschaligere ontwikkelingen zoals de aanleg van een golfbaan spelen niet binnen de gemeente. Ook vanuit de gebiedsontwikkeling Franekeradeel - Harlingen worden de wensen en kansen voor recreatief medegebruik in beeld gebracht. De wensen ten aanzien van recreatie zoals die in de dorpenvisies zijn verwoord zijn hierbij leidend geweest.

Een aantrekkelijk landschap is een van de 'dragers' van toerisme en recreatie. Behoud en versterken van de kwaliteit van het landschap is voor de betekenis van recreatie en toerisme in het buitengebied dan ook van essentieel belang. Het landschap vormt de onderliggende basis voor de ontwikkelingsmogelijkheden. Zo kunnen bestaande maar ook nieuwe (cultuurhistorische) routes een goede aanleiding vormen voor (nieuwe) recreatieve voorzieningen (met

name kleinschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen zoals kamperen bij de boer).

Trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden

Wanneer we naar recreatie als belangrijke grondgebruiksvorm in het buitengebied kijken, zijn de volgende trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden zichtbaar:

- de betekenis van het buitengebied als recreatiegebied neemt toe;
- toenemende belangstelling voor cultuurhistorie in relatie tot recreatie;
- 'water' is uit oogpunt van recreatie in het buitengebied van Franekeradeel nog vrijwel een 'onontdekte parel';
- koppelingen tussen ontwikkelingen in de recreatieve sfeer met bijvoorbeeld natuurontwikkeling mogelijk (aanleg paden, verbreden waterlopen etc.);
- in het buitengebied is een toenemende belangstelling voor de paardensport en het hobbymatig houden van paarden zichtbaar.

Het beleid van de gemeente op het gebied van toerisme en recreatie is er op dit moment op gericht dat de toeristische mogelijkheden beter worden benut teneinde de economie te versterken. Een speerpunt daarbij is het positioneren van de stad Franeker behalve als koopcentrum ook als cultuurtoeristische trekpleister. Hiertoe zullen de volgende inspanningen worden verricht:

- het verbeteren van de mogelijkheden van watersport binnen Franeker;
- het bevorderen van het cultuurtoerisme.

Het verbeteren van de watersportmogelijkheden binnen Franeker richt zich op dit moment op het aanhaken bij ontwikkelingen en het voortzetten van het tot nu toe gevoerde beleid. Een voorbeeld van zo'n ontwikkeling is het realiseren van de Noordelijke Elfsteden route. Op langere termijn kan ook gedacht worden aan aanleg van een passantenhaven, het aanleggen van meer ligplaatsen aan de bolwerken of het maken van een doorsteek vanaf het Van Harinxmakanaal naar de Turfkade.

Verder zullen initiatieven die worden ontwikkeld om historische wandel-, fiets-, schaats- en vaarroutes nieuw leven in te blazen worden gestimuleerd. Voor kansrijke projecten kan een beroep worden gedaan op het gemeentelijk fonds plattelandsvernieuwing. Bron: Gemeentelijk Verkeers- en Vervoer Plan, oktober 2007.

Figuur 13. Impressie mogelijkheden waterrecreatie

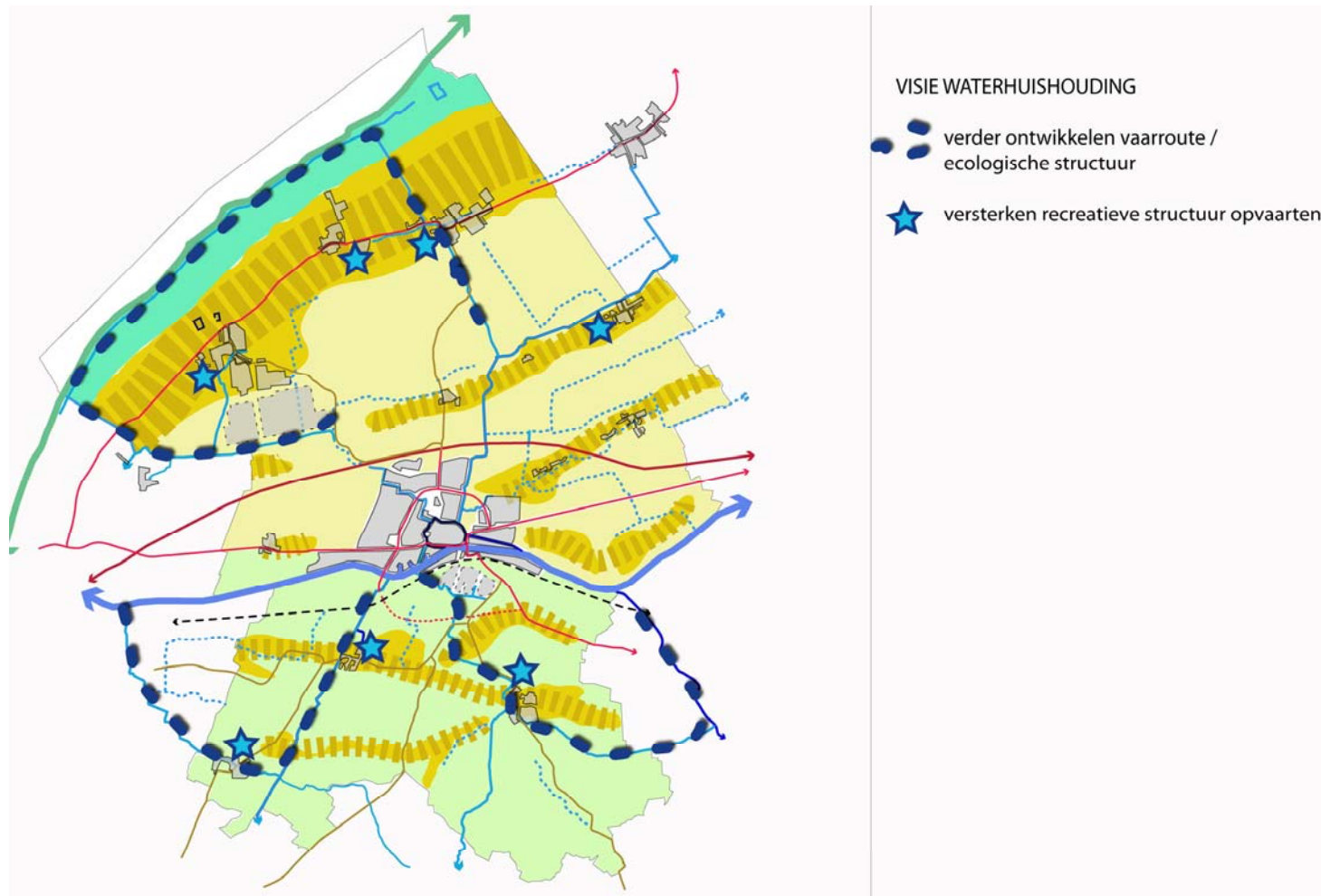
Watergebonden routes

Voor een verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme is het van belang vooral de sterke punten te benutten. In Franekeradeel is dit met name de dooradering van het gebied met waterlopen (kleine waterlopen, vaarten en opvaarten, van Harinxamakanaal). Vrijwel alle dorpen in de gemeente zijn gelegen aan een vaart, hetzij een doorgaande vaart hetzij een opvaart. De doorgaande waterlopen in het zuidelijk gebied zijn op boezempeil gelegen waardoor het zich leent voor watergebonden routes met name voor sloepen en ka-

no's. Ontbrekende schakels in de al bestaande routes dienen daarvoor te worden aangepakt. Het verder uitbouwen van de watergebonden routes biedt vervolgens weer kansen voor andere, kleinschalige watergebonden vormen van recreatie (aanlegmogelijkheden etc.).

Figuur 14. Impressie van de ligging van de dorpen in relatie tot het systeem van waterlopen

Figuur 15. Globale aanduiding van watergebonden routes

(Thematische) fietsroutes

In het buitengebied van Franekeradeel liggen kansen om een aantrekkelijk, recreatief fietsnetwerk te ontwikkelen. Een dergelijk netwerk dient met name zoveel mogelijk langs aantrekkelijke routes, bezienswaardigheden, horecagelegenheden etc. te gaan. In het “*Fietspadenplan Franekeradeel 2007*” zijn hiertoe reeds enige voorstellen gedaan. Ingezet moet worden op het realiseren van de ontbrekende schakels in al bestaande routes en op ontbrekende schakels in het netwerk als geheel. De toegankelijkheid van het buitengebied kan voorts worden vergroot door fiets- en wandelmogelijkheden in het agrarisch gebied te vergroten (recreatief medegebruik).

Het gebied leent zich verder voor de ontwikkeling van thematische fietsroutes, waarbij kan worden ingespeeld op de cultuurhistorische betekenis van het gebied (dorpen en kleine kernen, oude dijktracé's, en cultuurhistorische ‘pareltjes’ als bijzondere kerktorens, hoes, stinzen en states, tramstations etc.). De “basiskaarten landschappelijke kwaliteit” vormen voor dergelijke ontwikkelingen het afwegingskader.

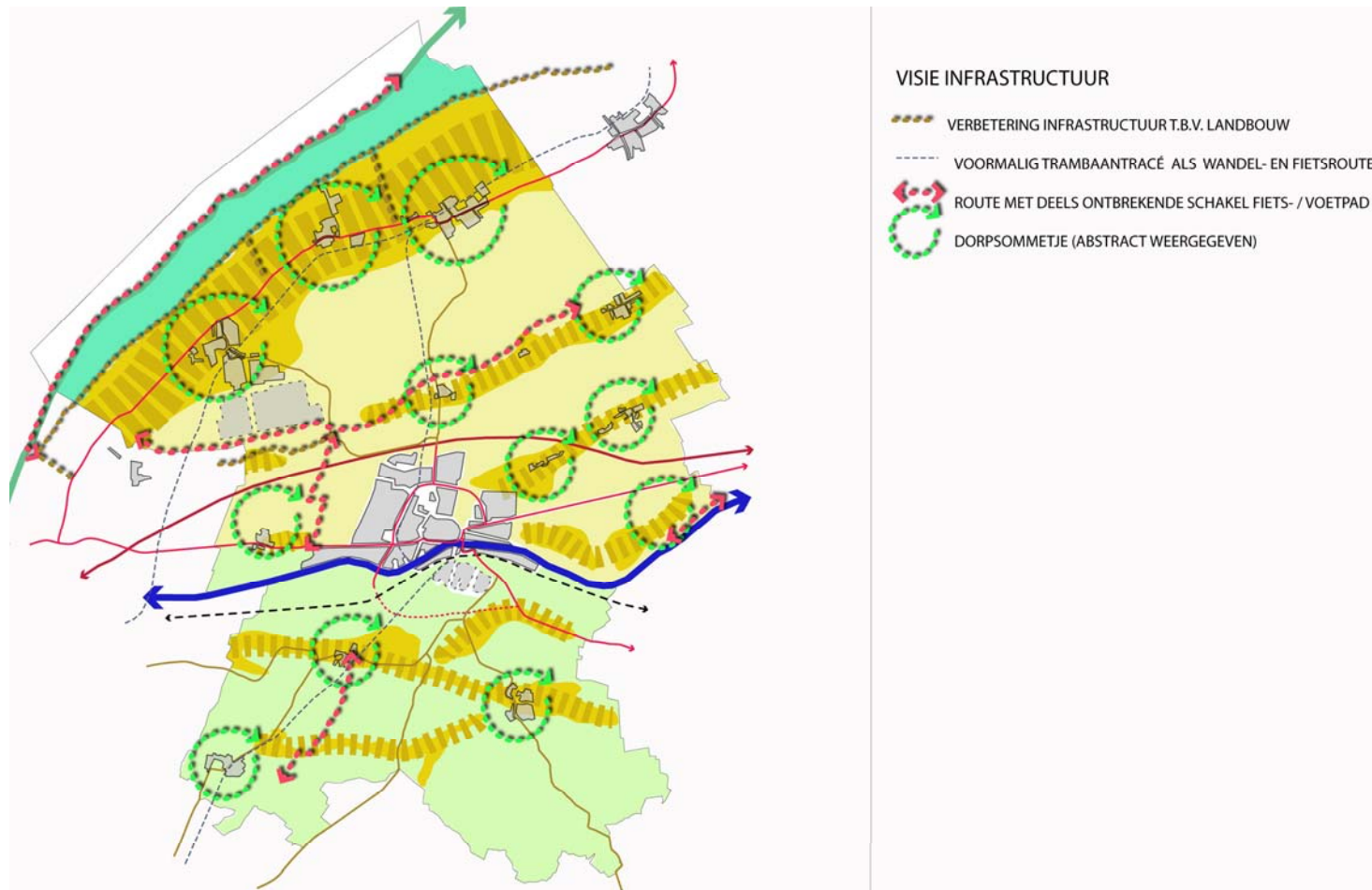
Dorpervisies

In de verschillende dorpervisies zijn voor het verder uitbouwen van de watergebonden routes en kleinschalige watergebonden vormen van recreatie al verschillende voorstellen gedaan, o.a. realiseren van aanlegvoorzieningen, verbreden, herstellen en beter benutten van oude en bestaande waterlopen, de aanleg van een jachthaventje, de ontwikkeling van een kanoroute met overdraagplaatsen, ontwikkelen van recreatieve vaarroutes en verbetering van de aansluiting met de opvaarten. Ook ten aanzien van het vergroten van fiets- en wandelmogelijkheden zijn in de verschillende dorpervisies al diverse voorstellen gedaan, o.m. de aanleg van fiets- en wandel-

paden, het ontwikkelen van een wandelroute over tracé van de oude trambaan en het ontwikkelen van wandelpaden om enkele dorpen.

Figuur 16. Impressie recreatieve betekenis buitengebied

Figuur 17. Globale aanduiding van visie infrastructuur

De opgave

Ten aanzien van de ontwikkelingsruimte voor de recreatie gaat het er vooral om de toegankelijkheid en de (be)leefbaarheid van het buitengebied te vergroten. Kansen liggen er in het stimuleren van kleinschalige recreatieve voorzieningen en het verder uitbouwen van de in potentie aanwezige kwaliteiten (patroon van waterlopen, fietspadennet, cultuurhistorisch interessante objecten).

Planuitgangspunten

- een aantrekkelijk landschap is een van de 'draggers' van toerisme en recreatie. Behoud, versterken en ontwikkelen van de kwaliteit van het landschap is voor de betekenis van recreatie en toerisme in het buitengebied dan ook van essentieel belang;
- stimuleren van ontwikkelingen op het gebied van kleinschalige dag- en verblijfsrecreatie (kamperen bij de boer, bed & breakfast, fietsroutes, waterrecreatie/recreatief vaarwegennet), met name gekoppeld aan de bestaande routes;
- benutten van de kansen voor het uitbreiden van routestructuren, onder meer door het versterken van bestaande routes, het herstel van ontbrekende schakels in het fietspadennet en de aanleg nieuwe fiets- en wandelroutes (o.a. langs zeedijk en tramstation); aandacht voor ruiters- en menpaden en kansen voor thematische fietsroutes (koppeling met cultuurhistorie). Daarnaast liggen er kansen in het verder uitbouwen van een watergebonden routenet en daarmee samenhangende kleinschalige, watergebonden voorzieningen;
- het behoud van cultuurhistorische elementen en patronen koppelen aan recreatie en toerisme (herstel oude paden etc.);
- bij ontwikkelingsmogelijkheden voor recreatie zoeken naar koppeling met andere grondgebruiksvormen als natuur en waterberging.

7. RUIMTE VOOR WONEN EN BEDRIJVIGHEID

Het buitengebied is voor veel mensen ook een woon- en/of werkgebied. Ook hier zal ontwikkelingsruimte voor geboden moeten worden. Steeds meer mensen willen graag in het buitengebied wonen, al dan niet voor de uitoefening van nevenactiviteiten. De woonfunctie in het buitengebied levert een positieve bijdrage aan de leefbaarheid. Met een woonfunctie in een voormalige boerderij kan een karakteristieke boerderij worden behouden, blijft het cultuurhistorische karakter bewaard en wordt kapitaalvernietiging tegengegaan.

Ten aanzien van bedrijvigheid in het buitengebied is het wel van belang dat het karakter van het buitengebied gehandhaafd blijft. Ontwikkelingen ten aanzien van bedrijvigheid die het karakter van het landelijk gebied overstijgen moeten daarom wellicht –op termijn– een plaats te krijgen op een bedrijventerrein.

Trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden

Wanneer we naar wonen en bedrijvigheid als belangrijke grondgebruiksvorm in het buitengebied kijken, zijn de volgende trends, ontwikkelingen en dwarsverbanden zichtbaar:

- er is sprake van een toenemende betekenis van het buitengebied als woongebied;
- voor vrijkomende boerderijen moet een nieuwe invulling worden gezocht;
- 'landgoedwonen' staat in de belangstelling (kloosters/stinzen), evenals nieuwe, aan het landschap gerelateerde woonvormen ('landschappelijk wonen', bijv. 'wonen achter de dijk');
- bij nieuwe woonvormen kan een koppeling worden gezocht met recreatie, natuurontwikkeling of cultuurhistorie;

- er is een toename te zien in het aantal woon-/zorgcomplexen, ook in het buitengebied;
- bij de dorpen bestaat behoefte aan ruimte voor bedrijvigheid cq. aan kleine bedrijventerreinen.

Vrijkomende boerderijen

Door veranderingen in de landbouw (schaalvergroting en extensivering) verliest veel agrarische bebouwing haar functie. Deze ontwikkeling is ook binnen de gemeente Franekeradeel zichtbaar en zal zich op de langere termijn voortzetten¹⁶. Hergebruik (bijvoorbeeld voor wonen of kleinschalige bedrijvigheid) komt de leefbaarheid van het buitengebied ten goede. Instandhouding van beeldbepalende bebouwing is in veel gevallen eveneens gediend met een passende vervangende functie met toekomstperspectief. Door hergebruik kunnen immers monumentale en cultuurhistorisch waardevolle boerderijen worden behouden. Bij functieverandering moet aandacht worden geschonken aan de kwaliteiten van de omgeving. Handhaving van karakteristieke waarden en kwaliteit moet bij herinvulling van vrijkomende boerderijen voorop staan.

Wonen, recreëren, functies in de sfeer van natuur- en landschapsbeheer, cultuur/kunst, educatie, theeschenkerij, logies, zorg en ontspanning zijn over het algemeen geschikt als vervangende functies. Ook kan in vrijkomende bebouwing in het buitengebied vormen van (kleinschalige) bedrijvigheid plaats gaan vinden. Hierdoor kan echter een toename plaatsvinden van mobiliteit, milieuhinder en bijvoorbeeld hinder van omringende agrarische bedrijven.

¹⁶ Hoewel een percentage moeilijk is aan te geven, betekent dit dat -gezien over een langere periode- sprake zal zijn van een groot aantal vrijkomende gebouwen. De cijfers geven aan, dat globaal rekening moet worden gehouden met een halvering van het aantal agrarische bedrijven in de komende 10 tot 15 jaar.

Er zijn echter ook positieve aspecten aan hergebruik verbonden. Kleinschalige bedrijvigheid of het bewoond blijven van de woning komt ten goede aan de leefbaarheid van een gebied.

‘Ruimte voor ruimte’

Naast de instandhouding van beeldbepalende bebouwing en het bieden van mogelijkheden voor vervangende functies hier, kan ook de sloop van beeldverstorende bebouwing bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied van Franekeradeel. De ‘ruimtevoor-ruimte regeling’ zoals opgesteld door de provincie biedt de mogelijkheid om sloop van beeldverstorende bebouwing te financieren via compenserende woningbouw. Op het erf kan vervangende nieuwbouw voor een nieuwe passende niet-woonfunctie worden toegestaan, wanneer een aanzienlijk grotere omvang van gebouwen wordt gesloopt. In de herziening van het bestemmingsplan buitengebied zal hiertoe een passende regeling worden opgenomen.

Hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing (Bron: Streekplan Fryslan 2007)

De provincie zet met een passend hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing in op het instandhouden van beeldbepalende gebouwen in het landschap, het verwijderen van beeldverstorende bebouwing, het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van bebouwing en omgeving en het behoud van de sociaal-economische vitaliteit van het platteland. De beoordeling van de verschillende hergebruikvormen wordt primair als een gemeentelijke taak beschouwd. Wel worden een aantal criteria voor functies, bebouwing en sloop gehanteerd. In *bijlage 1*, beleidskader, is hier nader op ingegaan.

Landelijk wonen

Landelijk wonen, bijvoorbeeld in de vorm van ‘landgoedwonen’ staat in de belangstelling. Bij landelijk wonen gaat het om bijzondere woonmilieu’s in lage dichtheden. Essentieel is de koppeling met natuur en landschap. Hierbij kan gezocht worden naar aansluiting op bestaande patronen en elementen (bijvoorbeeld door het recon-

strueren van oude stinzeplaatsen of kloosters tot ‘nieuwe buitenplaatsen’). (Zie ook rapport Stinzen en Kloosters dat in het kader van de regiovisie is opgesteld). Ook kan gedacht worden aan de mogelijkheid van nieuwe vissershuisjes bij de dijk. Behoud en versterken van de bestaande landschappelijke kwaliteit staat voorop. De “basiskaarten landschappelijke kwaliteit” vormen voor dergelijke ontwikkelingen het afwegingskader. Daarnaast kunnen ook nieuwe locaties in aanmerking komen voor bijzondere woonvormen (zoals ‘nieuwe landgoederen’), waarbij bijvoorbeeld een koppeling gemaakt kan worden met functies als natuurontwikkeling, recreatie of waterberging. Het ontwikkelen van nieuwe landschappelijke kwaliteiten staat dan voorop.

Landelijk wonen: verschillende vormen

In de raadscommissievergadering van 20 november 2008 is bij de behandeling van de richtinggevende uitspraken over de structuurvisie buitengebied gesproken over landelijk wonen. Tijdens de discussie bleek er behoefte te zijn aan een definitie van landelijk wonen en aan een aantal criteria waaraan landelijk wonen zou moeten voldoen. Hiertoe is een notitie opgesteld, welke in de raadscommissie van 22 januari besproken is. De notitie is als *bijlage 4* opgenomen.

Bij de vraag voor landelijke wonen zijn twee richtingen te onderscheiden:

- de wens om te wonen in een landelijke omgeving (in vrijkomende agrarische bebouwing en in aansluiting op bestaande bebouwingsclusters of linten);
- de wens om in bijzondere en in zekere zin “besloten” woonmilieu te wonen (nieuwe woonclusters en landgoederen/buitenplaatsen).

Onder landelijk wonen worden vervolgens de volgende vier woonvormen verstaan:

1. wonen in vrijkomende agrarische bebouwing;
2. wonen in en in aansluiting op bestaande bebouwingsclusters of linten in het landelijk gebied;
3. wonen in nieuwe landelijke woonclusters;
4. wonen op nieuwe landgoederen of buitenplaatsen.

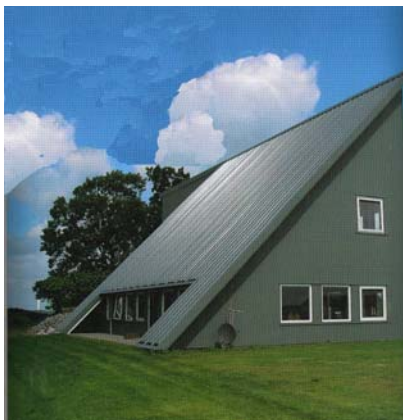
In *bijlage 4* wordt naar aanleiding van de discussie in de raadscommissie van 22 januari 2009 uitgebreid ingegaan op het onderwerp 'landelijk wonen'. In de bijlage wordt ingegaan op de voor- en nadelen van landelijke wonen en het provinciaal beleid. Verder worden voor de vier onderscheiden woonvormen criteria ten aanzien van omvang, maatvoering, functie en locatie gegeven. Voor "wonen in nieuwe landelijke woonclusters" en "wonen op nieuwe landgoederen of buitenplaatsen" is een maximum aantal aangegeven. Voor de overige woonvormen is veelal sprake van maatwerk.

Paarden en buitengebied

In Franekeradeel is sprake van een toename van paardensportactiviteiten in het buitengebied. De *ruimtelijke consequenties* komen onder meer tot uiting in een toename van het aantal maneges, het hobbymatig houden van paarden en een grotere behoefte aan ruiters- en men-paden. Ook paardenbakken doen hun entree in het buitengebied. Vrijkomende boerderijen lenen zich bij uitstek voor dergelijke activiteiten. Landschappelijke inpassing en infrastructuur/ontsluiting zijn hierbij punten van aandacht. De ruimtelijke kwaliteit kan worden vergroot door de toepassing van een groene erfafscheiding en perceelsgrenzen in de vorm van heggen en bomen, passend in het landschap.

Figuur 18. Impressie paarden en buitengebied

Figuur 19. Impressie landelijk wonen

De opgave

Om de leefbaarheid van het buitengebied in stand te houden en mogelijk te versterken, moet ontwikkelingsruimte worden geboden voor functies als wonen en bedrijvigheid. De gemeente kan daarbij een stimulerende en/ of voorwaarde scheppende rol spelen, ondermeer door mogelijkheden te geven voor hergebruik vrijkomende boerderijen en het bieden van ontwikkelingsruimte voor nieuwe vormen van 'landelijk wonen'.

Planuitgangspunten

- stimuleren hergebruik vrijkomende boerderijen, waarbij het agrarische karakter van het buitengebied gewaarborgd dient te blijven;
  - bevorderen van de sloop van beeldverstorende bebouwing door toepassen van de 'ruimte-voor-ruimte' regeling;
  - vergroting aantrekkelijkheid dorpranden(o.a. door aandacht voor de entrees);
  - aandacht voor de inpassing van bedrijventerreinen aan de rand van de dorpen;
  - ten aanzien van landelijk wonen in het buitengebied ruimte bieden aan de volgende woonvormen:
    1. wonen in vrijkomende agrarische bebouwing;
    2. wonen in en in aansluiting op bestaande bebouwingsclusters of linten in het landelijk gebied;
  - binnen de gemeente wordt ruimte geboden voor één wooncluster in het buitengebied;
  - binnen de regio is een initiatief gaande voor de ontwikkeling van een nieuw landgoed. Voor een tweede landgoed wordt geen ruimte geboden;
- vrijkomende boerderijen lenen zich bij uitstek voor paardensport-activiteiten. Hierbij dient extra aandacht te worden besteed aan de landschappelijke inpassing.

8. HAALBAARHEID, INSTRUMENTARIUM EN UITVOERINGSPROGRAMMA

8. 1. Algemeen

Om te zorgen dat de structuurvisie ook daadwerkelijk ter hand genomen wordt, is het van belang te kijken naar de haalbaarheid van de visie, het beschikbaar instrumentarium en de wijze van uitvoering. In dit hoofdstuk wordt hier in algemene zin op ingegaan. Met betrekking tot het onderdeel 'uitvoering' is een uitvoeringsprogramma opgenomen bestaande uit concrete projecten. Deze is als *bijlage 5* opgenomen.

8. 2. Haalbaarheid

Omgevingsaspecten

Gezien het globale karakter van de structuurvisie is een toetsing aan omgevingsaspecten niet aan de orde. In kader van de herziening van het bestemmingsplan buitengebied zal zo nodig een nadere toetsing plaatsvinden.

Planmer

Bij het opstellen van een structuurvisie voor het buitengebied van Franekeradeel dient zich de vraag aan in hoeverre een planmer moet worden uitgevoerd. De noodzaak om een planmer op te stellen kan gaan spelen bij uitbreiding van bestaande intensieve veehouderijbedrijven, bij biovergisters en bij de opschaling van de windturbineclusters. In de herziening van het bestemmingsplan buitengebied zal dit ten aanzien van intensieve veehouderij en biovergisters nader worden uitgewerkt. De plannen voor de opschaling van de windturbineclusters zijn nog in een verkennend stadium. Het uiteindelijke aantal, de hoogte en het totale vermogen is nog onbe-

kend. In zoverre vormt de structuurvisie dus ook geen kader voor mer(beoordelings)plichtige activiteiten.

Technische haalbaarheid

Gezien het abstractieniveau van de structuurvisie is het niet mogelijk de technische haalbaarheid te toetsen. In de nadere uitwerking van de verschillende voorstellen zal de technische uitwerking een punt van aandacht zijn. Vooralsnog is er geen aanleiding te veronderstellen dat de technische uitvoerbaarheid een belemmering is.

Maatschappelijke haalbaarheid

In de aanloop naar de kaderstellende notitie is overleg geweest met maatschappelijke organisaties. In de aanloop naar de ontwerpstructuurvisie is overleg geweest met de LTO aangezien de ontwikkelingen in de landbouw in belangrijke mate bepalend zijn voor het buitengebied. De ontwerpstructuurvisie is gedurende 6 weken ter visie gelegd waarbij zowel de bevolking als de maatschappelijke organisaties in konden spreken.

Uitvoeringpartners

In het proces om tot uitvoering te komen van de in de structuurvisie aangegeven ontwikkelingsrichting voor het buitengebied spelen verschillende instanties en partijen een rol, onder andere de dorpsbelangen, de provincie, het waterschap en LTO Noord. Bij de uitvoeringsprojecten (*bijlage 5*) is aangegeven welke uitvoeringpartners bij het project betrokken zijn.

8. 3. Instrumentarium

Om uitvoering te kunnen geven aan de in de structuurvisie weergegeven ontwikkelingsrichting voor het buitengebied heeft de gemeente de beschikking over meerdere instrumenten.

Onderscheiden worden het planologisch-juridisch instrumentarium, het bestuurlijke instrumentarium en het financiële instrumentarium. In deze paragraaf wordt dit instrumentarium nader toegelicht.

Planologisch-juridisch instrumentarium

In de nieuwe Wet ruimtelijke ordening zijn het bestemmingsplan, de beheersverordening en het projectbesluit de instrumenten om in planologisch-juridische zin ontwikkelingen mogelijk te maken. Voor Franekeradeel zal met name de herziening van het bestemmingsplan buitengebied het planologisch-juridische kader gaan worden voor veel van de in de structuurvisie genoemde thema's. Het opstellen van de herziening is dan ook opgenomen als een van de uitvoeringsprojecten (zie bijlage 5).

Grondexploitatie

Met ingang van 1 juli 2008 is de nieuwe grondexploitatiewet in werking getreden als onderdeel van de nieuwe Wro. Kostenverhaal vindt nu plaats via het exploitatieplan zoals vastgelegd in deze nieuwe wet¹⁷. Doel van de grondexploitatie-regeling is het inzichtelijk maken van de financiële haalbaarheid en het bieden van meerdere mogelijkheden voor het kostenverhaal waardoor er meer sturingsmogelijkheden zijn. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de publiekrechtelijke weg via een exploitatieplan en de privaatrechtelijke weg in de vorm van overeenkomsten. In het geval van een exploitatieplan kan de gemeente eenzijdig eisen en regels stellen voor de desbetreffende gronden.

¹⁷ Onder kostenverhaal wordt verstaan het verhalen van de kosten van grondexploitatie van een gebied over de verschillende eigenaren in het gebied. Kosten van grondexploitatie zijn onder andere de kosten van het bouwrijp maken van een locatie.

De structuurvisie is in de volgende situaties een voorwaarde voor het verhaal van publieke kosten bij particuliere grondexploitatie.

Bovenplanse verevening (artikel 6.13, lid 7 Wro):

Een structuurvisie is verplicht als de gemeente in het kader van de grondexploitatie bovenplanse kosten wil kunnen verhalen. Bovenplanse verevening omvat kosten van werken en werkzaamheden die zich niet binnen één exploitatiegebied voltrekken, maar waarbij meerdere exploitatiegebieden zijn betrokken. Hiermee kunnen verliezen van zogenaamde 'tekortlocaties' worden verrekend met overschotten op andere, winstgevendere locaties. Voor de toepassing van deze mogelijkheid is het instellen van een fonds verplicht. Een voorwaarde om exploitatiegebieden in deze vereveningsmethodiek te kunnen betrekken, is dat deze gebieden zijn benoemd in de structuurvisie en dat de structuurvisie aanwijzingen geeft over de bestedingen die ten laste van het fonds kunnen komen. Zonder een structuurvisie is geen kostenverhaal van bovenplanse kosten mogelijk.

Deze structuurvisie kent vooral gebieden, waarvan de voorgestane ontwikkelingen om investeringen vragen en (weinig) exploitatiegebieden met een verwacht voordelig saldo. De gemeente wil daarom onderzoeken hoe verrekening mogelijk is met andere exploitatieplannen en bestemmingsplannen. Het doel hiervan is dat niet alleen binnen het plangebied van de structuurvisie kostendragers en kostenvragers aangewezen kunnen worden. Bijvoorbeeld woningbouwprojecten in de stad of in de dorpen vallen buiten deze structuurvisie maar moeten wel kostendrager kunnen zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied.

Financiële bijdragen in 'ruimtelijke ontwikkelingen' (artikel 6.24 lid 1 onder a. Wro):

Een structuurvisie kan ook noodzakelijk zijn om kosten op basis van grondexploitatieovereenkomsten te verhalen via een bijdrage in zogenaamde 'ruimtelijke ontwikkelingen'. Wat deze ruimtelijke ontwikkelingen precies inhouden, geeft de Wro niet aan en zal de praktijk nader moeten uitwijzen. Gedacht kan worden aan maatschappelijk belangrijke functies voor het buitengebied als geheel, zoals natuur, recreatie, waterberging en infrastructuur. In verband hiermee dienen de ruimtelijke ontwikkelingen in de structuurvisie duidelijk te zijn beschreven en/of op een visiekaart zijn ingetekend. Uit de uitvoeringsagenda moet blijken welke voorzieningen worden gerealiseerd en welke bovenplanse elementen daar in zitten. Het vragen van financiële bijdragen voor ruimtelijke ontwikkelingen kan uitsluitend in de anterieure fase van het onderhandelingstraject tussen de gemeente en een particuliere initiatiefnemer¹⁸. Kostenverhaal via de publiekrechtelijke weg (exploitatieplannen) is voor bijdragen in ruimtelijke ontwikkelingen niet mogelijk. Bij de uitvoeringsprojecten (*bijlage 5*) is aangegeven of in het kader van de voorgestelde voorzieningen een ruimtelijke bijdrageregeling van toepassing kan zijn.

Voor bovenplanse verevening en/of voor de ruimtelijke bijdrageregeling komen de volgende *kostendragers* in aanmerking:

- de opschaling van de windturbineclusters;
- de schaalvergroting in de landbouw (verdere uitwerking zal moeten plaatsvinden in een pilot, zie *bijlage 5*);
- (grootschalige) biovergisting;

¹⁸ De mogelijkheid om deze onderhandelingen te voeren en hierover een contract te sluiten is van toepassing in de fase dat er nog geen bestemmingsplan of projectbesluit is vastgesteld. Dit is de zogenaamde anterieure fase.

- initiatieven op het gebied van recreatie.

Als *kostenvragers* zijn de volgende projecten in beeld:

- landschappelijke inpassing schaalvergroting in de landbouw (verdere uitwerking zal moeten plaatsvinden in een pilot, zie *bijlage 5*);
- aanpassing infrastructuur ten behoeve van landbouw;
- recreatieve land- en watergebonden routes;
- maatregelen binnen de gebiedsontwikkeling;
- kwaliteitsverbetering in de het landschap;
- opgave waterberging.

In *bijlage 5* (de projectenlijst) wordt hier per project verder op ingegaan. Er zal na vaststelling van de structuurvisie uitgewerkt moeten worden hoe geldstromen tussen kostendragers en kostenvragers moet gaan lopen, hoe dat geregeld moet worden en welke bedragen daarmee gemoeid zijn.

Wet voorkeursrecht gemeenten

De structuurvisie kan tevens een basis bieden voor vestiging van een voorkeursrecht ter verwerving van voor de uitvoering van het beleid benodigde gronden en opstallen op grond van de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvfg). De gemeente staat bij de uitvoering van deze visie geen actieve grondverwerving voor. Van de mogelijkheid tot vestiging van een voorkeursrecht wordt via deze structuurvisie dan ook geen gebruik gemaakt.

Bestuurlijk instrumentarium

Naast de planologisch-juridische instrumenten biedt zijn er ook bestuurlijke instrumenten die kunnen worden ingezet om de beleidsdoelen van de structuurvisie dichterbij kunnen brengen. Om ontwikkelingen te stimuleren kunnen subsidies of stimuleringsbijdragen worden ingezet. Ook kunnen strategische afspraken over samenwerking in een gebied worden gemaakt met partijen zoals de provincie, waterschappen en andere instanties. De hierboven vermelde "ruimtelijke bijdrageregeling" is een voorbeeld van een door de gemeente in te stellen bestuurlijk instrumentarium.

Gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen

De gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen is een belangrijk instrument om (mede) uitvoering te geven aan een aantal maatregelen die voortvloeien uit de structuurvisie (schaalvergroting landbouw, landbouw en waterberging, ruimte voor recreatie). Het plan schept de condities om financiële middelen aan te trekken (en kan daarmee een kostendrager voor de uitvoering van de structuurvisie zijn) en maakt de weg vrij om maatregelen in samenhang uit te voeren.

De maatregelen uit het gebiedsontwikkelingsplan zullen gefaseerd worden uitgevoerd. De uitvoering beslaat naar verwachting een periode van 8 jaren (2010 t/m 2018). Bij de uitvoeringsprojecten (*bijlage 5*) is aangegeven of de maatregel in het kader van de gebiedsontwikkeling zal worden opgepakt.

Financieel instrumentarium

Realisatie van de voorstellen uit de structuurvisie zal in belangrijke mate plaatsvinden door de uitvoering van projecten door derden. Dergelijke projecten vergen geen gemeentelijke investeringen. Daarnaast is er sprake van maatregelen die investeringen van de

gemeente vragen. De kosten voor gemeentelijke projecten zullen moeten worden opgenomen in de jaarlijkse begroting. Het uitvoeringsprogramma (*bijlage 5*) is daarvoor een belangrijke basis.

8. 4. Uitvoeringsprogramma

Als het gaat om de beoogde versterking van de ruimtelijke kwaliteit en de economische vitaliteit in het buitengebied dan is een belangrijke rol weggelegd voor particuliere initiatiefnemers, door middel van de realisatie van kleinschalige initiatieven of door gebiedsontwikkeling. Daarnaast zullen ook publieke partijen in de vorm van gebiedsontwikkeling bijdragen aan deze doelstellingen.

Deze structuurvisie zal langs verschillende sporen worden uitgevoerd:

- realisatie van particuliere initiatieven en facilitering van het proces;
- realisatie van (beleids)projecten van de gemeente;
- gebiedsontwikkeling door private en/of publieke partijen;

Rol gemeente

De gemeente kan op verschillende manieren de voorgestelde ruimtelijke ontwikkelingen sturen. Deze rol kan per project verschillen. In het overzicht van uitvoeringsprojecten (*bijlage 5*) is aangegeven wat de rol van de gemeente is in het betreffende project.

Projectenoverzicht

Per project worden de volgende aspecten benoemd:

- wat is de naam en type van het project;
- wat is doel en beoogde resultaat;
- wat is de te volgen strategie;

- welk(e) planologisch-juridisch instrument wordt ingezet ter uitvoering van het beleid;
- wat zijn de financiële aspecten het project;
- wat valt er te zeggen over de uitvoerbaarheid;
- wat is de rol van de gemeente;
- wat is (globaal) de planning;
- welke partijen worden in elk geval bij het project betrokken.

Het uitvoeringsprogramma geeft de gemeente zo een actueel samenhangend inzicht in de te realiseren projecten en maatregelen die bijdragen aan de doelen van de structuurvisie. Het uitvoeringsprogramma is opgenomen als *bijlage 5*.

Overzicht projecten

- uitwerken kostenverhaal;
- herziening bestemmingsplan buitengebied Franekeradeel;
- kwaliteitsverbetering in het landschap;
- pilot landschappelijke inpassing schaalvergroting landbouw;
- opgave waterberging;
- windenergie;
- ruimte voor recreatie: landgebonden recreatie;
- ruimte voor recreatie: watergebonden recreatie;
- verbetering infrastructuur landbouw.

===

BIJLAGE 1

Beleidskader

Streekplan Fryslân 2007

Functies in het landelijk gebied

Het landelijk gebied is primair bestemd voor functies die een ruimtelijk-functionele relatie met het landelijk gebied hebben. Het gaat daarbij vooral om de functies landbouw, recreatie, natuur en waterberging en bestaande woon- en werkfuncties en voorzieningen. Voor de andere nieuwe functies, waaronder nieuwe woningen, niet-agrarische bedrijven, detailhandel en andere publiekstrekende functies, stelt de provincie de randvoorwaarden dat ruimte gezocht moet worden in of aansluitend aan kernen en dat een goede landschappelijke inpassing gewaarborgd is.

Van deze beleidslijn kan worden afgeweken wanneer er sprake is van kwaliteitsarrangementen of wanneer het niet mogelijk is om de bedoelde functies in of bij kernen te plaatsen. De locatie zal in zulke specifieke situaties steeds zorgvuldig gekozen moeten worden door zoveel mogelijk aan te sluiten bij de bestaande bebouwingsconcentraties en bebouwde objecten in het landelijk gebied.

Kwaliteitsarrangementen als impuls

Een kwaliteitsarrangement is een concreet project waarin nieuwe passende vormen van wonen, werken, recreëren, verzorging, cultuur, educatie en/of de wijziging van bestaande ruimtelijke functies gelijktijdig worden gecombineerd met een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied. Geacht wordt aan de volgende voorbeelden:

1. hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing en sloop beeldverstorende bebouwing (ruimte voor ruimte)¹⁾;
2. verbetering van bebouwingsslinten en bebouwingclusters;
3. recreatieve kwaliteitsverbetering;
4. verplaatsing van agrarische bedrijven om maatschappelijk gewenste doelen te realiseren;
5. grootschalige combinaties van sociaal-economische impulsen en ruimtelijke kwaliteitsverbetering;
6. ontwikkeling van nieuwe landgoederen.

Hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing

De provincie zet met een passend hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing in op het instandhouden van beeldbepalende gebouwen in het landschap, het verwijderen van beeldverstorende bebouwing, het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van bebouwing en omgeving en het behoud van de sociaal- economische vitaliteit van het platteland. De beoordeling van de verschillende hergebruikvormen is primair een gemeentelijke taak. Wel hanteert de provincie een aantal criteria voor functies, bebouwing en sloop.

Functies

Wonen, recreëren, functies in de sfeer van natuur- en landschapsbeheer, cultuur/kunst, educatie, 'zachte' horeca (zoals een theeschenkerij, restaurant en/of logies), zorg en ontspanning zijn geschikt als vervangende functie. Er wordt geen maximum gesteld aan het aantal wooneenheden, recreatieve eenheden of de zorgcapaciteit in een beeldbepalend gebouw. Wel zijn woonfuncties en zorgseenheden beperkt tot het oorspronkelijke boerderijgebouw met daarin de woning, of tot de voormalige bedrijfswoning wanneer het een modern agrarisch bedrijf betreft. Bij uitzondering kunnen nieuwe wooneenheden of zorgseenheden in een bijgebouw worden toegestaan wanneer het gaat om een karakteristiek gebouw dat samen met het hoofdgebouw een waardevol geheel vormt.

Bedrijfsfuncties en vormen van dienstverlening zijn als vervangende functies eveneens geschikt als:

- het gaat om activiteiten die zowel functioneel als qua ruimtelijke uitstraling passen bij het karakter van het omliggende landelijke gebied. De nadruk ligt op activiteiten met een ambachtelijk of dienstverlenend karakter. Buitenopslag van goederen, materialen en voertuigen is in principe ongewenst. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt indien (enige) buitenopslag onontkoombaar is en inpasbaar is in de ruimtelijke en functionele karakteristiek van het omliggende landelijke gebied. De gemeenten wegen dit per geval af en stellen zonodig voorwaarden voor de landschappelijke inpassing; en
- het milieuvriendelijke bedrijven betreft zonder grote verkeersstromen, vooral in de milieucategorieën 1 en 2 en in voorkomende gevallen in categorie 3, wanneer dit past in de ruimtelijke en de functionele karakteristiek van de omgeving; en eventuele bedrijvigheid geen afbreuk doet aan het voorzieningenniveau in kernen; en
- eventuele bedrijvigheid geen afbreuk doet aan het voorzieningenniveau in kernen. Detailhandel houdt daarom overwegend verband met de agrarische productiefunctie en/of de recreatieve functie van het landelijk gebied.

In gebieden waar al verscheidene niet-agrarische bedrijven aanwezig zijn kunnen iets ruimere mogelijkheden nog passend in de omgeving zijn in vergelijking tot andere gebieden. Gemeenten wordt gevraagd om de toegestane bedrijfstypen nader te regelen in het bestemmingsplan en met ondernemers afspraken te maken over toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden.

Sloop beeldverstorende bebouwing (ruimte voor ruimte)

Sloop van beeldverstorende bebouwing kan op verschillende manieren worden bevorderd:

- sloop kan in veel gevallen plaatsvinden bij hergebruik door passende functies, zeker bij ruimere mogelijkheden voor vervangend gebruik. Sloop is vaak (deels) af te financieren doordat de verkoopwaarde van het object bij sloop kan toenemen met 10%. Een bouwtitel voor een extra inpandige woning in een boerderij is bijvoorbeeld redelijkerwijs te koppelen aan sloop van circa 750 m² bebouwing op het perceel. Sloop kan zo een onderdeel vormen van de afweging tot functiewijziging en bedongen worden bij planologische medewerking. De provincie onderzoekt nader de mogelijkheden van een aanvullende generieke sloopsubsidiereregeling ter vergoeding van eventuele financiële tekorten;
- ook kan op het erf vervangende nieuwbouw voor een nieuwe passende niet-woonfunctie worden toegestaan, waarbij een aanzienlijk grotere omvang van gebouwen wordt gesloopt. De provincie koppelt de mogelijkheid van vervangende nieuwbouw aan sloop van niet meer geschikte bebouwing, waarbij zorgvuldig met het bodemarchief en met het monumentale/beeldbepalende karakter van oude boerderijen en bijgebouwen moet worden omgegaan.
- voor de grotere knelpunten biedt de provincie de mogelijkheid om sloop van beeldverstorende bebouwing te financieren via compenserende woningbouw. Compenserende woningbouw dient bij voorkeur plaats te vinden in bestaande bebouwingsslinten en -clusters in het landelijk gebied. Hiermee wordt een uitgesproken landelijk woonmilieu geboden, terwijl wordt voorkomen dat op veel plekken solitaire woonbebouwing in het landelijk gebied ontstaat. Compensatie op een solitair bestaand bouwperceel in het landelijk gebied kan bij uitzondering aanvaardbaar zijn. Dit zal nadrukkelijk gemotiveerd moeten zijn vanuit een aanzienlijke verbetering van de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse, waarbij woningbouw goed aansluit bij het ruimtelijke bebouwingspatroon op het perceel. In de "ruimte voor ruimte"-regeling wordt uitgegaan van de verhouding van één extra bouwtitel voor een (vrijstaande) woning per sloop van in totaal:
  - minimaal 1.000 m² aan (agrarische) bebouwing of 3.000 m² aan kassen wanneer compenserende woningbouw plaatsvindt in bestaande bebouwingsslinten- of clusters in het landelijk gebied;
  - minimaal 1.500 m² aan (agrarische) bebouwing of 5.000 m² aan kassen wanneer compenserende woningbouw bij uitzondering plaatsvindt op bestaande solitaire percelen in het landelijk gebied.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de handhaving van deze maatvoering. De te slopen oppervlakte van meerdere bouwpercelen kan worden samengevoegd, met een minimum van 250 m² te slopen bebouwing per perceel. Ook de instelling van een (inter)gemeentelijk sloopfonds is mogelijk.

Recreatie en toerisme

De provincie streeft naar kwaliteitsverbetering van recreatieve voorzieningen. Bevorderd wordt dat recreatie en toerisme als (nieuwe) sociaal-economische drager en als beheerder van landschap, natuur

¹⁾ Er wordt geen maximum gesteld aan het aantal wooneenheden, recreatieve eenheden of de zorgcapaciteit in een beeldbepalend gebouw. Wel zijn woonfuncties en zorgseenheden beperkt tot het oorspronkelijke boerderijgebouw met daarin de woning, of tot de voormalige bedrijfswoning wanneer het een modern agrarisch bedrijf betreft. Bij uitzondering kunnen nieuwe wooneenheden of zorgseenheden in een bijgebouw worden toegestaan.

en ergoed ten volle wordt benut. Kleinschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen, met name kamperen bij de boer, vormen een belangrijke basis voor plattelands, cultuur- en natuurtoerisme.

Nieuwe grootschalige en intensieve recreatieve voorzieningen worden primair geconcentreerd in de stedelijke en regionale centra en in een aantal recreatiekernen. (In het buitengebied van Franekeradeel zijn geen zgn. 'recreatiekernen' aangewezen.) Naar aard en schaal passende recreatieve initiatieven –zoals een kleine jachthaven, kleinschalige logiesaccommodaties, dorpsogementen, een horeca-uitspanning met speeltuin, een kleinschalige passantencamping en kleinschalig kamperen– zijn ook buiten de recreatiekernen mogelijk.

Voor wat betreft verblijfsrecreatie wordt gestreefd naar een bundeling in de stedelijke en regionale centra en recreatiekernen. Naast deze bundeling, staat de provincie ook open voor nieuwe initiatieven in het landelijk gebied, wanneer aan aanvullende landschappelijke en natuurlijke randvoorwaarden is voldaan. Kleinschalige verblijfsvoorzieningen in en bij bestaande gebouwen en kleinschalige kampeervoorzieningen (beide tot 15 verblijfseenheden) zijn buiten de natuurgebieden in de hele provincie mogelijk.

Landbouw

De provincie streeft naar een vitale en duurzame landbouw vanwege de belangrijke bijdrage aan de sociaal-economische vitaliteit van het platteland, het beheer van het landelijk gebied en de Friese economische structuur. Bij het bieden van ontwikkelingsruimte voor de landbouw wordt tevens ingezet op de blijvende herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen in Fryslân. Ook nieuwe landschappelijke kenmerken kunnen hierbinnen ontwikkeld worden. Gestreefd wordt naar voldoende ruimte voor de ontwikkeling van agrarische bouwblokken en voor perceelsverruiming, zodanig dat een efficiënte agrarische bedrijfsvoering mogelijk is en rekening wordt gehouden met de landschappelijke kernkwaliteiten. De provincie is van mening dat de ruimtelijke consequenties van schaalvergroting en intensivering in de landbouw te combineren zijn met landschappelijke kernkwaliteiten.

Voor de inpassing van grotere agrarische bouwblokken is vooral de landschappelijke situering van belang, met aandacht voor de beplanting, erfelementen, de nokrichting van gebouwen en kleur- en materiaalgebruik. Een maximale maat voor de omvang van een agrarisch bouwblok is hierbij minder belangrijk dan het leveren van landschappelijk maatwerk. Bij perceelsverruiming vraagt de provincie aandacht voor landschappelijke inpassing door de benutting van bestaande landschappelijke elementen. Initiatieven voor de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de bouwblokken worden ondersteund.

De akkerbouwbedrijven blijven geconcentreerd in noordelijk kleigebied. Er wordt geen aanzienlijke toename van de houtproductie verwacht. Intensieve veehouderij; komt o.a. voor als neventak van enkele akkerbouwbedrijven. Er wordt enige groei verwacht in de tweede tak bij akkerbouwbedrijven. In het overzicht van sectorale ruimtelijke inrichtingswensen voor de melkveehouderij en de akkerbouw wordt aangegeven dat de omvang van een agrarisch bouwblok (voor zowel melkveehouderij als akkerbouw) tot 1,5 a 2 ha zou moeten bedragen.

In Noordwest-Fryslân wordt ruimte geboden voor grootschalige landbouw en meer intensieve landbouw (glastuinbouw) met bijbehorende innovatieve vormen van (ondersteunende) bedrijvigheid binnen het raamwerk van de landschappelijke kernkwaliteiten.

Cultuurhistorie

De provincie streeft ernaar om de belangrijkste cultuurhistorische kwaliteiten en waarden in de provincie in stand te houden en waar mogelijk verder te ontwikkelen. Daarbij wordt uitgegaan van 'behoud door ontwikkeling'. De provincie beschouwd het als een uitdaging om nieuwe ontwikkelingen zodanig in te passen, dat recht wordt gedaan aan de cultuurhistorische erfenis. De geïnventariseerde elementen en structuren op de cultuurhistorische kaart (CHK) worden voor 2009 gewaardeerd. In een streekplanuitwerking wordt de beleidsmatige betekenis bepaald. Met de verplichting van een archeologische paragraaf in ruimtelijke plannen waarborgt de provincie dat gemeenten in de belangenafweging aandacht schenken aan archeologie. Met de FAMKE heeft de provincie een belangrijk instrument voor de uitvoering van het provinciale archeologiebeleid in handen.

Landschap

De provincie zet samen met anderen in op het in stand houden en verder ontwikkelen van de belangrijke landschappelijke kwaliteiten en waarden in de provincie (landschap als gezamenlijke verantwoordelijkheid). Gemeenten wordt gevraagd in bestemmingsplannen een ruimtelijke kwaliteitsparagraaf op te nemen. In deze paragraaf laten gemeenten zien op welke wijze in het plan aandacht is geschonken aan de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit. Blijvende herkenbaarheid van de kernkwaliteiten van de landschapstypen ²⁾ speelt een richtinggevende rol in de totale belangenafweging bij ruimtelijke ontwikkelingen op alle schaalniveaus.

Natuur

De provincie streeft naar goede ruimtelijke condities voor instandhouding en ontwikkeling van de belangrijke natuurlijke kwaliteiten en waarden in Fryslân. Het is van belang dat natuur bij allerlei ruimtelijke ontwikkelingen nadrukkelijk aandacht krijgt, ook de intrinsieke waarde van natuur. Er wordt ingezet op de realisatie, bescherming en ontwikkeling van een duurzame EHS. Ook buiten de EHS wordt instandhouding en verbetering van natuurwaarden nagestreefd. Het gaat dan om belangrijke natuurwaarden, waaronder kwetsbare dier- en plantensoorten, zoals een verantwoorde weidevogelstand en voldoende ganzenfoeragegebieden.

Water

In Fryslân wordt er gestreefd naar een veilige en bewoonbare provincie en naar gezonde en veerkrachtige duurzame watersystemen waarin sociaal-economische en ecologische ontwikkelingen met elkaar in evenwicht zijn. Water is een belangrijk mede ordenend principe in de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Wateroverlast dient bestreden te worden. Daarnaast wordt de verdroging van natuurgebieden teruggedrongen. Voor de provincie is meer wateroverlast, zolang deze binnen aanvaardbare kosten te bestrijden is, niet acceptabel. Dit geldt zowel voor de wateroverlast vanuit het Friese boezemsysteem als voor de overlast vanuit de polders en hoge gronden. Om de kans op wateroverlast vanuit de Friese boezem zo klein mogelijk te houden is voor de komende planperiode een aantal maatregelen nodig:

- ruimte reserveren in noordwest-Fryslân voor een nieuw (boezem)gemaal dat mogelijk voor 2015 opgericht zal worden;
- het inrichten van waterretentiegebieden tot 2015, die onder water gezet kunnen worden in natte perioden om de boezem te ontlasten. Het gaat om minimaal 350 hectares. Deze gebieden zullen de medebestemming waterberging krijgen, waarmee de functie waterberging gewaarborgd kan worden en het bestaande grondgebruik doorgang kan vinden. De frequentie van onder water zetten verschilt per gebied en kan variëren van gemiddeld eens per jaar tot eens per honderd jaar. De retentiegebieden zullen op basis van vrijwilligheid en in samenspraak met betrokken partijen een plaats krijgen in het lage midden, het noordoosten en zuidoosten van Fryslân, daar waar het maaiveldsniveau onder het niveau van de Friese boezem ligt, en langs de beneden- en middenlopen van de beken in Oost-Fryslân. In de retentiegebieden zal altijd sprake zijn van multifunctionaliteit. In de meeste gevallen zal het gaan om een combinatie van natuur en water, dus waterretentie in natuurgebieden;
- uitbreiding van de Friese boezem tot 2015. Het gaat hierbij om minimaal 700 hectares.

²⁾

kernkwaliteiten kleigebied:

- open en grootschalig met structurerende elementen als dijken, kwelderwallen, sienken, terpen, paden, eendenkooien, vaarten;
- onregelmatige blokverkaveling met plaatselijk bijzondere verkavelingsvormen (mozaïek-, radiair- en strengenverkaveling);
- beplanting puntvormig geconcentreerd rondom boerderijen en dorpen, langs hoofdontsluitingswegen, kwelderwallen en randen van de Middelsee;
- aanwezigheid van grasland in lagere delen en akker- en tuinbouw op de kwelderwallen.

BIJLAGE 2

Landschappelijke analyse

Bijlage 2: landschappelijke analyse
Structuurvisie buitengebied
Franekeradeel 2010-2020

071711 / 05-10-09

GEMEENTE FRANEKERADEEL 07-17-11 / 20-04-09
BIJLAGE LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE
STRUCTUURVISIE BUITENGEBIED
FRANEKERADEEL 2010-2020

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz</u>
1. LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE	1
1. 1. Geomorfologie	1
1. 2. Occupatiegeschiedenis	3
1. 3. Waterhuishouding	4
1. 4. Infrastructuur	4
2. LANDSCHAPPELIJKE KWALITEIT	7
2. 1. De landschappelijke hoofdstructuur	7
2. 2. De karakteristieke landschapselementen	7
2. 3. Ruimte-massakaart	7

1. LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

Deze bijlage omvat een analyse van het landschap van het buitengebied van Franekeradeel. In deze bijlage zijn de verschillende lagen van het landschap verkend en toegelicht. De analyse heeft geleid tot de kaarten waarin de landschappelijke kwaliteit is aangegeven.

1. 1. Geomorfologie

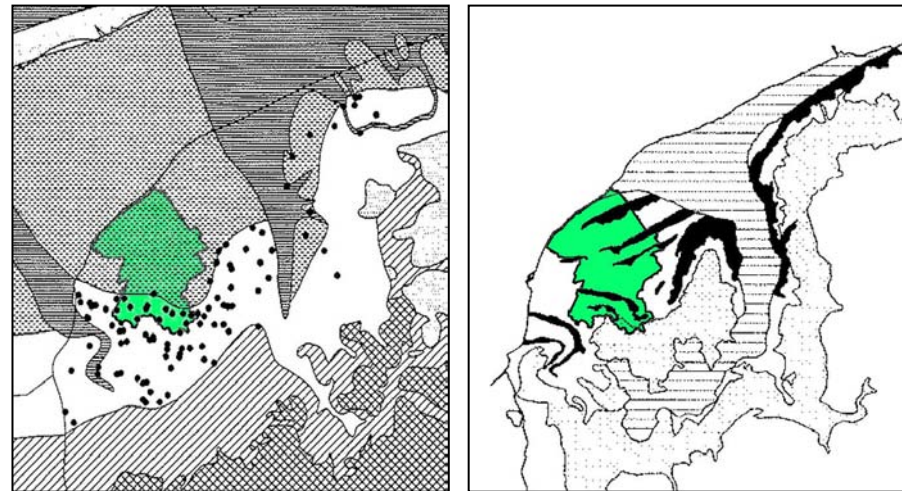
Het landschap van Franekeradeel heeft zich ontwikkeld onder invloed van de zee. Kwelderontwikkeling in rustige perioden en erosie van delen van de kwelders tijdens overstromingen hebben het landschap gevormd. Deze ontwikkeling van de ondergrond heeft in de laatste tienduizend jaar plaatsgevonden, in het Holoceen. Van de periode daarvoor, het Pleistoceen, liggen geen afzettingen aan de oppervlakte. De structuur van de afzettingen van het zuidelijke deel van de gemeente kan zichtbaar gemaakt worden aan de hand van de kaartbeelden van de situatie rond 300 voor Christus en de situatie in de middeleeuwen.

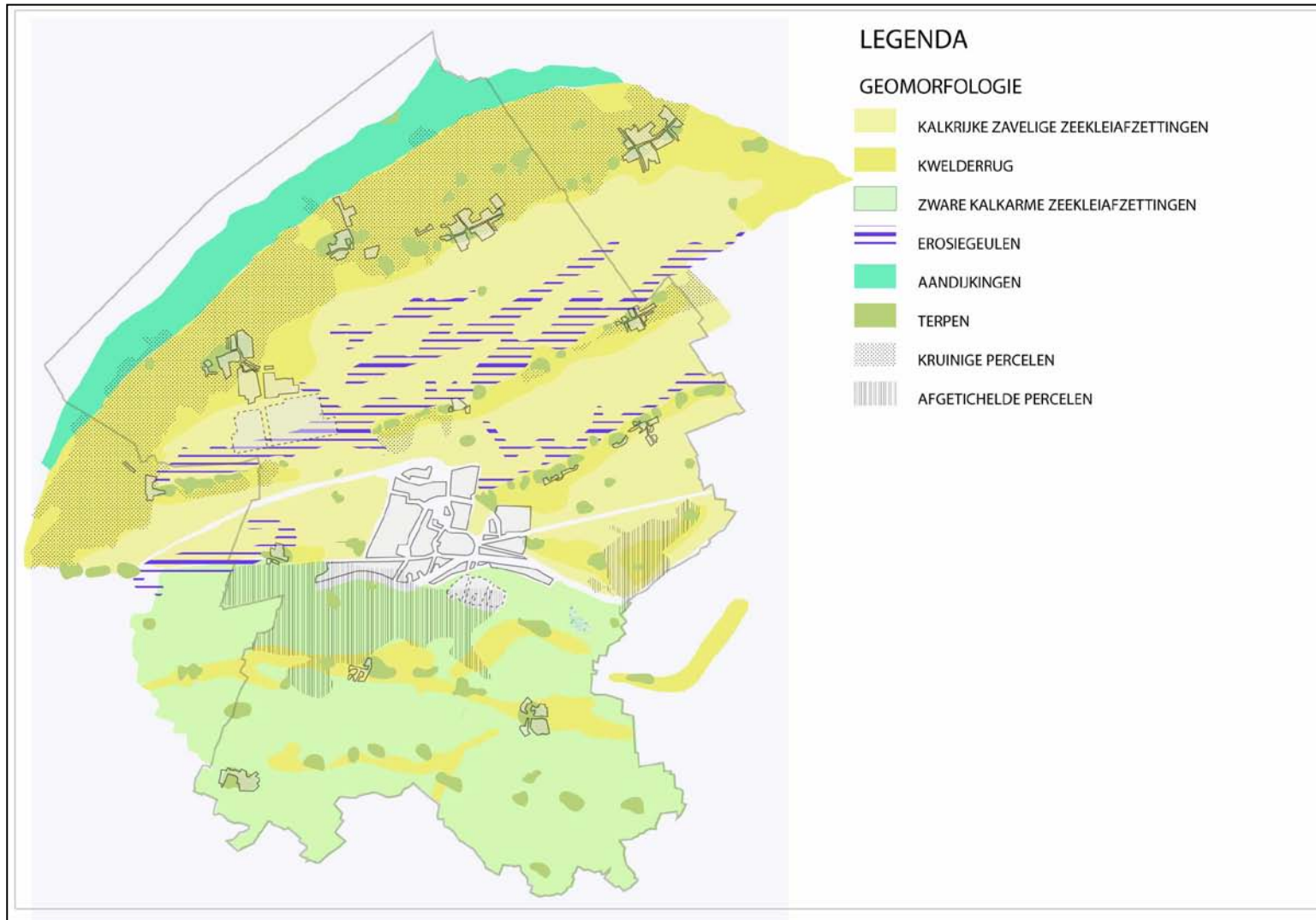
Op het kaartbeeld van de situatie rond 300 voor Chr is zichtbaar dat de kustlijn ter hoogte van de lijn Hitzum-Tzum lag. De zwarte stippen geven de ligging van de terpen weer. Het noordelijk deel van de gemeente bestond die periode uit waddegebied tussen de Marneslenk aan de westzijde en de Borne-slenk aan de oostzijde.

Op het kaartbeeld van de situatie rond de Middeleeuwen is zichtbaar dat de kustlijn zich verplaatst heeft naar het noorden. Parallel aan de huidige kustlijn ligt opeenvolgend een drietal kwelderwallen. De kwelderwal van Schalsum-Peins, de kwelderwal van Dongjum-Ried en de kwelderwal van Tzummarum-Oosterbierum.

Op sommige plaatsen komen 'kruinige percelen' voor. Dit zijn percelen waar men grond van de rand van de percelen naar het midden verplaatste, dat bevorderde de ontwatering van de bodem maar leverde ook een risicospreiding op. In de natte jaren gaven de hoogste delen van de akkers de hoogste opbrengst, in droge tijden leverden de lager gelegen delen juist meer op. Een groot aantal gronden in het gebied aan weerszijden van het Van Harinxmakanaal zijn afgeticheld. Hierbij is de verkavelingsstructuur gelijk gebleven, de gronden zijn echter veel vlakker.

De tussen de kwelderwallen gelegen erosievlakten liggen lager. De afzettingen in de erosievlakten zijn fijner van structuur. Ten zuiden van de kwelderwal van Tzum heeft afzetting van zwaardere knipklei plaatsgevonden. Het gebied ligt lager en is vlakker. Het verkavelingspatroon bestaat uit een mozaïek van kavels met verschillende vormen. Aan het einde van de Middeleeuwen is de Boorneslenk (Middelzee) geleidelijk dichtgeslibd en ingepolderd.

1. 2. Occupatiegeschiedenis

De grote samenhang tussen de structuur van de afzettingen en de landschapskarakteristiek is veroorzaakt doordat het occupatiepatroon van oorsprong gekoppeld was aan de bewoning van de kwelderwallen. Door de hogere ligging in het landschap en de vruchtbaarheid en goede bewerkbaarheid van de zavelige gronden werden de kwelderwallen als eerste bewoond. Na verloop van tijd werden terpen opgeworpen op de kwelderruggen om te zorgen voor veilige woonplaatsen bij overstromingen. Hierdoor zijn op de kwelderruggen reeksen van terpen ontstaan. Daar waar terpen aaneengegroeid zijn, zijn de dorpen ontstaan. Ook het verschil in grondgebruik, akkerbouw in het noordelijke deel van de gemeente, gekoppeld aan de kalkrijkere zavelige gronden en melkveehouderij gekoppeld aan de kalkarmere kleiige gronden heeft te maken met de grondslag.

De kwelderwallen en de hier tussen gelegen erosievlakten kennen een parallelstructuur van reeksen van terpen, wegen en waterlopen. De verkaveling is blokkig van structuur.

Het zuidelijk gelegen terpengebied heeft een enigszins ander karakter. Het wegenpatroon en de waterlopen lopen uiteen. De terpen liggen deels in reeksen, deels verspreid in het landschap. Doordat ook in het zuidelijk gebied de terpen op een oude kwelderrug liggen is in het gebied slechts in beperkte mate sprake van een radiaire structuur zoals in andere delen van Friesland in het Mieden- en Vaartengebied. De verkaveling heeft een mozaïek structuur.

De aandijkingen zijn vrijwel onbebouwd. Ook hier heeft de verkaveling van oorsprong een blokkig patroon.

1. 3. Waterhuishouding

De eerste dijkjes in het gebied zijn al van voor de komst van de Romeinen. Bij Peins en Dongjum zijn archeologisch resten gevonden van deze dijkjes die enkele akkers moesten beschermen.

Tijdens de tweede bedijkingsfase, in de 10de eeuw, zijn de eerste polders ontstaan.

In noordwest Fryslan worden 4 zogehete moederpolders onderscheiden. De dijk tussen Raerd en Oosterwierum werd in de 11^e eeuw aangelegd waardoor de afsluiting van de zuidelijke Middellzee een feit was. Men ging door met de aanleg van zeedijken en omstreeks 1200 was heel Westergo bedijkt.

Deze moederpolders dienden om bestaande cultuurgronden bij de dorpen te beschermen tegen overstromingen. Twee hiervan liggen in de gemeente Franekeradeel (het gebied tussen de kwelderrug van Wijnaldum en Herbaaijum en het gebied ten westen van Tzum). De dijken volgden deels het bestaande reliëf van terpen en kwelderwallen. Hierdoor hebben de ringdijken van de polders een grillig verloop.

Tijdens de derde bedijkingsfasen van het jaar 1050 tot 1200, zijn dijkkringen rond de verschillende goën van Friesland gelegd. Er werden aansluitend op de moederpolders dijken aangelegd waardoor omstreeks het jaar 1000 een heel systeem van ringdijken ontstond. Een aantal van deze dijken liggen vlak langs de geulen van de Oude Rijd en de zuidelijke inham van de Middellzee. Dit waren de voorlopers van de echte zeedijken die spoedig langs de Zuiderzee, Waddenzee en Middellzee zouden verrijzen. Ter hoogte van de Hoarne streek lag de zeedijk. De Slachtedijk, die nu nog zeer herkenbaar in het landschap aanwezig is, is een belangrijke binnendijk uit die periode.

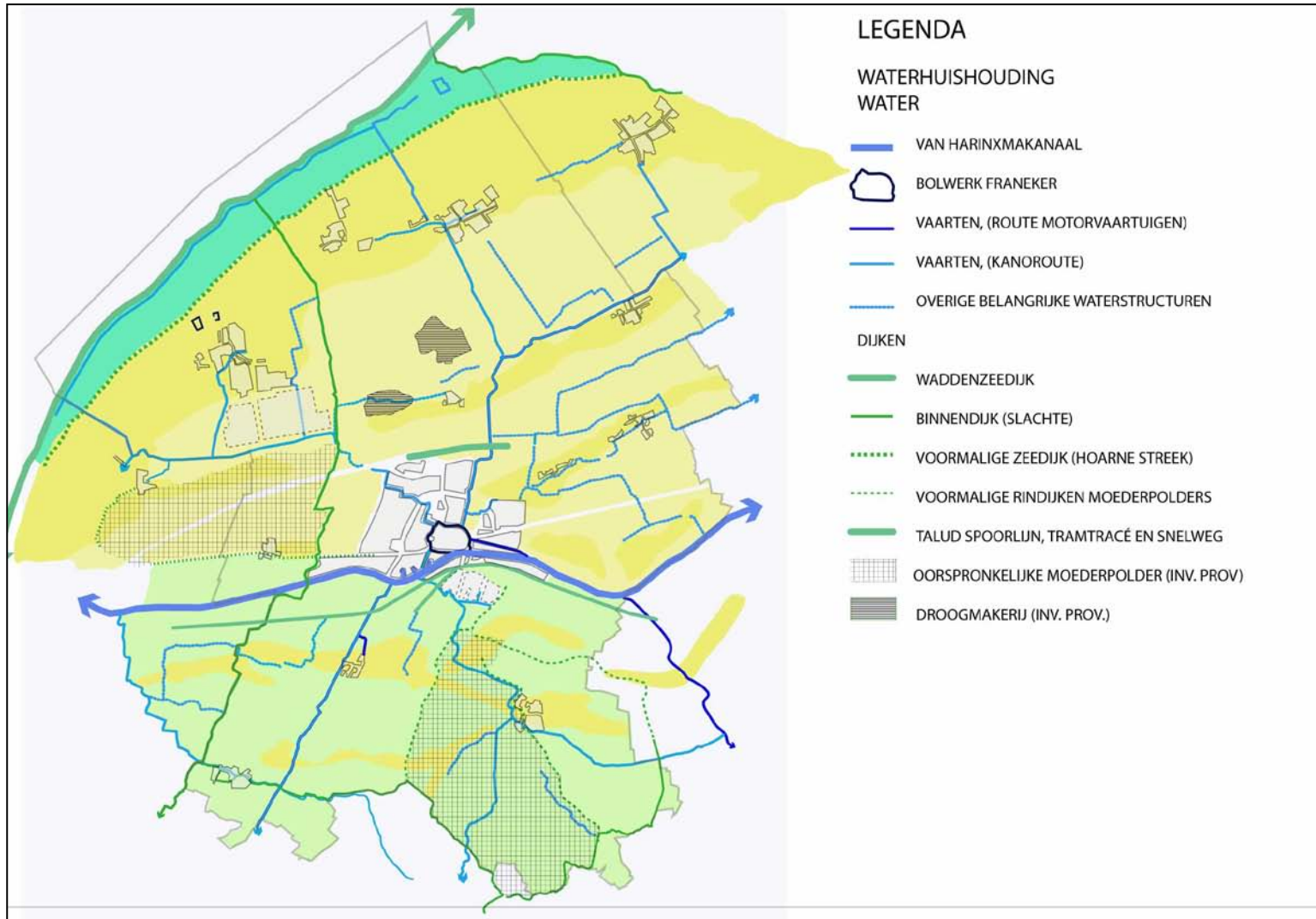
Rond 1200, tijdens de vierde fase is de huidige waddenzeedijk aangelegd.

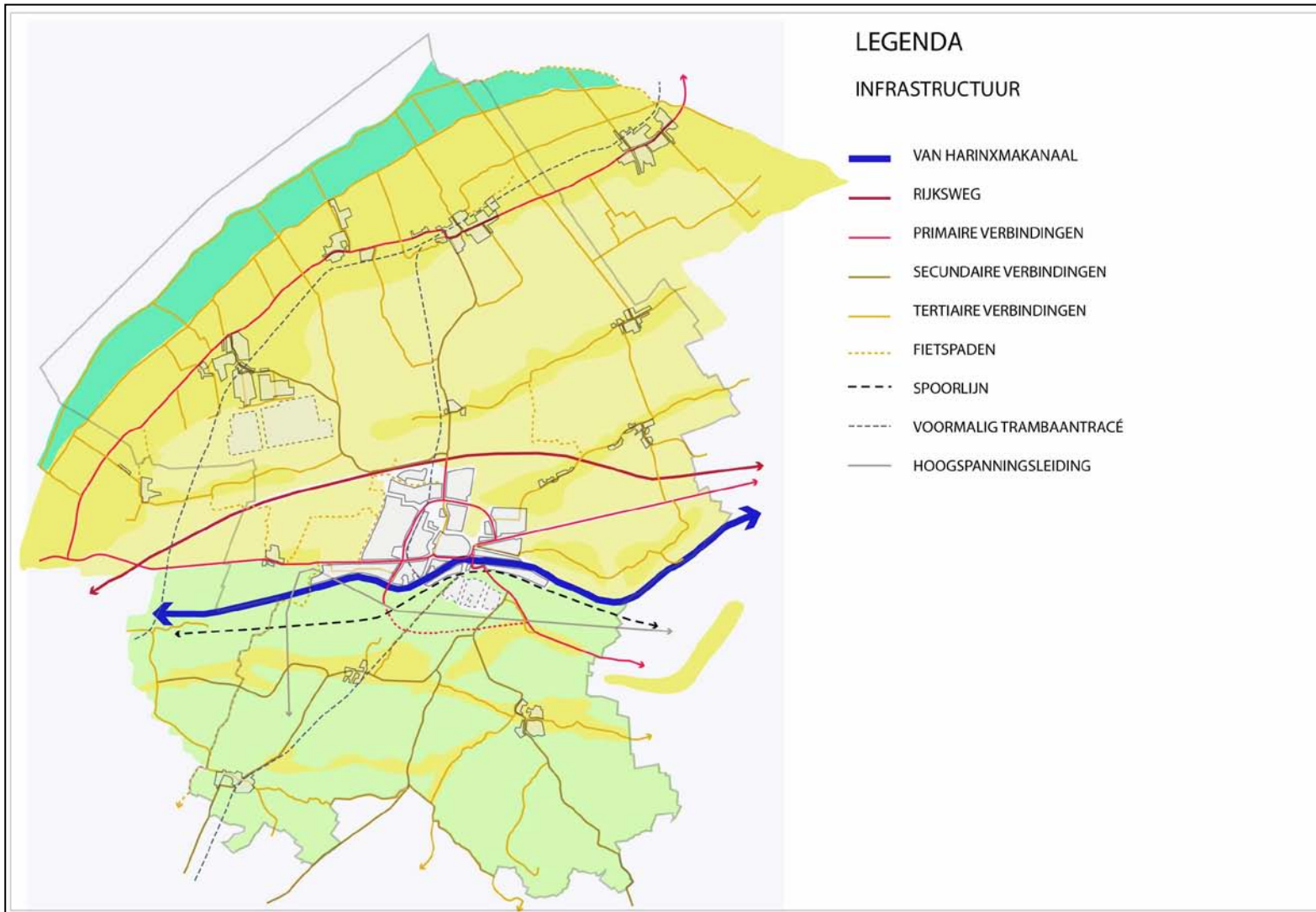
In de laatste paar eeuwen zijn nieuwe dijklichamen in het landschap gelegd die gekoppeld zijn aan infrastructuur zoals de trambaan, de spoorlijn en de snelweg.

1. 4. Infrastructuur

De infrastructuur is opgebouwd uit wegen op verschillende schaalniveaus. Het oorspronkelijke wegenpatroon is sterk gekoppeld aan de ligging van de kwelderwallen. Deze wegen hebben een enigszins kronkelig verloop, gekoppeld aan de oorspronkelijk kwelderwal structuur. Daar overheen ligt een patroon van verbindingen tussen de dorpen en Franeker. Deze hebben een bochtig verloop. Functioneel gezien zijn deze zwaarder van karakter dan de wegen over de kwelderwallen. De weg over de noordelijkste kwelderwal vormt wel een belangrijke verbinding tussen de verschillende grote dorpen. De bovenregionale verbinden liggen in het centrale deel, langs Franeker. De oude rijksweg, de spoorweg en het Van Harinxmakanaal zijn van oorsprong de belangrijkste dragers van de 'Westergozone', liggend aan de zuidzijde van Franeker. De snelweg is hier later noordelijker gesitueerd aan toegevoegd. Deze doorsnijdt het landschap aan de noordzijde. Van de oude trambanen zijn nog enkele relictten in het landschap, in de dorpen en in Franeker te herkennen.

2. LANDSCHAPPELIJKE KWALITEIT

De landschappelijke kwaliteit wordt aan de hand van drie kaartbeelden inzichtelijk gemaakt. Op grond van karakteristieke combinaties van zichtbare kenmerken kunnen verschillende landschappelijke eenheden worden onderscheiden. Deze worden onderscheiden op basis van de maat, de begrenzing van de ruimte, de verkaveling, het reliëf, het patroon van de wegen en de waterlopen, het beplantingspatroon en de aard en groepering van de bebouwing. Er kunnen 3 landschappelijke eenheden worden onderscheiden, te weten:

- het noordelijk terpenlandschap (kwelderwallen en de erosievlakten);
- het zuidelijk het terpengebied (zware klei);
- de aandijkingen.

2. 1. De landschappelijke hoofdstructuur

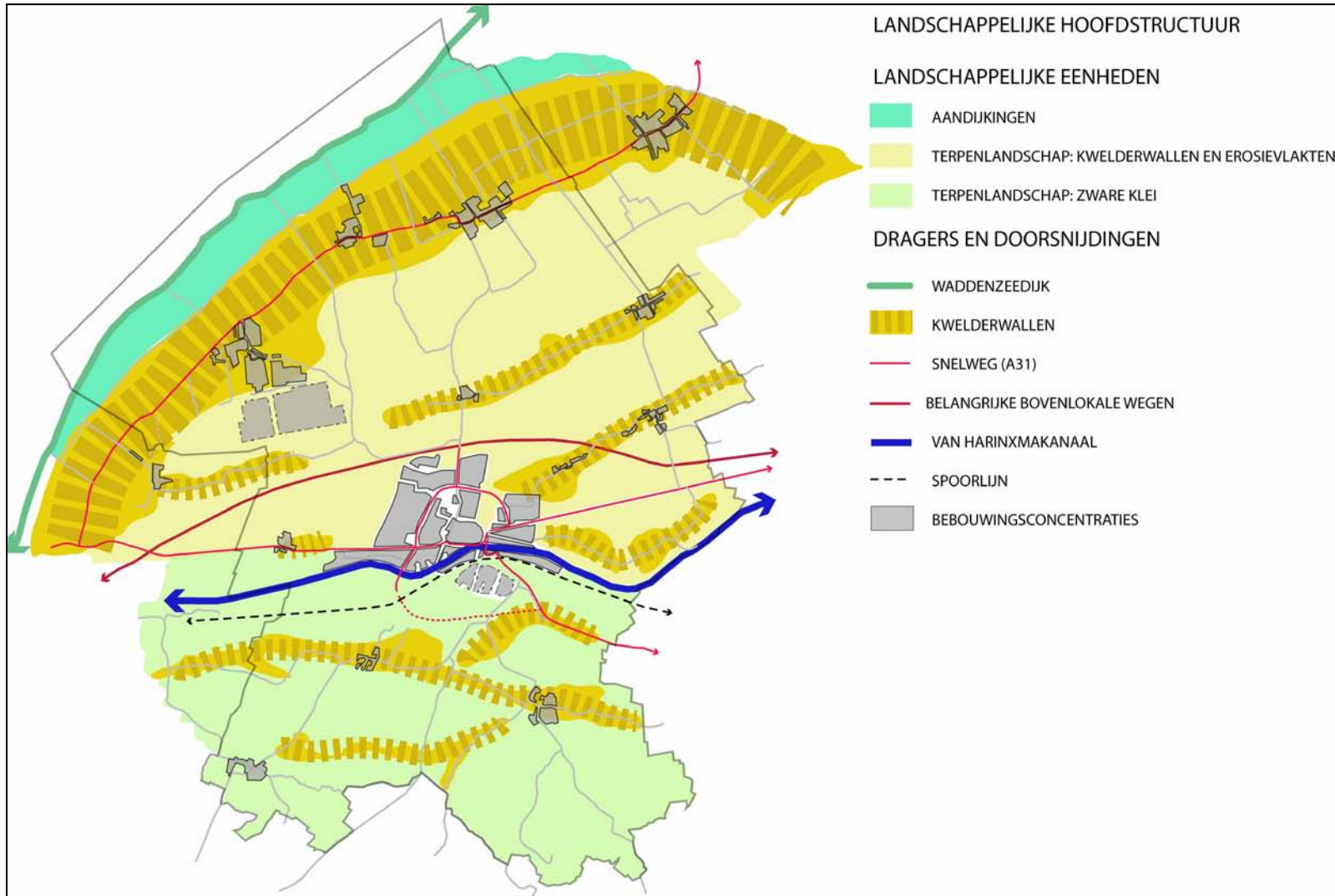
De landschappelijke hoofdstructuur geeft de globale structuur aan waaruit het landschap is opgebouwd. In de gemeente worden drie verschillende typen landschappen onderscheiden. Deze gebieden hebben door hun ontstaansgeschiedenis een eigen typologie qua infrastructuur, bebouwingspatroon, ondergrond, beplantingspatroon en verkaveling. De dragers vormen de ondersteunende structuren van deze deelgebieden. Daarnaast worden de dragers en doorsnijdingen onderscheiden die samenhangen met een netwerk van verbindingen op regionaal niveau. Ruimtelijk gezien zijn deze dominant (stad/bedrijfsontwikkeling gekoppeld aan infrastructuur) of ondergeschikt aan het onderliggende landschap (geen accentuering door middel van talud of beplanting).

2. 2. De karakteristieke landschapselementen

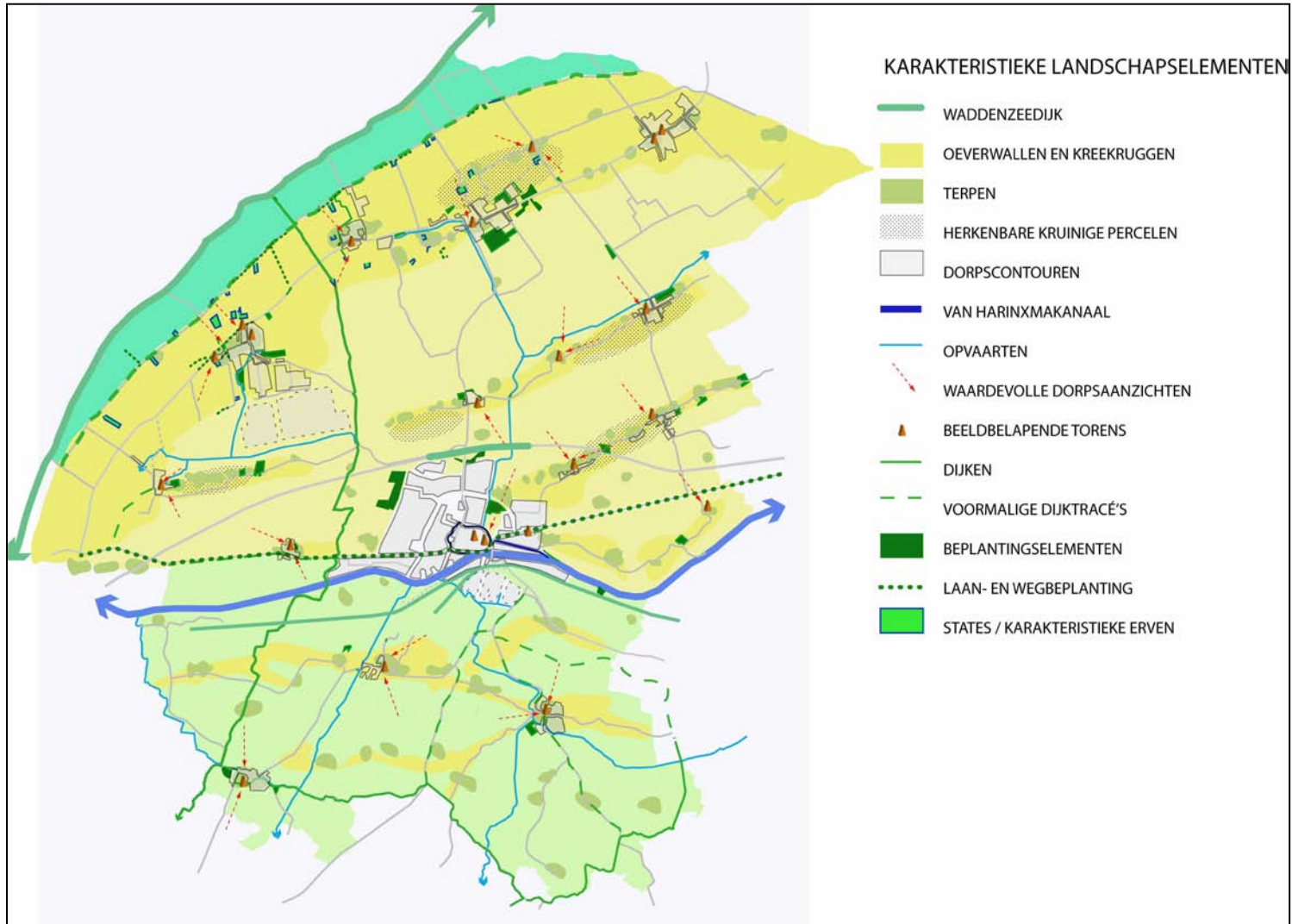
De karakteristieke landschapselementenkaart geeft de elementen weer die het landschap karakteriseren en identiteit geven. Het behouden van deze elementen en het aansluiten op de structuur van deze elementen zal de waarde van het landschap versterken.

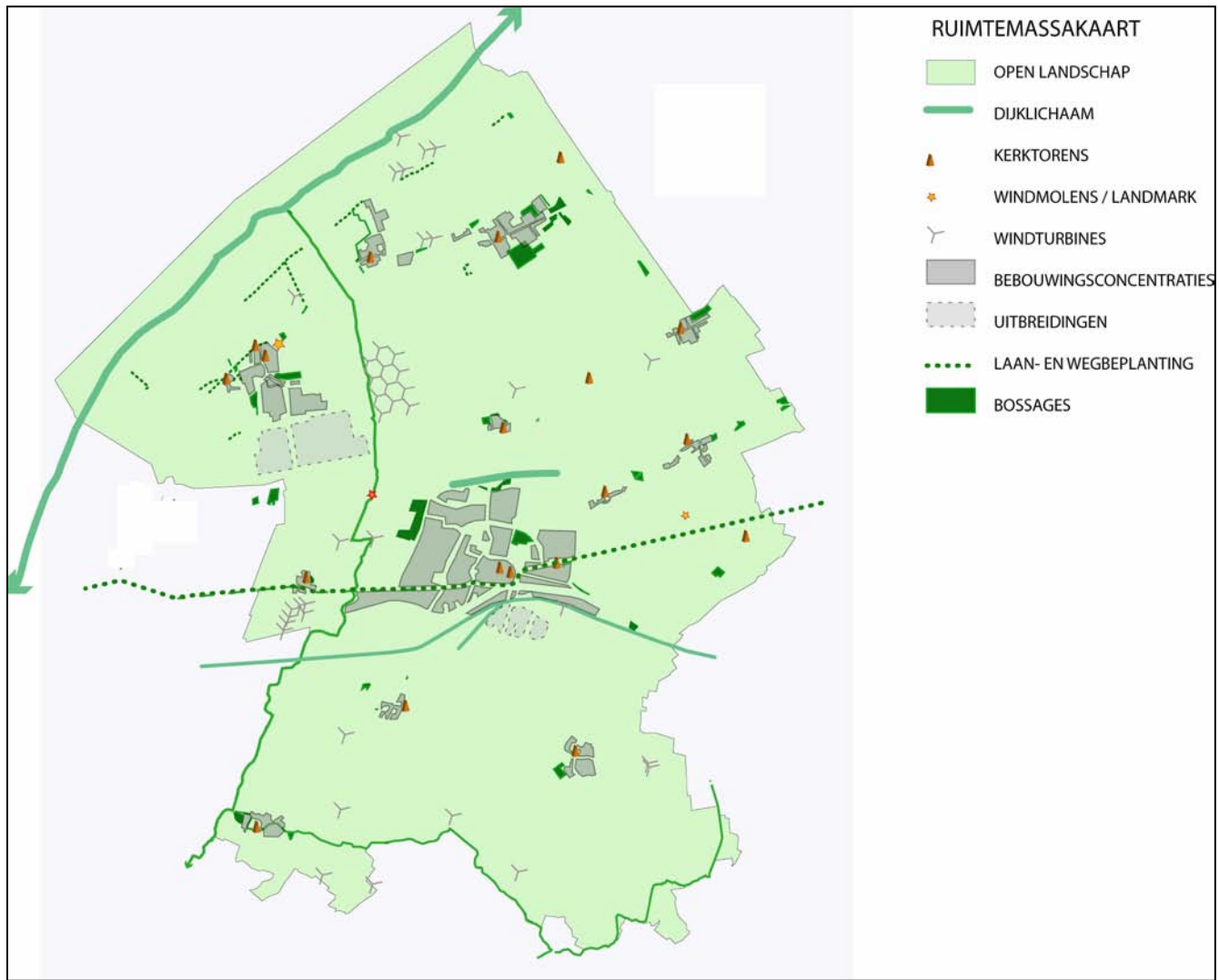
2. 3. Ruimte-massakaart

Als derde is de ruimte-massastructuur aangegeven. De openheid van het terpenlandschap en het aandijkingenlandschap is een van de belangrijkste kenmerken van het landschap. Het kaartbeeld geeft een beeld van de verspreiding van de bebouwing, de ligging van de open ruimten en van de concentraties. Door nieuwe ontwikkelingen te plaatsen binnen de ruimte-massastructuur kan zichtbaar gemaakt worden hoe de openheid van het landschap zich ontwikkeld.

BIJLAGE 3

**Schaalvergroting en
landschap**

Bijlage 3: schaalvergroting en landschap
Structuurvisie buitengebied
Franekeradeel 2010-2020

071711 / 05-10-09

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz</u>
1. UITBREIDING BOERENERVEN	1
1. 1. Opgave	1
1. 2. Grootschaligheid als kans	1
2. VOORBEELDEN MAATWERKBENADERING	2
2. 1. Karakteristiek boerenerven in Franekeradeel	2
2. 2. Fictieve voorbeelden	3
2. 3. Karakteristiek voorbeelduitwerkingen	3
2. 4. Voorbeeld 1: Kop-romp boerderij aan de terp	4
2. 5. Voorbeeld 2: De stelp binnen de gracht	7
3. ZEER GROTE AGRARISCHE BEDRIJFSLOCATIES EN GROTE STALLEN	8

1. UITBREIDING BOERENERVEN

1. 1. Opgave

Bij de uitbreidingen van de agrarische bedrijven komen allerlei zaken aan de orde: de toename van verharding, daaraan gekoppelde benodigde waterberging, het dempen van bestaande watergangen en de wens de grootschalige nieuwe bebouwing in te passen door middel van beplanting. Daarnaast wordt de ruimte op het boerenerf gebruikt ten behoeve van: gebouwen, mestopslag, sleufsilo's, stallingruimte, manoeuvreerruimte en infrastructuur. Hierdoor ligt de vraag voor op welke wijze het boerenerf opnieuw vormgegeven moet worden. De grootschalige uitbreidingen kunnen het open landschap sterk aantasten en leiden tot schaalverkleining van het landschap. Ook zal bij grootschalige ontwikkeling aandacht moeten zijn voor de noodzakelijkheid van de aanleg van alternatieve 'robuuste' ontsluitingen van het erf. Daarnaast kan het investeren in de toegankelijkheid van het landschap voor de burgers wisselgeld vormen voor het vergroten van de mogelijkheden voor de agrariër.

Naar aanleiding van deze opgave zijn door de provincie Fryslan een adviesboek en een werkboek ontwikkeld: De Nije Pleats yn Fryslan. Mede op basis van de in deze visie genoemde uitgangspunten is aangegeven hoe het boerenerf zich binnen het landschap van Franekeradeel kan ontwikkelen.

In veel gevallen is de uitbreiding van het agrarische bedrijf gekoppeld aan een uitbreiding van het bouwblok van één hectare naar anderhalve of twee hectare. Deze uitbreidingen zijn door middel van beplantingen en een goede situering van de bebouwing in te passen in het landschap. In enkele gevallen is behoefte aan een bouwblok van drie tot vier hectare. In het apart hoofdstuk wordt ingegaan op de mogelijkheden van grote agrarische bedrijfslocaties en grote stallen.

1. 2. Grootschaligheid als kans

In plaats van 'de ontwikkeling van het boerenerf' zal in sterkere mate 'de landschapsontwikkeling' centraal moeten staan. Deze invalshoek is van belang omdat 'De nieuwe erven' de aanwezige landschappelijke structuren overheersen in maat en schaal. Naast het vormen van een bedreiging voor de bestaande landschappelijke structuur kan het nieuwe agrarische erf kansen genereren voor het versterken van de bestaande landschappelijke elementen zoals watergangen en beplantingen langs bestaande structuren.

Naast de keuze voor het koppelen van waterberging en beplantingen aan de bestaande landschappelijke structuren is het mogelijk te kiezen voor het creëren van ruim nieuw opgezette erven met een heldere afbakening van water en beplantingen. De wijze waarop de uitbreiding vormgegeven wordt en kansen benut worden is maatwerk. Voor de daadwerkelijke realisering van een goed vormgegeven nieuw erf is het wenselijk uitbreidingsrechten van agrarische bedrijven te koppelen aan kwaliteitseisen met betrekking tot de situering en de inpassing van het erf.

Algemene uitgangspunten die toegepast zouden moeten worden zijn:

- Het respecteren van de historisch gegroeide landschapsstructuur
- Afstand houden tot karakteristieke ruimtelijke elementen
- Goede infrastructurele ontsluiting
- Zorgvuldige en evenwichtige ordening, maatvoering en vormgeving van bedrijfsgebouwen
- Erfinrichting afgestemd op het zorgvuldig inpassen in het landschapsstype

2. VOORBEELDEN MAATWERKBENADERING

2. 1. Karakteristiek boerenerven in Franekeradeel

De boerenerven in het terpengebied vormen veelal besloten, met beplanting omgeven eilanden in het open landschap. Op zowel de kwelderwallen als in het weiden- en vaartengebied liggen de erven grotendeels los van de wegenstructuur. In het weiden- en vaartengebied is deze losse situering gekoppeld aan de verspreide ligging van de erven. Op de kwelderwallen is in vele gevallen een ont koppeling ontstaan door de verplaatsing van de hoofdontsluiting ten opzichte van het oorspronkelijke ontsluitingspad. Vanwege deze losse situering kunnen de boerenerven in beiden landschapstypen veelal op dezelfde wijze benaderd worden.

In het landschap van de aandijkingen zou 'het boerenerf' op een andere wijze benaderd kunnen worden. Enerzijds vanwege de directe ligging van de erven aan de doorgaande weg, de beperkte diepte van de open ruimte van de polders van de aandijkingen en de beperkte aanwezigheid van beplantingen op de erven.

Figuur 1. erfsituering (bron: Toekomst voor boerenerven, DHV)

2. 2. Fictieve voorbeelden

Ter illustratie van de afwegingen die aan de orde dienen te komen zijn twee voorbeelden uit gewerkt. De voorbeelden zijn gesitueerd in Franekeradeel, echter fictief qua programma. Tot voor kort groeiden boerenerven stapsgewijs. In deze voorbeelden is zichtbaar gemaakt op welke wijze de erven zouden kunnen groeien van circa een halve hectare naar twee hectare. Door uitplaatsing, het samenvoegen van bedrijven of het creëren van nieuwe functies op het boerenbedrijf, zoals mestvergisting, is soms sprake van grote sprongen. In die zin zou het voorbeeld van 'de twee hectare' direct van toepassing kunnen zijn.

Voor projecten die meer ruimte in beslag nemen dan de twee hectare zijn vergelijkbare argumenten van toepassing.

2. 3. Karakteristiek voorbeelduitwerkingen

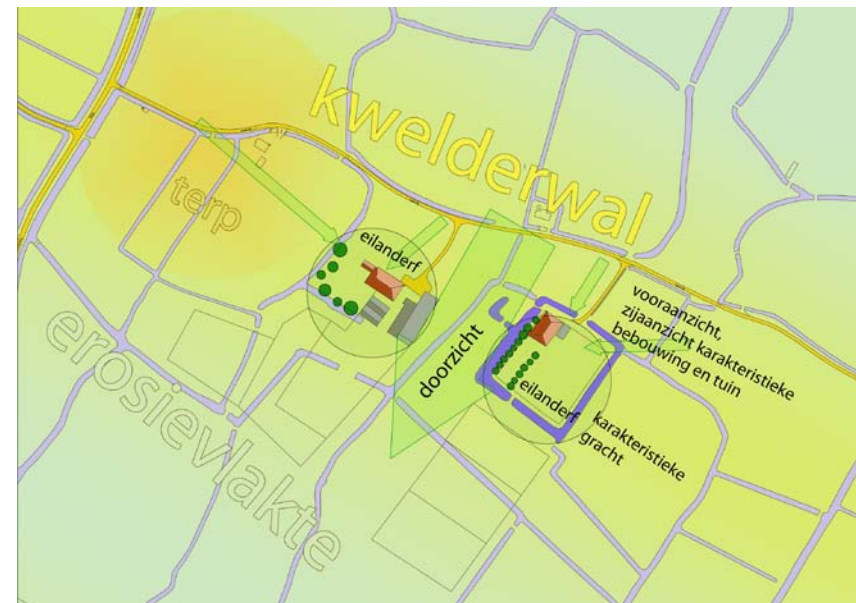
Het betreft twee naast elkaar gelegen erven op de kwelderwal.

Overeenkomstige karakteristieke zijn:

- Ligging op de kwelderwal
- Open landschap
- Blokkige verkaveling
- Beide op enige afstand van de ontsluitingsstructuur gelegen (eilanderf)
- Gebogen ontsluitingsstructuur, smal profiel
- Oude bewoningsplaatsen

Verschillen in karakteriek zijn:

- Karakteristiek bebouwing (stijlp en kop-romp boerderij)
- Afgebakend erf met karakteristieke gracht
- Niet sterk afgebakend erf met 'voortuin'
- Gebogen structuur van het nabijgelegen slotenpatroon, afbakening van de terp aan de westzijde

Figuur 2. voorbeeldsituatie

2. 4. Voorbeeld 1: Kop-romp boerderij aan de terp

2.4.1. Van huidige situatie naar één hectare

1. Netto bouwblok

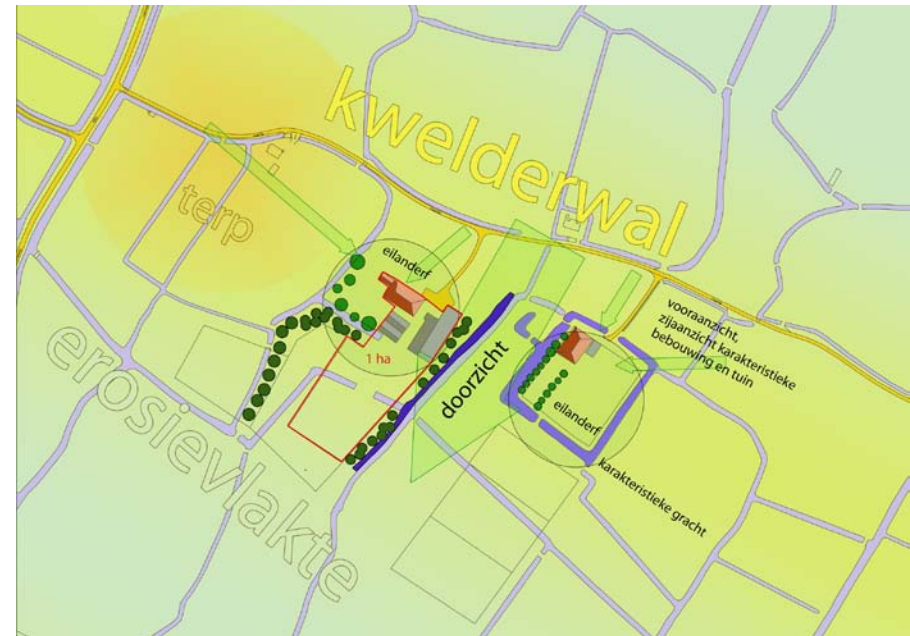
Meest bepalend voor het aanzicht van de boerderij is veelal de karakteristieke historische bebouwing op enige afstand van de weg. Omdat slechts één naar de weg gekeerde gevel bepalend is voor de rooilijn en boerderijen niet altijd met de voorgevel naar de weg gekeerd zijn is het van belang delen voor de voorkant van de boerderij uit te sluiten van het bouwblok en de contour tegen de voorgevel aan te leggen. Ook de grachten, de tuin en beplantingsstroken vallen niet binnen het bouwblok. Door deze wijze van bestemmen ontstaat een 'netto' bouwblok'.

2. Doorzicht versterken, losse situering versterken

Bij de uitbreiding van het bouwblok naar 1 hectare is gekozen voor een uitbreiding in zuidelijke richting parallel aan de huidige bebouwing. De losse situering van de erven ten opzichte van elkaar blijft hierdoor behouden. De compensatie van de waterberging is gekoppeld aan de watergang in het doorzicht. Hierdoor wordt de ecologische en de landschappelijke waarde van de watergang versterkt. Door het aanbrengen van het water wordt de scheiding nogmaals benadrukt.

3. Met beplanting bestaande verkavelingspatroon versterken

Aan weerszijden van de kavel wordt opgaande beplanting aangebracht om de bebouwing aan het zicht te onttrekken. Niet direct grenzend aan het bouwblok, maar gekoppeld aan de bestaande verkaveling en watergangen zodat de bestaande gebogen vormen benadrukt worden en een zekere overmaat ontstaat op het perceel.

Figuur 3. Van de huidige situatie naar 1 hectare

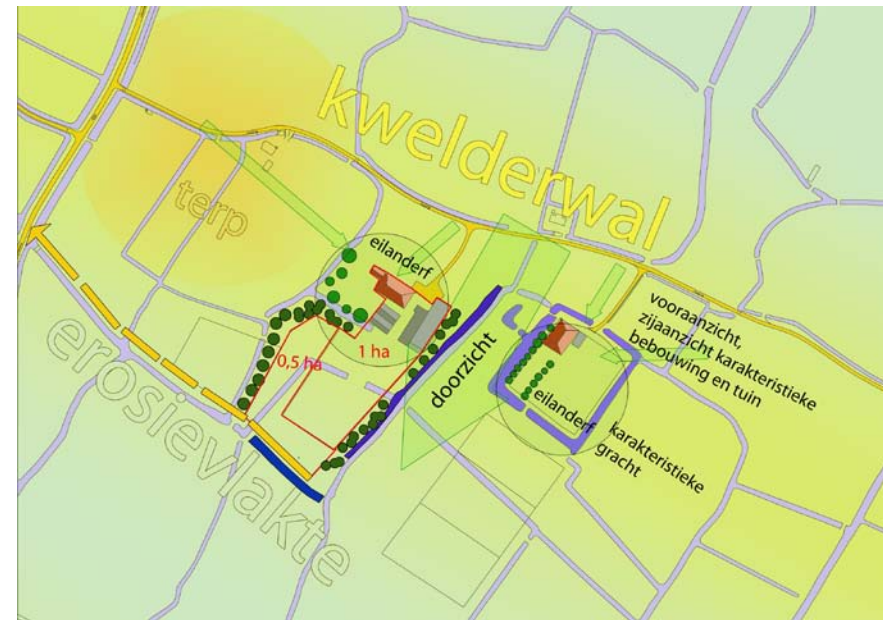
2.4.2. Van één hectare naar 1,5 hectare

4. Diepte erven tot aan de openheid van de erosievlakte

De uitbreiding van het erf tot aan 1,5 ha wordt aan de zuidkant begrensd. Er wordt gestreefd naar een evenwichtige verhouding tussen diepte en breedte van de kavel waarbij de openheid van de erosievlakte niet in grote mate verstoord wordt. De erven blijven gekoppeld aan de kwelderwal. Terpen worden vrijgehouden. De aanwezige beplanting aan de zijkanten biedt nog voldoende ruimte voor de uitbreiding tot 1,5 ha.

5. Nieuwe robuuste ontsluiting

Indien de bestaande 'kronkelweg' over de kwelderwal niet robuust genoeg is voor nieuwe landbouwmachines en 'recreatief' gebruik van de landweggetjes in gevaar brengt is het voor te stellen als alternatief een betonpad aan te leggen parallel aan de ontsluitingsweg aan de achterzijde van het erf.

Figuur 4. Van de huidige één hectare naar anderhalve hectare

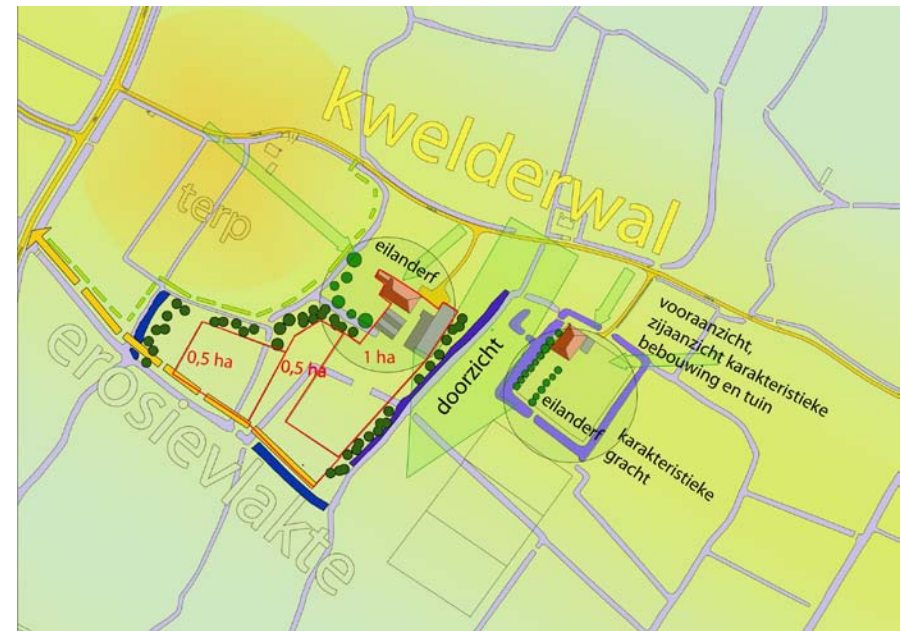
2.4.3. Van anderhalve hectare naar twee hectare

6. Uitbreiding parallel aan de kwelderwal

De uitbreiding van het erf vindt in eerste instantie plaats tussen de twee wegen parallel aan de kwelderwal. Hierdoor is het noodzakelijke de beplanting aan de westkant te verwijderen. De terp wordt vrijgehouden van bebouwing. De nieuwe begrenzing van het complex aan de westkant wordt gemarkeerd met beplanting en een verbreding van de watergang als duurzame beëindiging. Bij verdere uitbreiding wordt het gebied ten zuiden van de tweede ontsluiting gebruikt.

7. Recreatief pad ter vergroting van de toegankelijkheid van het landschap

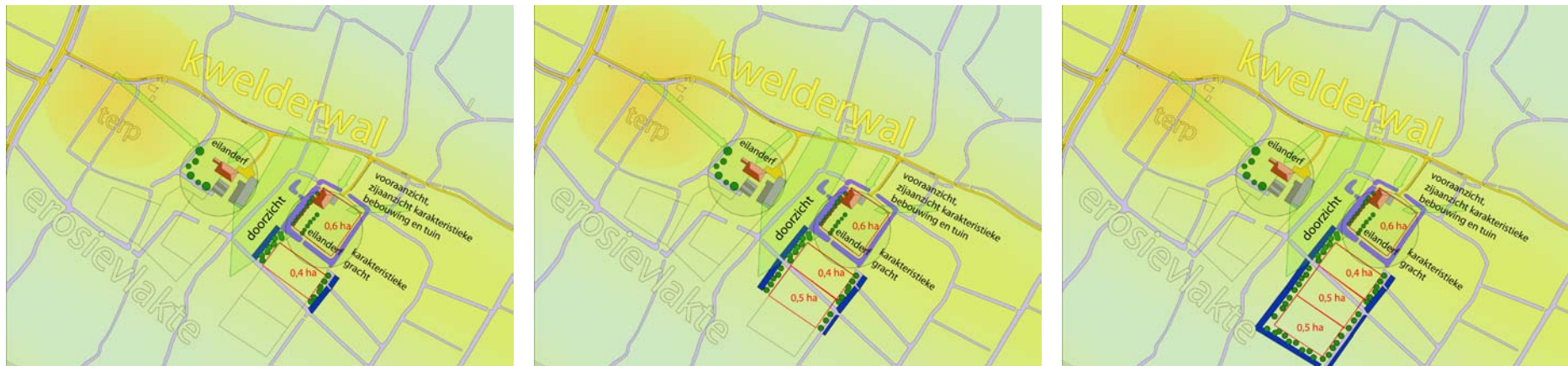
Ter versterking van de toegankelijkheid en ter vergroting van de ervaring van het landschap door burgers wordt een wandelpad over de terp aangelegd. Het pad vormt een wijze van compensatie van 'de aantasting van het landschap' door de grootschalige landbouw en zorg voor het multifunctionele gebruik van het landschap.

Figuur 5. Van de huidige anderhalve hectare naar twee hectare

2. 5. Voorbeeld 2: De stelp binnen de gracht

De karakteristiek van het erf dat afgebakend is door middel van een gracht wordt toegepast op het uitbreidingsmodel. De bestaande gracht blijft als cultuurhistorisch landschappelijk element bestaan.

Figuur 6. Stapsgewijs van 0,6 hectare naar twee hectare

3. ZEER GROTE AGRARISCHE BEDRIJFSLOCATIES EN GROTE STALLEN

In Nederland is de tendens dat steeds minder en tegelijkertijd steeds grotere agrarische bedrijven overblijven. De overige boerderijen krijgen een andere bestemming. Door de schaalvergroting ontstaan op sommige plekken zeer grote bedrijfslocaties. Deze bedrijven kunnen in samenhang met bestaande erven een massa vormen die vergelijkbaar is met de schaal van de massa van de bestaande dorpen. Deze ontwikkeling kan hierdoor van grote invloed zijn op de openheid van het landschap. Door de bijbehorende grote stallen, verkeersstromen en de inrichting van het terrein zijn het als het ware kleine bedrijventerreinen op zichzelf. De situering ten opzichte van de ontsluiting en ten opzichte van de landschappelijke structuren zijn bij deze locaties van wezenlijk belang. De situering van de nieuwe locaties zou gekoppeld moeten worden aan de grootschaligere delen van het landschap om op die wijze goed tot hun recht te kunnen komen. Binnen de gemeente is wellicht ruimte voor één of twee van dergelijke grootschalige complexen. Bij de ontwikkeling van deze nieuwe locaties is het wenselijk nieuwe kwaliteit te ontwikkelen.

Om te komen tot kwaliteit staan de volgende uitgangspunten centraal bij de ontwikkeling:

- Bij de schaalvergroting past een nieuwe bedrijfsvoering.
- Oude gebouwen zijn hierop niet toegesneden en moeten worden vervangen en opgeruimd.
- Het bestaande concept van de bestaande ligboxstal is vrijwel uit ontwikkeld en wordt vervangen door nieuwe stalconcepten
- Duurzaamheid, dierenwelzijn en schaalvergroting staan centraal bij de ontwikkeling van nieuwe stalconcepten
- Architectonische innovatie
- Experimentele constructiemethoden
- Systeemontwikkeling
- Interdisciplinaire werkwijze vormgevers, landbouwdeskundigen en opdrachtgever
- Maatschappelijke betrokkenheid

Als voorbeeld van de te ontwikkelen kwaliteit is een aantal referentiebeelden toegevoegd (voorbeelden uit het buitenland en concepten ontwikkeld t.b.v. een prijsvraag.)

BEELD VANUIT HET LANDSCHAP

LANGSGEVEL

KOPGEVEL

DOORSNEDE

INTERIOR VIEW

FREE PASSAGE

ROOF CONSTRUCTION

BIJLAGE 4

Landelijk wonen

Inleiding

In de raadscommissievergadering van 20 november 2008 is bij de behandeling van de richtinggevende uitspraken over de structuurvisie buitengebied gesproken over landelijk wonen. Tijdens de discussie bleek er behoefte te zijn aan een definitie van landelijk wonen en een aantal criteria waarin landelijk wonen zou moeten voldoen. Het doel van het opstellen van definities, criteria en een maximum is om te voorkomen dat de nadelige effecten kunnen optreden. In deze notitie wordt hier nader op ingegaan. Op 22 januari 2009 is in de raadscommissievergadering over dit onderwerp gesproken. De resultaten van deze discussie zijn in deze bijlage verwerkt.

Situatie/Probleemstelling

Bij de vraag voor landelijke wonen zijn twee richtingen te onderscheiden, namelijk de wens om te wonen in een landelijke omgeving (in vrijkomende agrarische bebouwing en in aansluiting op bestaande bebouwingsclusters of linten) de wens om in bijzondere en in zekere zin "besloten" woonmilieus te wonen (nieuwe woonclusters en landgoederen/buitenplaatsen). Aan het toestaan van de verschillende vormen van landelijk wonen zijn voor- en nadelen verbonden.

Voordelen:

- De mogelijkheid om landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit toe te voegen of te behouden, het tegengaan van verrommeling en vergroten van vitaliteit van het landschap.
- Eigentijdse cultuurruiting.
- Bij vrijkomende agrarische bebouwing het benutten van bestaande karakteristieke gebouwen en infrastructuur.
- Mogelijkheden voor woonaanbod met functiecombinaties wonen en werken of woonzorg.
- Het bieden van een nieuw type woonmilieu zodat nieuwe inwoners aangetrokken worden.

Nadelen:

- Bij te ruimhartig beleid kan verrommeling van het landschap optreden.
- Bij onvoldoende inkadering kan verstoring van de openheid optreden.
- Eventuele beperkingen voor bestaande agrarische bedrijven in de omgeving.

Provinciaal beleid

Uit een analyse van de provincie Fryslân blijkt dat de vraag naar landelijk wonen vooral van mensen binnen de regio is en zeker niet overschat moet worden. Met name in het exclusieve marktsegment is de vraag beperkt. De provincie wil echter juist mensen van andere provincies trekken door de woonkwaliteiten zoals rust, ruimte en landschappelijke waarden nog meer sociaaleconomische impuls voor Friesland in te zetten. De woonpromotie is vooral gericht op de verbreding van de Friese woningmarkt voor woningzoekenden die een woonplek met een hoge landschappelijke en recreatieve kwaliteit wensen die in andere delen van het land niet of nauwelijks gevonden kunnen worden. Het gaat daarbij om nieuwe landgoederen en landelijke woonclusters. (voor definities zie onder 3.)

Vanwege de beperkte vraag wordt in het Streekplan de planologische ruimte beperkt voor dit soort exclusieve woonvormen. Het Streekplan biedt ruimte voor één nieuw landgoed in het stedelijk bundelingsgebied Harlingen/Franeker. Daarnaast biedt het Streekplan ruimte voor drie landelijke woonclusters in Noord-Friesland. Vanwege het belang dat de provincie hecht aan deze nieuwe woonvormen vallen de benodigde woningcontingenten voor nieuwe landgoederen en de landelijke woonclusters buiten de discussies over de overige contingenten.

Bij de discussie over het wel of niet bieden van ruimte voor landelijke woonvormen wordt voorgesteld niet zozeer de vraag centraal te laten staan maar de ruimtelijke kwaliteitsimpuls voor het landelijk gebied die door deze vormen van wonen mogelijk gemaakt worden.

Mogelijke richtingen

Voor alle vormen moet gelden dat deze niet beperkend mogen werken ten aanzien van bestaande bedrijven. Onder landelijk wonen worden de volgende vier woonvormen verstaan:

1. Wonen in vrijkomende agrarische bebouwing

Definitie: Hergebruik van voormalige (agrarische) bedrijven door deze op te splitsten in één of meerdere wooneenheden.

Criteria: Omvang, functie en locatie worden bepaald door het vrijkomende gebouw. Als uitgangspunt geldt dat wonen en werken binnen de bestaande bebouwing plaatsvindt en geen hinder voor de omgeving oplevert

Maximering: Voor het wonen (en werken) in vrijkomende agrarische bebouwing is het niet wenselijk een maximum vast te leggen. Dit is namelijk afhankelijk van hoeveelheid vrijkomende bebouwing.

Herbestemming van vrijkomende agrarische bebouwing is bij karakteristieke bebouwing landschappelijk gezien bijna altijd wenselijk.

2. Wonen in en in aansluiting op bestaande bebouwingsclusters of linten in het landelijk gebied

Definitie: Wonen daar waar ruimtelijke en functioneel "verval" op aan het treden is en waar een kwaliteitsimpuls wenselijk is. Bij het afronden en aanvullen van onsamenhangende linten of clusters.

Criteria: Het gaat hierbij om een enkele woning en niet om clusters.

Locatie, en functie afhankelijk van locatie. Invulling is afhankelijk van de vraag.

Maximering: Voor het wonen bij bestaande bebouwingsclusters of linten in het landelijk gebied wordt voorgesteld dit slechts incidenteel en naar aanleiding van een concrete vraag toe te staan. Dit mag echter niet leiden tot het vastgroeien van kernen en moet naar aard en schaal gebeuren.

3. Wonen in nieuwe landelijke woonclusters.

Definitie: Bijzondere woonclusters die min of meer los van dorpen of de stad staan en al dan niet op bestaande structuren aansluiten. Het landelijk wooncluster bij Franeker-zuid is een voorbeeld van een nieuwe cluster landelijk wonen.

Criteria:

Maatvoering gebouwen: een ruimtelijk en functionele eenheid van circa 20 wooneenheden. (vergelijk streekplan: 20 à 50 wooneenheden) Als er een combinatie met zorg wordt gemaakt kan dit aantal iets meer zijn.

Functies: hoofdfunctie wonen met bos/park; mogelijkheid voor bijzondere bedrijvigheid zoals ateliers en ambachten. Ook combinaties met natuur en landbouw moeten mogelijk zijn. Het wooncluster moet een recreatieve meerwaarde voor de omgeving hebben.

Locatie: Koppeling aan landschappelijk en cultuurhistorisch te versterken gebieden en op locaties waar van oorsprong ook bijzondere woonbebouwing aanwezig was.

Maximering: het streekplan biedt ruimte voor drie landelijke woonclusters in Noord-Friesland. Het landelijke wooncluster bij Franeker Zuid is onderdeel van het door u goedgekeurde bestemmingsplan. Dit wooncluster is door de provincie als pilot genomineerd. Naast dit ene landelijke wooncluster wordt binnen de gemeente geen ruimte geboden voor nog andere woonclusters.

4. Wonen op nieuwe landgoederen of buitenplaatsen

Het rijk en diverse provincies hanteren verschillende definities van nieuwe landgoederen of buitenplaatsen. Op basis hiervan en op basis van de schaal van het landschap binnen onze gemeente wordt de volgende definitie en de volgende criteria voorgesteld.

Definitie: een nieuw landgoed of buitenplaats is een nieuw te ontwikkelen en duurzaam te beheren (bos/natuur/water)-complex met daarin één (hoofd)woongebouw van allure met een primaire woonfunctie. Het versterkt door zijn verschijningsvorm de karakteristieke landschapskenmerken ter plaatse.

Criteria:

- Maatvoering totale landgoed: > 5 ha en < 25 ha (vergelijk Streekplan minimaal 10 ha)
- Maatvoering gebouw: één (hoofd)woongebouw van allure met maximaal 10 wooneenheden

Functies: hoofdfunctie wonen met bos/park; mogelijkheid voor bijzondere bedrijvigheid zoals ateliers en ambachten. Ook combinaties met natuur en landbouw moeten mogelijk zijn. Het landgoed moet een recreatieve meerwaarde hebben voor de omgeving.

Locatie: Koppeling aan landschappelijk en cultuurhistorisch te versterken gebieden en op locaties waar van oorsprong ook bijzondere woonbebouwing (zoal stinzen, kloosters en staten) heeft gestaan.

Maximering: Vanuit het streekplan is ruimte voor één nieuwe landgoed in deze regio. Binnen de gemeente is volgens de raadscommissie ook plaats voor hoogstens één landgoed.

Concreet ligt er een initiatief voor de bouw van Kingmastate bij Zweins. Hiermee zou het ene toegestane landgoed in de regio ingevuld zijn. In de dorpsvisie van Zweins wordt positief tegen de bouw van dit landgoed aangekeken. Dit project is door de provincie genomineerd als pilot. De realisatie is afhankelijk van goedkeuring door de raad.

In het streekplan en in de natuurbeschermingswet (fiscaal aantrekkelijk) is tevens de eis opgenomen dat landgoederen voor 90% openbaar moeten zijn. Door het maximeren van de verschillende vormen van landelijk wonen wordt de kans op nadelige effecten voorkomen.

BIJLAGE 5

Uitvoeringsprojecten

Ontwerp-structuurvisie buitengebied Franekeradeel 2010-2020
071711 / 20-04-09

Bijlage 5: Uitvoeringsprojecten

Project nr. 1:

Uitwerken kostenverhaal

Opgave en doel(en) De gemeente wil ontwikkelingen in het buitengebied mogelijk maken, mits de kwaliteiten van het buitengebied worden versterkt of behouden. Daarover, en over de wijze waarop de kosten van de eventueel te nemen (compenserende) maatregelen, bekostigd moeten worden wil de gemeente afspraken maken met de initiatiefnemers. Publiekrechtelijke verhaalmogelijkheden mogen echter ook niet worden uitgesloten. Binnen dit project wordt uitgezocht hoe dit kostenverhaal het beste kan.

Gewenst eindresultaat

Er wordt onderzocht hoe de nieuwe mogelijkheden van kostenverhaal op grond van de Wro kunnen worden ingezet voor de financiële dekking van deze maatregelen. Belangrijk is dat er voor de mogelijkheden een voldoende juridische basis is. De gemeente wil inzicht krijgen in de geldstromen tussen "kostendragers" en "kostenvragers" en inzicht hebben in hoe via kostenverhaal (publiekrechtelijk en privaatrechtelijk) financiële bijdragen voor ontwikkelingen kunnen worden gegenereerd. Om kostenverhaal en verevening gemeentebreed mogelijk te maken, zal inzicht moeten zijn in de samenhang tussen mogelijke (exploitatie)gebieden en de ruimtelijke projecten.

Strategie

Op basis van de structuurvisie buitengebied Franekeradeel worden exploitatiegebieden en ruimtelijke projecten geïnventariseerd, waarbij per gebied of project zal worden aangegeven of en hoe kostenverhaal en verevening in de gemeente mogelijk is. Hierbij zal een onderscheid worden gemaakt tussen bovenplanse en bovenwijkse voorzieningen. Aangegeven zal worden of het noodzakelijk is een aanvullende structuurvisie vast te stellen die gericht is op het kostenverhaal.

Financiële aspecten

Onderzoekskosten.

Uitvoerbaarheid

Onderzoek is uitvoerbaar

Planning

2009

Project nr. 2:

Herziening bestemmingsplan Buitengebied Franekeradeel (beleidsproject)

Opgave en doel(en)

Het doel van de herziening is natuurlijk het beschermen van bijzondere waarden (normstellend kader) en het handhaven van bestaande planologische rechten in het gebied. Maar daarnaast wil de gemeente een ontwikkelkader bieden voor initiatiefnemers. Het geactualiseerde plan zal voorzien in een herziene en geactualiseerde planologisch-juridische regeling voor het landelijk gebied van de gemeente. Het nieuwe plan buitengebied zal, binnen de randvoorwaarden die gelden vanuit onder meer het landschap, milieu, water en cultuurhistorie, aan bestaande functies ontwikkelingsruimte bieden en daarnaast inspelen op de toekomstige ontwikkelingen. Met het nieuwe plan beschikt de gemeente over een actueel en samenhangend beleidskader voor het buitengebied.

Gewenst eindresultaat

Een hanteerbaar en doelmatig plan dat bijzondere waarden beschermt maar ook ontwikkelingen met ruimtelijke kwaliteit mogelijk maakt. Het bestemmingsplan buitengebied zal onder meer het planologisch-juridische kader omvatten voor de volgende voorstellen uit de structuurvisie:

- vergroting agrarische bouwpercelen;
- bouwregels cq. maatvoeringen bedrijfsgebouwen en/of bouwhoogten;
- bouwregels cq. maatvoeringen voor megastallen;
- biovergistings als nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf;
- paardenfokkerijen;
- regeling intensieve veehouderij;
- kleinschalige recreatieve voorzieningen;
- 'ruimte-voor-ruimte';
- landelijk wonen;
- hergebruik vrijkomende boerderijen.

Strategie

De structuurvisie dient als beleidsinput voor het bestemmingsplan buitengebied. Voor het vaststellen van het bestemmingsplan wordt een ontwikkelkader uitgewerkt zodat concrete initiatieven kunnen worden getoetst vooruitlopend op de bestemmingsplanprocedure.

Financiële aspecten

Kosten opstellen bestemmingsplan.

Uitvoerbaarheid

De gemeente heeft een wettelijke taak om een actueel bestemmingsplan te hebben. Conclusie: project is uitvoerbaar.

Planning

2010-2011

Organisatie

Trekker: gemeente

Rol gemeente: regie & kaderstellend

Project nr. 3:

Kwaliteitsverbetering in het landschap

Opgave en doel(en)

De landschapsanalyse die in het kader van de structuurvisie is opgesteld kan goed dienen als leidraad voor het benutten van kansen voor de versterking van de landschappelijke kwaliteit. De gemeente wil onder andere de landschappelijke aankleding van de dorpen en de ruimtelijke samenhang van de kleinere kwelderruggen verbeteren en versterken.

Gewenst eindresultaat

Stapsgewijs verbeteren van de landschappelijke kwaliteit in het buitengebied van Franekeradeel.

Strategie

Binnen de uitwerking en uitvoering van de dorpenvisies kan de invulling van de dorpsranden concreet gemaakt worden. Bij uitvoering van maatregelen in het buitengebied zal vanuit de landschappelijke visie de landschappelijke versterking verder ingevuld worden.

Financiële aspecten

Bijdrage ruimtelijk ontwikkeling: landschapsversterkende maatregelen zijn kostenveragers. Mogelijk kostendragers zijn aangegeven in hoofdstuk 8. Kostenverhaal en mogelijke bijdragen worden uitgewerkt in apart project.

Bijdragen: subsidiemogelijkheden worden onderzocht.

Uitvoerbaarheid

De uitvoerbaarheid zal in de praktijk worden aangetoond en is mede afhankelijk van gemeentelijke middelen en effectiviteit kostenverhaal.

Planning

2010 (relatie Bestemmingsplan Buitengebied)

Organisatie

Trekker: gemeente

Rol gemeente: regie

Partners: o.a. natuur- en milieuorganisaties, waterschap, Landschapsbeheer Fryslân

Project nr. 4:

Pilot landschappelijke inpassing schaalvergroting landbouw

Opgave en doel(en)

Het duurt nog enkele jaren voordat een geactualiseerd bestemmingsplan Buitengebied in werking treedt. In dit plan zal een goede planologisch-juridische regeling wordt opgenomen die vergroting bouwpercelen – onder voorwaarden- mogelijk maakt. De gemeente wil duurzame grondgebonden landbouw met goede economische perspectieven de ruimte geven om in evenwicht met het landschap te ontwikkelen, waarbij ondernemers zo veel mogelijk ruimte hebben om zelf de ontwikkelingsrichting van hun bedrijf te kunnen bepalen.

Gewenst eindresultaat

Een ontwikkelkader voor schaalvergroting van agrarische bouwpercelen zoals aangegeven in de structuurvisie in de praktijk brengen door een pilot-project voor vergroting van agrarische bouwpercelen te starten. De gemeente wil agrarische ondernemers vooruitlopend op het in werking treden van het bestemmingsplan Buitengebied faciliteren. De organisatie van de gemeente zal daarbij op de nieuwe werkwijze moeten inspelen.

Strategie

De structuurvisie geeft aan hoe moet worden omgegaan met ruimtelijke kwaliteit bij vergroting van agrarische bouwpercelen. Het ontwikkel- en toetskader en het instrument 'bijdrage in ruimtelijke ontwikkeling' wordt uitgewerkt in deze pilot. Het ontwikkel- en toetskader wordt vervolgens in de praktijk toegepast.

Financiële aspecten

Kosten: n.v.t.

Kostenverhaal: initiatief kan kostenverager dan wel kostendrager zijn.

Bijdragen: mogelijke subsidiemogelijkheden voor het opstellen van een erfinrichtingsplan / landschappelijk inpassingplan worden nader onderzocht.

Uitvoerbaarheid

Uitvoerbaarheid zal in de praktijk worden aangetoond.

Planning

2010 (relatie bestemmingsplan Buitengebied).

Organisatie

Rol gemeente: Faciliteren van gewenste ontwikkelingen door het bieden van een ontwikkelkader (en kaderstellen van minder gewenste ontwikkelingen)

Trekker: gemeente

Partners: overleg brancheorganisaties (LTO- Noord)

Project nr.7:

Ruimte voor recreatie: landgebonden vormen

Opgave en doel(en)

Een aantrekkelijk landschap is een van de dragers voor toerisme en recreatie. Dit project heeft tot doel de beleefbaarheid en bereikbaarheid van het gebied te vergroten.

Gewenst eindresultaat

Stapsgewijs beleefbaarheid en bereikbaarheid van het gebied vergroten door onder andere de uitvoering van de volgende maatregelen:

- realisatie ontbrekende schakels in het fietsroutenetwerk (routegebonden recreatie)
- vergroten wandelmogelijkheden (dorpsrondjes, herstel oude paden)
- kleinschalige verblijfsrecreatie

Strategie

Het noordelijk deel van het buitengebied kan meeliften met de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen, waarin de dorpenvisies grotendeels in verwerkt zijn. Voor het zuidelijk gedeelte kan aangehaakt worden bij andere initiatieven (programma's) in het landelijk gebied, zoals het "oevers en kadenproject" langs het Van Harinxmakanaal, waar kadewerkzaamheden vergezeld gaan met de aanleg van fiets en wandelpaden. Belangrijk onderdeel van de strategie is werk met werk maken.

Financiële aspecten

Voor het noordelijk gedeelte van het buitengebied kan worden meegelif met de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen. Voor het zuidelijk deel zal per project naar financiering worden gezocht.

Ruimtelijke bijdrage: Recreatieve voorzieningen zijn kostenveragers. Kostendragers kunnen mogelijke (grootschalige) ontwikkelingen in het buitengebied zijn. In hoofdstuk 8 is een opsomming gegeven van mogelijke kostendragers.

Bijdragen:

Voor de uitvoering van het onderdeel "recreatieve fietspaden" kan, als dorpen zich voor fietsroutes in hun omgeving in willen zetten, een beroep gedaan worden op o.a. Plattelânsprojecten Noordwest Fryslân, het Waddenfonds en op de daarvoor bestemde middelen van de gemeente. Subsidiemogelijkheden worden waar mogelijk geoptimaliseerd.

Uitvoerbaarheid

De haalbaarheid zal afhangen van de voortgang van de gebiedsontwikkeling, de middelen die beschikbaar worden gesteld en van de initiatieven waarbij kan worden aangehaakt.

Voor het zuidelijk deel van het buitengebied moet dit nog worden onderzocht.

Planning

2010-2020

Organisatie

Trekker: gemeente en stuurgroep gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen

Rol gemeente: regie

Participanten gebiedsontwikkeling: Wetterskip Fryslân, Provincie Fryslân, DLG, LTO Noord, Nederlandse Akkerbouw Vakbond, Vermilion Oil&Gas Nederland, Frisia Zout B.V., Dorpsbelangen Franekeradeel en Harlingen, Friese Milieufederatie, Gemeente Harlingen

Project nr.8:

Ruimte voor recreatie: watergebonden vormen

Opgave en doel(en)

Een aantrekkelijk landschap is één van de dragers voor toerisme en recreatie. Dit project heeft tot doel de beleefbaarheid en bereikbaarheid van het gebied via het water te vergroten. Een sterk punt is de dooradering van het gebied met waterlopen. Dit waternetwerk kan worden versterkt en uitgebreid. De structuurvisie geeft een visie hoe de watergebonden recreatie kan worden versterkt.

Gewenst eindresultaat

Stapsgewijs beleefbaarheid en bereikbaarheid van het gebied vergroten door:

- het ontwikkelen van watergebonden routes (realisatie ontbrekende schakels)
- het ontwikkelen van kleinschalige, watergebonden vormen van recreatie

Strategie

Het noordelijk gedeelte van het buitengebied kan meeliften met de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen, waarin de dorpenvisies grotendeels in verwerkt zijn. Voor het zuidelijke gedeelte van het buitengebied zal geïnventariseerd worden waar de kansen en knelpunten voor de watergebonden recreatie liggen. Aanleiding hiervoor is o.a. het 'oevers en kadenproject' van het Wetterskip waarbij kan worden aangesloten. Bij het benutten van de kansen vindt bij voorkeur afstemming plaats op de plannen in de omliggende gemeenten.

Financiële aspecten

Voor het noordelijk gedeelte kan worden meegelif met de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen. Voor het zuidelijk gedeelte van het buitengebied zal per project naar financiering worden gezocht.

Ruimtelijke bijdrage: recreatieve voorzieningen zijn kostenveragers. Kostendragers kunnen mogelijke (grootschalige) ontwikkelingen in het buitengebied zijn. In hoofdstuk 8 is een overzicht opgenomen van mogelijke kostendragers.

Bijdragen: Voor de uitvoering kan mogelijk een beroep gedaan worden op o.a. Plattelânsprojecten Noordwest Fryslân, het Waddenfonds en op de daarvoor bestemde middelen van de gemeente. Subsidiemogelijkheden worden waar mogelijk geoptimaliseerd.

Uitvoerbaarheid

De haalbaarheid zal afhangen van de voortgang van de gebiedsontwikkeling, de middelen die beschikbaar worden gesteld en van de initiatieven waarbij kan worden aangehaakt. Voor het zuidelijk gedeelte van het buitengebied moet dit nog worden onderzocht.

Planning

2010-2020

Organisatie

Trekker: gemeente en stuurgroep gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen

Rol gemeente: regie

Participanten gebiedsontwikkeling: Wetterskip Fryslân, Provincie Fryslân, DLG, LTO Noord, Nederlandse Akkerbouw Vakbond, Vermilion Oil&Gas Nederland, Frisia Zout B.V., Dorpsbelangen Franekeradeel en Harlingen, Friese Milieufederatie, Gemeente Harlingen

Project nr. 5:

Opgave waterberging

Opgave en doel(en)

In het noordelijk deel van het buitengebied ligt een opgave voor waterberging. Hier zullen gronden worden gezocht die in tijden van zware regenval dienst kunnen doen als "overloopgebied". Ruimte voor water heeft geen planologische functieverandering tot gevolg. Grondruil kan als middel ingezet worden. In het kader van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen wordt dit thema verder uitgewerkt.

Gewenst eindresultaat

Een robuust waterhuishoudingsstelsel met voldoende verwerkingscapaciteit volgens het principe vasthouden-bergen-afvoeren. Aanwijzen waterbergingsgebieden. Gelijkijdige versterking ecologie en recreatieve functies.

Strategie

De oplossing van waterproblematiek is onderdeel van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen. Verdere uitwerking, uitvoering en financiering vindt plaats in het kader van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen.

Financiële aspecten

Besluitvorming over financiële aspecten vindt plaats in het kader van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel – Harlingen.

Uitvoerbaarheid

De uitvoerbaarheid wordt aangetoond tijdens het proces van de gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen.

Planning

2010-2018

Organisatie

Trekker: stuurgroep gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen

Rol gemeente: participeert in ontwikkeling en levert capaciteit (menskracht)

Participanten: Wetterskip Fryslân, Provincie Fryslân, DLG, LTO Noord, Nederlandse Akkerbouw Vakbond, Vermilion Oil&Gas Nederland, Frisia Zout B.V., Dorpsbelangen Franekeradeel en Harlingen, Friese Milieufederatie, Gemeente Harlingen

Project nr. 6:

Windenergie

Opgave en doel(en)

De gemeente wil ruimte geven aan duurzame energie. De openheid van het landschap leent zich bij uitstek voor windenergie. Er is een duidelijke ontwikkeling van opschaling van windmolens (hoger en meer ruimtebeslag). De structuurvisie geeft de potentiële locaties aan. Dit zijn de huidige windmolenlocaties die worden opgeschaald. Bij opschaling van de bestaande parken moeten alle mogelijkheden aangegrepen worden om dat samen te laten gaan met het verdwijnen van bestaande solitaire molens. Hiermee komt opschaling ten goede aan de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied.

Gewenst eindresultaat

Meer energie opwekken via windmolens door grotere windmolens toe te staan in geclusterde gebieden gekoppeld aan het verdwijnen van solitaire windmolens.

Strategie

In bestemmingsplan buitengebied zal voor het oprichten van solitaire molens geen regeling meer worden opgenomen. Voor opschaling van windmolens zal mogelijk een aparte ruimtelijk procedure worden gevolgd. Mogelijk worden hiervoor afzonderlijke bestemmingsplannen opgesteld. Opschaling wordt gekoppeld aan het verdwijnen van solitaire windmolens.

Financiële aspecten

Kosten: initiatiefnemer

Ruimtelijke bijdrage: Kostendrager: vanwege de ruimtelijke impact zal kostenverhaal of een bijdrage in de ruimtelijke ontwikkeling worden gevraagd.

Uitvoerbaarheid

Uitvoering door eigenaar, initiatiefnemer.

Er wordt voortsnog vanuit gegaan dat de plannen niet planmer-plichtig zijn. Mocht dit wel het geval blijken te zijn, dan zal een uitwerking van de structuurvisie op dit onderdeel moeten plaatsvinden en een planmer worden gemaakt.

Planning

vanaf 2010

Organisatie

Trekker: initiatiefnemer en eigenaar huidige windmolenlocatie

Rol gemeente: regie

Partners:

Project nr. 9:

Onderzoek naar verbetering infrastructuur landbouw

Opgave en doel(en)

De landbouw ondergaat de laatste tijd een schaalvergroting. Er ontstaan moderne grootschalige bedrijven, die steeds meer activiteiten hebben. De landbouwwegen zijn deels niet geschikt voor dit zware en vaak ook intensieve landbouw en vrachtverkeer. In het GVVP wordt wel nadrukkelijk op de ontsluiting van het glastuinbouwgebied ingegaan, maar slechts beperkt ingegaan op de aanpassing van de infrastructuur als gevolg van de algemene schaalvergroting van de landbouw in het buitengebied.

Gewenst eindresultaat

Inzicht krijgen of de huidige infrastructuur geschikt is voor het huidige en toekomstige gebruik van wegen door modern landbouw en vrachtverkeer en indien noodzakelijk maatregelen opnemen in een maatregelenprogramma. Daar waar mogelijk onderzoeken of gelijktijdig maatregelen kunnen worden getroffen die de dorpen kunnen ontlasten van zwaar (landbouw) verkeer. Het onderzoek moet worden afgestemd met de agrarische sector.

Strategie

Overleg met LTO over mogelijke noodzaak voor aanpassing van de infrastructuur in het buitengebied van Franekeradeel. Indien noodzakelijk, onderzoeken huidige situatie en opstellen maatregelenprogramma. Koppeling met GVVP en beheerplan wegen leggen.

Financiële aspecten

Kosten: onderzoekskosten.

Ruimtelijke bijdrage: Infrastructuur is, wanneer dit wordt aangelegd of verbeterd een kosten-vrager. Mogelijke kostendragers zijn (grootschalige) projecten die vragen om een zwaardere infrastructuur. Gedacht kan bijvoorbeeld worden o.a. aan de ontwikkeling van (grootschalige) glastuinbouw, een biomassacentrale met veel aan- en afvoer van materiaal e.d.. Zie voor een overzicht van mogelijke kostendragers hoofdstuk 8.

Uitvoerbaarheid

Het onderzoek is uitvoerbaar.

Voor de uitvoering van dit project moeten nog middelen ter beschikking worden gesteld.

Planning

2010

Organisatie

Trekker: gemeente

Rol gemeente: regie

Partners: LTO Noord